UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs A Saxo Ferrato in primam Digesti Veteris Partem

Bartolus

Lugduni, 1567

Negotiis gestis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96393

Visual Library

vt voluit Old. consi. lxvi.

1 ☞ Vniuersitatis ius conuersatur in vno solo.

2 Populum quot homines faciunt, tot faciunt gentem.

3 Vniuersitate destructa proprietas bonorum pertinebit ad illud collegium quod superior restaurabit.

4 Vacantibus in bonis agnitio est necessaria per fiscum.

5 Vniuersitate destructa, si est clericor, bona eius possidet Christus, vel vniuersalis ecclesia.

§. In decurionibus. Licet persone mutentur, vniuersitas tñ ea

a dem remanet. a Ité si vnus solus remanet, ius & nomen vniuer-

b sitatis conseruat. b in illo. h. d. ¶ Opp. de l. Veratius. ff. de vb. signi. Sol. vniuersitas vel collegiũ cõstituitur ex tribus, vt ibi.

1 licet † deueniat ad vnũ, & vnus non sit vniuersitas, ius tamen, & nomẽ vniuersitatis seruatur in illo, vt hic. ¶ Quero extra gl. ex quot constituatur populus, de hoc per gl. extra de elec. ca. j. Item quero quid de gente quot homines faciũt gentem? De turba habemus in l. prætor. ff. vi bono. rap. De gente non habemus bene expressum. Sed tex. in l. oẽs populi. de iustit. & iur. & ter. Insti. de iure natu. §. omnes populi. videtur dicere q̃ gens

2 & populus idẽ est. & ideo † quot faciũt populũ, tot faciũt gẽtẽ.

c ¶ Querit gl. verũ vnus solus, qui remãsit, possit constituere iudicẽ, & qd si nullus remãsit? Primo videndũ est, qd erit de p̃ prietate rerũ ecclesie. Secõdo qd de possessione. De p̃prietate dicunt † qdã q̃ bona fiunt vacantia, sicut hereditas, & illa bona p̃tinebũt ad illud collegiũ, q̃ superior instaurabit loco illi⁹. Alij

3 dicũt q̃ statim ptinẽt ad fiscũ, sicut bona vacãtia, vt l. j. §. an bona. §. de iure fisci. Et sic tenẽt isti † q̃ in bonis vacãtibus, nõ est necessaria aliqua agnitio p̃ fiscum, hoc nõ puto verum secũdum Dy. in d. §. an bona. Preterea de hoc est casus in l. iiij. ff. de fidei com liber. §. eadẽ. & §. quod si ita. vbi est tex. q̃ sit necessaria agnitio per fiscũ, vnde prima opi. est verior. Secũdo est videndũ de possessione. & hec fuit opi. cuiusdã archiepiscopi Moysensis, q̃ parietes ecclesie possident. q̃ est durũ. l. j. §. Scevola si q̃s test. li. esse iust. fue. Scõm gl. veritas est, q̃ si est collegiũ laicorũ de-

4 structũ, possessio vacat, sicut rei hereditarie, vt in gl. † Si est collegium clericorũ, tñc dicit Jm. quod possidet Christus, vel vniuersalis ecclesia, vt no. per eũ in ca. cũ super. extra de cau. pos. ego dixi, plene in l. j. §. municipes. cũ l. seq. ff. de acquir. possessiõe.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Remanet. Vide pulchre Bald. l. non ambigitur. §. de legib. Imo late l. j. §. municipes. de acqui. pos. per Jnn. in c. cum ex inuncto. de ope. no. nun.

b ALEX. ¶ Conseruatur. An collegium remanet in vno, vide Jnn. in c. cũ ex inũcto. de ope. no. nun. & hic adde Bar. in l. si grege. de le. j. & p̃ vide q̃s no. Jnn. j. c. cũ nobis. & j. c. illa. de elec tiõe.

c ALEX. ¶ Faciũt gẽtẽ. Adde no. in l. pater. §. tusculan⁹. de le. iij. & gl. j. c. gratũ. de post. pla. & lxviij. di. si forte. Facit iste tex. ad questiones de q̃bus p̃ doc. in l. si grege. de le. j. ¶ POMA. Vide Abb. consi. xxv. iiij. dubio. volum. ij. & consi. cxxviij. eo. vol. Prepo. c. non est. §. ius vero. vj. dist.

LEX OCTAVA.

Ciuitates Si non reperiunt̃ res mobiles & immobiles, q̃uenit ad nomina

a debitor. h. d. Quero qñ q̃s vult facere citare vniuersitatẽ, a an sufficit citare syndicũ? Bl. q̃ ñ, in l. ñ pót. j. de re. iu. Dic q̃ citãdi sunt, q̃ p̃sunt ciuitati, vt vniuersitati. l. municipib⁹. j. de q̃di. & demõ. & p̃ Jo. An. extra de q̃cess. p̃b. c. si. li. vj.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Citare vniuersitatem. Modum citandi vniuersitates vide per Bar. in d. l. non potest.

---

a De negotiis gestis. a Rubrica v.

ADDITIO.

a P. P. AV. P. ¶ De negotijs gestis. De ista materia & de forma libelli in §. actionũ. per Jas. Insti. de action. post alios vide. Ité an negotiorum gestor debeat certiorare dñm, quãdo a gestis recedit, alias teneat, vide Ro. sing. ccxlij. inci. negotiorũ gestor non gerat nisi contẽplatiõe aliquorũ, an aliqua competat actio negotiorũ gestori, vide Ang. consi. ccxxix. inci. p̃supposita p̃ constanti. Ité an teneatur negotiorum gestor, vide Rom. consi. cccxxvi. Ité quomodo debeat probare se diligenter gessisse, & qualiter testes deponere debẽt? vide Bar. in tractatu testiũ in ver. economica. ad fi. Ité q̃ teneatur exhibere rationẽ librorũ, & reddere rationem, vide Alex. consil. cxxij. in v. vol. in cõsi. iij. in iij. vol. & vide etiã que habes ad Bar. in l. j. §. officio. ff. de ratio. distrahen. Item q̃ negotiorũ gestor repetat, expedi cet res gesta sortiatur malum finẽ, modo fuerit bene exp̃a. de Barb. late 2ñ. xlvj. vo. iiij. in j. dubio vbi ponit de mõ exp̃ẽsas, & an p̃bari possunt p̃ libros ne. ge. vt cãcellarior Ité q̃ possit repetere exp̃ẽsas, vi⁹ ẽt late Bar. i 2ñ. xxij. i

LEX PRIMA.

1 ☞ Edictum hoc habet locum etiam inter p̃sentes.

2 Presentia cũ tacita vnitate i 2cernẽtib⁹ 2modũ iducit 2se

Hoc edictum. Lex ista ponit

1 q̃ ẽt † inter p̃sentes habeat locũ p̃ edicti- troria. C. e. Sol. gl. fatek, & dt q̃ iste sunt vo- pulsiue, nõ finales. Mã ẽt q̃ gerit negotia tis vtiliter, sine mãdato tacito vt exp̃ẽsa

a hoc edicto. Est enim tacitũ a mãdatũ qñ p̃sens & scies p̃ fi remunerãdi. §. si passus. j. mãda. vt in gl. Istud vide & 3 l. filius. §. inuit⁹. ff. ti. ñ. vbi p̃sens nõ dicit cõsentire

2 tellige † qñ agebat aliquid ad cõmodũ suũ, tũc p̃sentia nitas inducit mãdatũ, als sec⁹. ¶ Quero, ex q̃ edictor fessio, & sic vẽditio bonorũ? dic vt in gl. Vel so q̃rit gl. vt qs dicit in fi. ibi, vel iniuria, &c. habeat locum tam ex par ris quam rei? Dic vt in glo.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Tacitum. Vide Alex. consi. lxxx. vol. iij.

LEX SECVNDA.

1 ☞ Libellus in actiõe negotiorũ gestorũ quomodo formet

Si quis absentis. Inter gerentẽ & cuius negotia g-

a tur, dat actio negotio. gesto. vt ric. h. d. & ¶ Ho.

b ne istũ finẽ † eã q̃ habes modũ formãdi libellũ in

1 actiõe negotiorũ gesto & sine agat dñs, sine gestor. Est enim h actio ginalis, vt no. §. de edẽ l. j. in p̃n. & dz petere dñs vt gestor reddat rõnẽ sue administratiõis, ipsumq̃ 2dẽtiari, vt reliqua q apparebũt apud eũ remanere, restituat, & i omneo. q̃ dñs d nificat⁹ esset ex mala a t negligẽti ei⁹ administratiõe, similiter ex parte gestoris dz peti vt reddat sibi a dño gequid ei abest

c abfuturũ est. ¶ Opp. & videt qs nõ possit petere antequã j. Mãda. l. Lucius. Sol. Aliud in fideiussore, aliud in gest Rationem dic vt in glo.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Hoc dt. Vide Alexã. cõsi. viij. in p̃n. & no. in

b ALEX. ¶ Libellum. De libello adde, quod no. Bart. in pupille. C. eo. in l. si mandatum. C. eo. & quod no. Bal. in l. cuniam. in fi. C. eo. per Spe. in ti. de iudi. §. generalia.

c ALEX. ¶ Petere. Vide que dixi in l. Lucius. & Bal. in l. eo. in fin. C. mandati.

LEX TERTIA.

Aiprætor Istud edictus habet duo

Primo loquit de eo, q̃ gesse gotia vinentis. Secõ loquitur de eo, qui gessit ria mortẽtis. ¶ Oppo. innuit iste tex. os hec actio

a prætoria. a Cõtra j. cõmo. l. cõmodato. §. sicut. in gl. fol. dic vt

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Prætoria. Tenet Ray. in l. aduersus. C. eod. tenet gl. vide ibi Ly. & Fulgo.

a **§. Hec verba** a No. q̃ masculinũ gen⁹ cõprehe 4 femininum. de quo plene dixi in j. de verb. signi,

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Hec vba. No. p̃ statuto loquẽte in casu no. si ex tẽdat ad casum fictũ. adde l. fi. C. de his q̃ vemã eta. Imo. In riũ facit tex. in l. gall⁹. in §. q̃d si tãtũ. cũ §. se. j. de libe. & ibi & tenet Bal. reprehẽdẽs Barto. hic, & in l. oẽs populi. Bar bñ faciat tex. in l. j. §. j. ad legẽ Falci. Sed do. Jo. in d. qd si tãtũ. late distingues dicit, aut nos loquimur in dispo ne iuris cõmunis, aut in dispositiõe hominis, vt in relictis similib⁹, aut in dispositiõe statutaria, & hoc vltimo casu dicat se, aut statutũ est exorbitãs a iure cõmuni, & tunc videtur q non fiat extensio ad casum fictum, argumen. l. precipimus. C. app. & sic intelligit opi. Bar. aut statutum est preter ius, et cundum ius, & tunc trahitur etiam ad casum fictum in que

endē ratio, vt voluit Jo.and.in simili, in capit.fina.de consuetu. li.vi.z pro hoc facit, qz tunc etiam habet locum argumentuz a contrario sensu, z procedi potest exemente, z de similibus ad si milia, vt nota. Bartol.in d.l. omnes populi.in aliis dispositio nibus, vide domi. Joan.ibi, vbi etiam ponit de intellectu hui? legis.z vide Bal.in l.sine possideris.C.de probationibus. Et p hoc quod dicit Bald.in l.ū.ff.volumtatem solu.mat.vbi si statu tum requirit consensum, non verificatur in ficto consensu. Ad qđ vide quod dixi post Bar.in l.apud Julia.ff.ti.ff.ex qui.cau. in pos.ea.z ideo dicit Bart.in l.j.ff.eo. Statutum verans por tare perlas, an intelligatur de fictis. Et in materia, vide Bar. in l.omnes populi.in vj.q.prin. Adde qđ Bald.late in ista ma teria in l.si quis non dicam rapere.C.de epis.z cler. Adde not. per Bar.z doc.post gl.in l.heres quoque.de acqui.here.z do. Jo.post Ang.z Bar.in d.l.j.ff.ad legē Fal.z Orno. Bal.in l.trā sigere.C.de trāsac.qđ si est statutū quod de omni crimine pos sit fieri cōcordia, preter quā in homicidio, quod si qs fuerit cō demnatus de homicidio ex contumacia, z sic ex ficta confessio ne, qđ de isto poterit fieri cōcordia, alle. hic no. Adde no. Bar. in l.si maritus ad fi.de adul. dicit Abb. Sicul.in c.ad audientiā. de cle.nō resi. per illum tex.z per c.pcedens.z ibi etiā Abb. qđ li cet statutum nō extēdatur ad fictum, vt hic, z c.in nostra, de in iu. Falla nisi statutum disponeret in materia iuris, quia tunc extenditur ad fictionem, quando casus verus, z fict? alias equi parati essent a iure. Item vera est hec limitatio, quādo statu tū est cōsonū iuri cōi. Secus vbi esset contra ius, vt preter ius odiosum, tunc non verificaretur in casu ficto, secundū eum. Et facit secundum eum ad no. per Bart.in l.omnes populi.in que stione an statutum recipiat interpretationem extensiuam, vel restrictiuam l.ū.C.de noxa.c.ex parte.el iū.de verb.sig. Adde qđ dr Abb.in c.graue.de preb. quod dispositio penalis nō ex tēditur ad casum fictū. Alleg. pro concordanti illum text. Sed quod fictio habeat locum in statuto, firmat pulchre Bal.in l.j. C.de nundi. Bar.in l.si quis seruo.C.de fur. dicit, q̄ ius cōe nō trahitur ad maleficium, quod est fictū per statutum.z vbi vide remissiue an statutum loquens in casu ficto extendatur ad ca sum verum, z de ista materia latius tāgit Jo.an.in regula, pos sessor, in mercuria. Et qđ non trahitur ad casum fictum, tenuit Bal.in l.meminimus.C.de le.here.z non respōdeo ad l.j.ff.lex Falci, z facit an statutum loquens de cōtumace, intelligatur de vero tantum. Ang.q̄ sic, in cōsi. 1.exev. Ad quod vide Bald.in l. receptum.ad fi.C.de 2fti.pecu. ¶ Adde an cōtumax p statutū dicatur vere contumax? Bau.de ca.2fi.cxiij.z cxviij. vbi dicit. quod cōtumax per statutū, nō est infamis ex tali ficta 2fessiōe,

1 ☞ Statutum puniens producentem falsos testes comprehē dit producentem vnum testem.

§. Negoria. Opp.ff.de testi l.vbi numerus. Respō. qūque de necessitate exigitur pluralitas, z tunc non verificatur in vno. vt ibi: Q̄ūque nō exigit, tūc pluralitas nō geminat singularitates. ¶ Opp.de l.si necessaria. ff.si annua.ff.de pig.act. Sol.ibi fuit ponit nomen, quaque, qđ

a de ne.essitate requirit plura, hic secus. Facit ad q̄stionem, † si

1 statutum? dicit quod producens falsos testes puniatur certa

b pena, q̄ habeat locum in producente vnuz falsum testē, vt hic, z ff.ti.j.ff.j.z ff.vi bono.rapto.l.ū.ff.homines. vt ibi p Dy.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Facit ad questionem. vide Bal.l.diuus.ff.diuus.ff. de pe.here. Anch.cj.de lit.contes. Bemi.in c.si cōpromissarij?. de elec.in vj.z vide que vult Bart.l.j.de opt.leg.

b P.P.A.V.P. ¶ Statutum puniens. Adde qđ extendit tantū ad casum presumptum, vide omnino Cō.consi.cix.in primo dubio, scripsi in l.omnes populi.ad Bar.vbi habes exemplū de dote presumpta. Item quod non extendat ad casuz fictum, maxime quando fictio tēdit in prudiciū alterius, vide Fran.cōsi.clxij.z ibi etiā habes, quod vbi fictio inducta est super equitate, dispo sitio factam casu vero, nō extēdit ad fictum in quo esset equitas preducta, vide latius de hac materia eundē in l.gallus.ff.quid si is. Item nota q̄ quādo aliquid per statutum inducitur, ppter legem, puta nouum delictū vel pena, verificatur etiam in ficto. Ita elegāter Jo.and.in c.fi.extra de consue. quem refert z se quitur Soci.in l.si mihi z tibi.ff.regulam de leg.j. Item limi ta regulam non procedere re, quando casus verus, z fictus equi parantur, z esset eadem ratio.c.cum dilectus.z c.ad audientiā. extra de cle.nō resi. Joan.an.in d.c.fi.de 2suc.li.vj. Bal.z Imo. per illum tex.in d.ff.z quid si tantum. Item quod verba statuto rū intelligātur large, z in ppria significatione, qñ statutum est fauorabile, licet sit stricti iuris, vide Raf.in l.qui se patris.C.vn de libe. vide eundē in l.xenia.ff.de in ius vocan. vbi ponit etiam qñ sit penale, potest extendi quando est fauorabile, vt in l.ū.ff. parētes.ff.de in ius voc. alias in ff.pretor ait.in ūū.not.z eundē in l.q̄ seruus.ff.de cōdi.cau.dat. Item q̄ non trahant ad casum fictum, z quomodo, vide Are.in l.Cornelia.in ij.no.ff.de testi. vi de aliquas questiōes circa hoc, in l.Gallus.ff.quod si is.de lib. z posthu. Item de regula, z tribus limitationibus, vide per Fel.in ca.insinuatum.extra de fimo. Item quod statuta debeāt stricte interpretari, item quod vbi statutum adequat casuz fictū casui vero, an extēdatur dispositio de casu vero, ad fictū, vide Lepo. in consi.xiij.ad fi.

1 ☞ Pupillus aduersus naturalem obligationem non restituit nisi ex ea ledi possit.

2 Furiosus gerens negotia aliena quādo teneatur actione negotiorum gestorum.

§. Alterius. Juriscōsult? exponit verbū, alterius, respectu personarū, qz cōmet masculum z feminam, maiorem z minorem. Sed dubium est vtrū hec dictio, alterius, respectu dñi vel possessionis intelligai, vel cura, vel solicitudine, z hoc non dicit hic, qz in hoc vertitur quasi tota materia, vt dicet ff.eo.l.si pupilli.ff. item querit. ¶ Uemo

1 ad ver. pupillus. Bl. declarat optime. Querit gl. vtrū? aduer sus istam naturalē obligationez pupillus possit restitui in inte grum? Et determinat quod sic, z bene. Cōtrarū videtur not. ff. ti.ū.l.minor. Solue vt ibi dixi. qz si naturalis obligatio posset ledere minorem, quia ex ea sibi obijcit compensatio, vel est spes quod possit obijci cōpensatio, tūc pōt peti restitutio, alias se cus l.cōtraria, z de hoc ibi dixi. Facit l.interdū.ff.de cōdi.indeb. z ff.de fideiuss.l.Marcellus. Et de hoc per Cy.C.de reputat.que ff. in iudi.l.vnica in prima oppositio. ¶ Oppo.q̄ pupillus non obligetur naturaliter, vt l.si pupillus.ff.de cōdi.inde. Hoc eqa mino plene ff.de noua.l.j. ¶ Uemo ad v.z si furiosi. Querit gl.

2 si furiosus negotia gerat, vtrū teneatur actione negotiorū ge storū? Quidam dicunt q̄ sic, qz in isto quasi cōtractu non requi ritur verus cōsensus, sed tacitus ex parte gestoris. Sz hoc est falsum, vt ff.loc.l.qui ad certum. Unde alij dicunt q̄ datur actio in factuz cōtra furiosum. de eo quod ad eum peruenit. Ista po test esse vera de eqtate. l.ff. me z Tirū. ff. cer.per. Circa qđ vide l.in negotijs.ff.de reg.iur. Facit l.furioso.ff. cer.per.

1 ☞ Statutuz loquens in casu vero, quod nō trahitur ad fictū.

§. Hec verba. Hic iurisconsultus incipit exponere secundū caput edicti, z breuiter hoc intēdit. Statutū super vero nō porrigit ad aliud qđ secūdū fi ctionē inducit, nisi specialiter exprimat h.d. ¶ Op.glo.ff.de re ligio.l.at si quis.ff. Labeo.gl. soluit optime. Opp.ff.de reli.l.j. Soluit gl. z bene. ¶ Opp. z videtur q̄ negotia hereditaria di cantur esse heredis, cum fingatur fuisse heres adita hereditate retro a tempore mortis, vt l.omnia fere.ff. de re.iur. Sol.gl.ibi cōsideraui fictionē, hic veritatem. ¶ Ho.

1 bene † q̄ si statutum disponit super veritate, non habet locuz, si illa veritas indicat per fictionem, qđ facit ad multa. Istud de claraui plene in l.omnes populi.in materia interpretatiōis ex tensiue.ff. de iusti. z iure.

1 ☞ Heres gestoris necessarij tenetur in minus quā defunctus, secus in herede voluntarū, quia ita tenetur sicut defunctus.

§. Hec autem actio. Hic exponit illa verba, iudiciū eo nomine dabo.

1 ¶ † Quero vtrū detur vniformiter cōtra heredē, sicut dabatur cōtra defunctū? Bl. hic videt dicere q̄ nō. Bl. in l.ex depo sito.ff. de actio. z obli. videtur dicere q̄ idē in sit gestore volūta rio, z necessario, q̄ heres teneatur in minus quā defūctus, glo. C.eo.l.curatoris.z ff.e.l.actio. dicūt q̄ illud q̄ heres teneat i mi nus, habet locum tantum in gestore necessario, puta in tutore z curatore. Et hoc videtur verum quando de voluntario non re peritur lege cautum. Et istud vult dicere gloss. dum dicit tamē quandoq̄ quasi velit dicere glo. regulariter datur contra here dem, sicut contra defunctum falli in gestore necessario.

§. Siexecutor. Contra executorem datum a pre tore competit hec actio in eo quod dolo fecit. h.d. Jurisconsultus expeditus in positione litere, ve nit ad materiam, z eam examinat per questiones. Oppon. ff. de euictio. l.si pignora. Glossa. soluit pluribus modis, vltima est vera.

§. Interdum. Qui gerit negotia alterius, solū de dolo z lata culpa tenetur. h.d. Mo. tex. z gl. hic positam, quando in actione negotiorum gesto. ha beat locum lata culpa, z dolus, z c.

1 ☞ Actio negotiorum gestorum contra gerentem negotia, ex necessitate quando detur.

2 Actio negotiorum gesto. quando detur contra gerentē se p tu tore, cum non esset.

§. Hac actione. Hec actio dat? gerētē, etiam ex necessitate vera vl putatiua. h.d.

1 ¶ Oppo. de toto tit. de admi. tuto. & ti. ff. mād. Sol. Q̄ūq; ne cessitas alicui incumbit ex natura alicuius Iterus vel quasi, ex quo oriť ppria actio, vt tutele & mādati, & tūc non hz locū actio negotioꝝ gest. Q̄ūq; ppria actio nō oriť, & tūc, si gerit ex necessitate, nō oriť actio directa ex Ɓ edicto, qz dz intelligi de eo qui gessit spōte. Sed oriť vtilis. & ita dz intelligi hic & C. e. l. curatoris. Rō, qz verba edicti dicūť, si qs negotia alterius. Sed q̄ qs tenet gerere ex necessitate, illa negotia sunt sua. s. ipsius gerētis cura & solicitudine. ff. e. l. u pupilli, ff. itē q̄ rik. Unde directa nō pōt habere locū sed vtilis ex ētētiōe Jurisc̄ōsul. d. l. curatoris. & l. actio. ff. e. ¶ Quero vtrū iste ff. habeat locū in eo q̄ gessit tāquā tutoꝝ, cū nō esset? Quidā q̄ nō, qz tūc hz locū actio p tūtoꝝe, vt ff. de eo q̄ p tuto. p totū. Bl. determinat Jtē in casu, puta quādo psona gerētis nō erat capax tutele, scilicet quādo actio p tutela nō pōt habere locū. Et dic de hoc vt per Cyn. in l. ff. C. de eo, qui pro tut. vbi etiam glo. tangit.

2

§. Apud Marcellum.

Mādatū verū Tiť, vt putatiu dñi, nō impedit actionē negotioꝝ gesto. Jdñm oriri. h. d. cū l. seq. & prin. seq. Dicit hic si eū ppossem negotia Titi gerere: ergo apparet q̄ gessi cōtē platiōe dñi. Sed qd si hoc nō ppossem. De hoc sunt opi. inter Jo. ex vna, & Azo. ex alia parte. Jo. dt q̄ tūc nō daret hec actio. Azo Jo. d. ꝛ. Odo. ꝛ. dat hic, Aut. loquimur in negotio qd est alterius ratihabitiōe, & pcedit opi. Jo. aut in negotio q̄ est alterius re ipsa, vel ipso gestu, & pcedit opi. Azo. Istud enim videť dicere gl. ff. e. l. liberto. ff. in vlt. gl. & istud tenebat Marti. Sili. & Hac. Bu. Ja. de Are. als de Raue. & Per. alr dicūť. De quo plene p Cy. C. eo. l. si mandatum solius. Examinabo tibi plene in l. que vtiliter. ff. eo.

LEX QVINTA.

Item si cum.

§. Sed & si.

Falsa opinio dñi non impedit hāc actionē Jverū dominū oriri. h. d. ¶ Op. ff. eo. l. liberto. ff. inter negotia. Sol. dicūť qđā ibi poterat primere ad eū, cuius negotia gerebant quoquo modo. Tu dic melꝰ, vt ibi no. Itē iste ff. est multū Jo opi. Jo. quā modo vidistis. ff. e. l. uū. in fi. tū oꝝ loquit in negotio qđ ad aliū ptinet re ipsa, ideo nō inspicit falsa opi. vt ibi dixi. Dicā plene ff. e. l. que vtiliter.

LEX SEXTA.

1 ☞ Negotiū ad nos dicitur ptinere re ipsa, cura, & solicitudine.
2 Pupillus in actione negotioꝝ gestoꝝ quādo est gestum vtiliter, etiam tenetur insolidum.
3 Negotū ratione vt quis obligetur, debet esse gestum eius cōtemplatione, ad quem negotium cura & solicitudine spectat.

4

Si pupilli.

[a] Actio cōpetēs Jēi, ad quē spectat negotiū, cura & solicitudine nō impedit oriri actionē Jēi, ad quē negotiū ptinet re ipsa. h. d. Ro. ✝ q̄ negotiū ptinet ad nos duobꝰ modis. ff. e. re ipsa, cura, & solicitudine. vt hic, sunt & alii q̄ ponunt ff. ea. l. ff. itē q̄ rik. ¶ Opp. q̄ actio negotioꝝ gest dat insolidū nō inquātū est locupletioꝝ, vt ff. e. l. q̄ vtiliter. Sol. Speciale est in pupillo, vt hic, & l. uū. C. e. & ideo gl. circa Ɓ distinguit, que est clara.

2 ¶ ✝ Aduerte tū q̄ distinctio hic posita, hz locū in administratore volūtario. Mā in necessario ēt pupill⁹ tenet insolidū, si vtiliter gestū est, lz pupill⁹ nō sit factꝰ locupletioꝝ, vt l. uū. ff. sufficit.

5 & ibi per Dy. ff. de Jtia & vti ac. tute. vide gl. no. ¶ ✝ Ultimo no. q̄ ad hoc q̄ obligetur ille, ad quē negotium spectat cura & solicitudine, necesse est vt eius contemplatiōe geratur, vt hic, ibi, sed ne tutele iudicio teneaťs, vt ff. eo. l. mandasti. in prin.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si pupilli. Adde que habenť in l. q̄ pupille. C. eod.

1 ☞ Procurator, qui promisit per stipulationem, tenetur. Abundans cautela non nocet.
2 Contrahens nomine alieno, vel ob vtilitatem alterius, & mandatum est factum ad certam personam, quando ipse tātum, vel dominus tantum, vel vterq; teneatur.
3 Quando mandatum dirigitur ad hominem incertum, quomodo obligatio contrahatur.
4 Nūtius nō pōt cōstitui generaliter, sed specialiter constituť.
5 Cause cum expressione quando aliquid fit, videtur fieri contemplatione illius ad quem illa causa spectat.
6 Procurator qui Jhit, an necessario debeat scire se habere mādatū.
7 Cautela in faciendo oppositiones, quando agitur contra eum quem ex contractu procuratoris.
8 Actio vt oriatur inter dominum & procuratorem, non est necesse quod procurator exprimat se nomine domini facere.

§. Item si procurator.

Ex mutuo ꝛ. cū procurator rēplatiōe dñi, dñs tm obligat. Itē obligatio pcuratoris impedit actionē oriri Jdñm. h. d. Hic est vna gl. magna, & ea terā tractat Cy. l. i. q. C. qđ cū eo. Tū modicū a gl. discrepo nec ponit veritatē, nec alibi scio ista materia esse examinata ideo intēdo eā plene examinare. ¶ ✝ Quero igit vtrū procurator q̄ p stipulationē promisit, teneaťr? Videť qđ nō, qz talis stipulatio fuit superflua, vt hic, dñs dt, ex abūdāti, ergo invalida, nō valet gētiū. ff. sed si fraudādi. ff. de pac. Bl. tz Jtū. & quod hoc sit abundāti, id est ad maiorē cautelā: & sic nota qđ abundans cautela nō nocet. Nō ob. ff. sed si fraudādi. qz ibi superfluitas vitiū & delictū, ideo vitiat, secus hic. Tenetur ergo a pro-
2 toꝝ & dominus. Quero ergo ✝ quādo aliquis contrahit nomine alieno, vel ad alterius vtilitatem, vt rum obligetur ipse contrahens tantum, an dominus tantum, an vterq;. Et vt declaret glo. diuido per tria membra. Quandoq; quis habet mādatum factum ad certam personam, quandoq; ad incertā, quandoq; nullū habet mandatum. Circa primum quando habet mandatum factum ad certam personam, dicit gl. aut contrahit vtilitatius, & tenetur dominus tantum. Aut contrahit vt pcurator
b & distingue cuius cōtemplatiōe fiat. [b] primum, qđ dicit glo. cōtrahit vt nuntius, est clarum. Secundum q̄ contrahit vt curatoꝝ. hic aduerte, qz mādatum factum ad certam personam hoc tantū operatur vt illa persona certificetur de mandato, procuratorem. ff. tit. ū. Et ideo considerandū est qualiter ista mādatū stabat. Aut enim scribebat illi certe *persone q̄ mutuaret* huic tanq̄ procuratori, & ipse procurator *non teneť, nisi pro* pro nomine se obligasset, vt hoc ff. Aut scribebat illi q̄ mutuaret huic, nec adiiciebat vt procuratori: & hoc factū fuit, & rē procedit qđ dicit gl. qz recipiens tenetur ex mutuo, mādans ex mandato, vt l. si literas. C. mand. Ratio est, qz quantum ad mu-
3 tuāte ille vt procuratoꝝ non recipit. ¶ ✝ Venio ad secūdū, scilicet mādatū dirigit ad hominem incertum. hic glo. distinguit cum contemplatione fit mādatum, vide gl. Quādo mandatum ad certam personam dirigitur, pōt esse duobꝰ modis. Primo qđ qs scribat illi, cui litere fuerunt presentate qđ mutuet vel trahat cū tali. Secundo modo qđ quis constituat procuratorem, & nō dirigat literas ad aliū. Si primo modo fuerit factum ille cui fuerunt litere presentate, perinde est ac si ab initio fuerit personaliter demonstratus, vt l. quidam. ff. de reb. dub. & fuerit. eo. ti. & ff. de leg. ū. l. vnum. ff. si de Falcidia. Et ideo adhibēda distinctio, que ff. proxime facta fuit. Aut cōtrarium
4 nūtius, aut alio modo, vt dictū est. ✝ Aduertendū tū est posset cōstitui nūtius ad Jhendū cū incerta psona certificata ex psentatiōe literarū, vel ex alio euētu, tū oportet ad certum
c cum cōstitui, non enim pōt cōstitui nūtius generalis. [c] Circa fit tanq̄ pica & organū pferēs verba in personam dñi, vt ff. aute. ff. fi. cū l. seq. ff. de consti. pecu. nisi esset ei expresse imposita nō posset illud tanquā pica & organū proferre, & ideo licet dēcie q̄ hodie dirigunť, tali latori presentū dabitis plenam dem, vel similia, nō multū releuāt. De earum tamē effectu plene in l. Lucius. ff. de fideius. Si vero secūdo modo constituat procuratoꝝ, hic aduertendum est. Aut cōstat quod cōstituens voluerūt qđ obligaret alter tm, vel ambo, & stamus certo. Aut dubitat, & tūc aut pcurator dixit se cōtrahere procuratorio nomine, & tunc an ipse teneat, dixi ff. tit. ū. l. procurator qui pactione. In casu tū ff. nostri, vbi procuratoꝝ accepit mutuum procuratorio nomine dñi, ipse nō obligatur, qz sibi nihil quesiuit sed ipsum spōte obliget, vt est casus hic. Si vero non dixit procuratorio nomine dñi, & tūc aut exprēssit causam quare haberet scilicet vt expēderet in negotiis dñi cōtrahens cum eo, videbatur eum esse procuratorē, & idem qz pcuratorio nomine videbatur contrahere. vt hic, ibi vt creditorem tuū, vel pignus tuum
5 retꝰ. Ro. ✝ qz in expressione cause presumitur fieri contemplatiōe eius ad quē illa causa spectat. Aut causam nō exprēssit, cōtrahit simpliciter nihil exprimendo, & loquoꝝ de eo cōtrahit q̄ ita pertinere pōt ad procuratorem, sicut ad dñm, & ēconverso sicut mutuū, & similia, & tunc ipse procurator obligat, vt Lefi cer. pet. An autem dominus obligetur, aduerte, aut contrahit contēplatione dñi, & tūc etiam dominus obligatur ex hūius l. Aut nō cōtraxit cōtēplatiōe dñi, qz forte nihil scit de

de mãdato, & tũc dominus tenet vtili institutoria. Casus est in l. fi mutuam. C. de instito. Si enim hoc operatur ratihabitio se quens, vt l. ei qui. in fi. C. quod cum eo. multo magis mandatum precedens, & hoc videtur tenere gl. hic in sequenti membro, duꝫ tractat de eo qui gessit sine mandato. Predicta vera quãdo mandatum fuit speciale ad sic contrahendũ, tũc enim ad obligandũ dominũ sufficit quod procurator exprimat se cõtrahere in dicta cã, in qua cõstituitus est procurator, vt hic. ibi, vt creditores tuum vel pignus tuum liberet, licet mẽtiatur, vt ti. j. §. nõ autez. ver. sed & si in prętijs. ff. de exer. & hoc videt tenere Azo in sum. C. de exercito. §. tacite autem videtur. & Inn. in c. vlt. extra de si deiur. si vero in mandato causam non expresserit, vel forte nõ dixit se procuratorio nomine contrahere, vt dictũ est, tũc ille qui egit contra dominum in casibus, in quibus dicit dominũ obligari, deberet hoc probare, vt l. si mutuam. & l. ei qui. in fi. C. quod cum eo. vel saltem deberet probare dictam pecuniam cõuersaꝫ esse in domini vtilitatẽ, vt d. l. ei qui. & in fi. Si fi nõ haberet mãdatum speciale ad sic contrahendũ, ille qui contrauisset cum eo, ignorans mandatum, tamen contra dominum nullam actionem haberet, quia ad hoc vt dominus obligetur, vt in casu predicto, requiritur vt ille, qui contrahit cum procuratore, sciat ipsum in rẽ dñi contrahere, & domino hoc expedire, vt l. fi. de exer. mi. fi probaret pecuniam esse versaꝫ in domini vtilitatem, vt in d. l. ei qui. in fi. C. quod cum eo. ¶ Quero extra gl. Ex predictis liquet an sit necesse quod procu. contrahens dicat se contrahere procuratorio nomine domini. Item an sit necesse quod ille, q cõtrahit cum procuratore sciat procuratorem habere mandatum. ¶ Sed fro an sit necesse saltẽ q procurator ipse sciat se habere mãdatũ? Videtur quod nõ, vt l. quero. §. de eo qui. & prot. & infra fam. ercis. l. qerat. & si cer. pe. l. eius qui in prouincia. Dy. in quodam cõsilio videt dicere qꝺ ille leges habent locũ quãtũ ad hoc, vt ipse procurator obligetur ex contractu mandati, non enim obligatur si ignorat, vt l. filius. §. inuitus. ff. ti. ij. Sed quantum ad prędicandum ei qui mandauit, non requiritur sciẽtia procuratoris. Hoc videtur falsum, & ff. tex. §. iudic. solut. l. ij. §. sed qꝺ de curore. ibi, vel dũ ignorat. Si enim ignoraret mandatum, nõ põt obligare dñm vt procurator, sed vt negotiorũ gestor, si eius cõemplatione* gerit. Sis ergo *cautus ex predictis, qñ contingit aliquẽ ex tractu procuratoris, quas positiões habes facere. Predicta vera sunt quãtum ad actionem que debet oriri inter dominum, & eum qui cõtrahit cum procuratore. Sed quantũ ad actionẽ que debet oriri inter procuratorem & dominum, non est necesse q procurator exprimat se nomine domini facere. ter. est. ff. de interroga. act. l. qui seruũ. Videtur enim semper factũ, quantum est inter eos ex vigore precedentis mandati. Facit ff. mand. l. si procuratorem. §. mandari. Cum enim aliter faciendo deliqueret procurator, & veniret cõtra fidez datam, hoc nõ debemus presumere, vt l. merito. ff. p socio. Sũt tamen quidã actꝰ qui nõ possunt celebrari, nisi dicatur, vel intelligat nomine domini, vt iudicium ex parte actoris marine. Facit quod no. ff. ti. ij. procurator qui pro euictione. ¶ Venio ad tertium, quãdo aliqs gerit sine mãdato, in hoc dicit gl. tua optime, dicit in ea. & vide quod gl. allegat l. vlt. ff. quod cũ eo. Dic quod ibi interuenit tacitũ mandatũ, ex eo quod dominus erat solitus sic facere. Facit l. vel vnuersoꝫ. ff. de pig. act. ¶ Quero quid in actore ciuitatis vel tutore cõtrahentibus, & aliis huiusmodi. Dic vt in l. ciuitas. ff. si cer. pe. & l. post mortez. §. j. ff. quado ex facto tut. ¶ Quero quid in prelato ecclesie? Dicũt doc. in auth. hoc ius porrectum. C. de sacrosan. eccle. & Inno. extra depoſi. c. i.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Tenetur ergo. Et addde in materia Cy. in l. si creditor. C. si tut. vel cura. interue. & no. in l. si procur. qui pro euictione. ff. de pur. & aliquid per Bal. in l etiam. C. de fideicom.

ALEX. ¶ Contẽplatiõe fiat. Et adde qꝺ si procurator cũ mãdato sperit, pro nomine, quod regratur ratificatio, vel in rem versio, alias non obligat, vt no. hic p Bar. post gl. Bal expresse in l. ei qui. C. qꝺ cũ eo. Quid aũt si procurator meus contrarit nomine meo, an etiam ipse obligat? vide Bal. in l. ei q. & etiã Bart. hic concordat Bar. in l. procurator qui pro euictiõe. ff. ti. i.

b ALEX. ¶ Rucius. Runcius generalis non potest cõstitui. Add de Bar. in d. l. que autem. & vide Bal. in d. l. ei qui. C. quod cũ eo.

ALE. ¶ Simulatã. Vide l. Julia. §. si procurator. ff. de ac. emp.

ALEX. ¶ Tenere Azo. Adde Bar. in d. §. non autem.

ALEX. ¶ L. ei q. No. sing. ex d. l. ei qui. fm Bar. ibi post Cyn. & Bart. hic, quod si liber homo gerens negotia mea, suo nomine contrahit se obligando, licet non habeat mandatum, potest dominus consentiri si in rem eius est versum, vt si ratificauit.

AND. BARB. ¶ Ite an sit necesse. Adde Bald. in l falsus. C. de fal. qui saluat Dyn. Petr. in c. cum ex offic. de prescrip. transit cum d. Dy. non tñ facit mentionem de Bartol. hic, vide que ibi diri late.

b ALEX. ¶ Mandatum. Et facit ad no. per Bar. in l. mulcum. de condi. & demon. & de hoc ibi dixi in a post. mag. & per Bald. & Imol. in l. qui in domini. ff. de testi. vbi late per Bal. in l. j. de confes. & in l. falsus. de fur.

✳ CLAV. ¶ Contemplatione. Si autem in instrumento mandati esset clausula, Promittẽs habere ratũ, & gratũ qcqd fiet, &c. tunc virtute illius clausule obligatur dominus ex facto procuratoris etiam ignorantis mandatum. ita sentit Aret. consi. c.

i ALEX. ¶ Actore ciuitatis. Quid in pupillo, idem fit sicut in ecclesia. & an requiratur verti in eius vtilitatem, vide gl. hic, & Bal. in l. ei qui. C. quod cum eo.

§. Si quis pecuniã. Mãdatum ab alio mei causa mihi actionẽ negotiorum gestoruꝫ non tollit. Materiam huius legis plene expedit glo. C. de fur. l. si is cui, Intelligas tũ hunc §. & materiam istam, qñ pecunia missa fuit simpliciter. Secus si ob certã causam, vt puta, si aliquis mitteret pecuniã tibi, vt emeres sibi codicem licet tibi non daret, sed ipse emeret non posses tu ab illo repetere. Casus est no. in l. Titio. in pzn. ff. ad municip.

§. Sed si quis negotia. Qui gerit negotia animo deprędãdi actione negotiorum gesto, tenetur, ipse tũ agere nõ põt, nisi quatenus dñs factus est locupletior. h. d. ¶ Opp. de l. si in area. ff. de cõdi. inde. vbi dicitur q nõ cõperit actio, sed retẽtio. Sol. But. hoc fatebat. Jo. cõtra, per l. in hoc iudicio. §. diuersum. ff. communi diui. Ad istum §. respõdet, q hic gessit nomine dñi, licet haberet animũ deprędandi, in contrario nomine suo, in re tamẽ aliena. Hoc sentiunt hic gl. parvule, & etiã gl. magna. Sed quero qualiter probabitur q accesserit animo deprędandi, Rñ. tẽpore reddẽde rationis, si qdẽ celat, & supprimit, presumit ab initio talem animũ habuisse, arg. ff. ad Maced. l. sed Julianus. §. proinde. Simile q celat res hereditarias perdit beneficiũ falcidie in l. Paulus. & l. beneficio. ff. ad l. falci. & l. sancim. §. illo. C. & iure veli. & qꝺ hic dicitur in gestore, multo magis puto idẽ in tutore. Et sic debet determinari l. iij. §. sufficit. ff. & contra. & vtil. act. tute. q nõ requiritur q pupillus sit locupletior, nisi quando tutor accessit animo deprędandi.

§. Sed & si quisita. Quatenꝰ negotiũ spectat ad gerẽtẽ, actio ista nõ oritur, sed inquãtũ spectat ad alium oritur. h. d. In eo quod dicit, sciẽs, facit pro opi. Jo. posita in j. iij. in fi. & eo. de quo dicitur j. eo. l. que vtiliter. §. fi.

§. Si quis quasi. Error in persona gestoris nõ impedit nasci actionẽ negotiorum gesto. h. d. Facit & eod. l. iij. §. hac actione. Licet enim iste gesserit suspitione necessitatis, tamen habet hanc actionem.

1 ✠ Peculiũ filij vel serui est patris vel domini: & si geratur eorum contemplatione tenetur negotiorum gestorum.

2 Gestum esse alicuius cõtemplatiõe probatur probata amicitia inter gerentem, & eum cuius contemplatione dicit esse gestum.

3 Gestũ qꝺ meo nomine nõ est, ratũ nõ possum habere, & qñ. nu. 7.

4 Actio negotiorum gestorum contra me datur, quãdo negotiũ non est gestum mei contemplatione, sed ad me pertinet re ipsa, non in solidum, sed quatenus factus sum locupletior.

5 Filius & seruus in contractu gesto respectu peculij quando nihil est in peculio naturaliter non obligantur.

6 Actio negotior gestor ñ dat, qñ negotiũ spectat ad eum ꝺ quo modo reipsa, ita quod eo nomine potest esse actio contra alium, ad quem res ipsa spectat.

§. Sed si ego. Si negotium potest pertinere ad eũ cuius contemplatione gerit quoquo modo re ipsa contra eum, cuius vere est, nõ agit, etiam ñ ratum habeat & nõ potest habere ratum qd suo nomine nõ est gestum.

1 h. d. ¶ Veniamus ad apparatum. No. primo* quod peculium filij vel serui est patris vel domini, adeo quod si eorum contemplatiõe geratur, tenetur negotiorum gestorum. Facit l. iij. §. sed verum. ff. de minor. ¶ Secũdo nota *modum probandi quomodo alicuius contemplatione sit gestum. s. probata amicitia inter gerentem, & eum cuius contemplatione dicitur esse gestum. Dicam statim in §. item queritur. a ¶ Tertio nota *quod meo nomine non est gestum ratũ habere non possum. ¶ *Quarto not.

3 diligenter quod quando negotium non est gestum mei contemplatione, & contra me datur actio, quia ad me pertinet, re ipsa non datur in solidum, sed quatenus sum locupletior, vt in versi. eodem loco. ¶ Oppon. quando negotium geritur ex amicitia, non inducitur repetitio, vt §. eod. l. fi his qui amicitia. Blos. solvit & bene. Oppon. actio negotiorum gestorum datur contra eum ad quem vere spectabat, vt §. l. proxi. in fi, sed ad patrem vel

dominū spectat vere, ergo contra eos debet dari. Sol. ibi ad eū cuius cōtemplatione gerebat nullo modo poterat pertinere, ne gotiū, hic sic; qz ad filiū vel seruum spectat qz saltē naturaliter obligat. Ita dicit gl. ¶ Ad istud opp. ff. ea. l. de ver. eodē loco. Sol. & gl. super illo ver. ibi, nihil erat in peculio. vnde ad filiū, vel seruū nullo modo spectat negotium, merito cōuenitur pater vel dñs. Mirabile videtur q hec gl. sentiat ꝛ q quādo in peculio nihil est filius vel seruus non obligat naturaliter, qz si obligaret naturaliter, z sic negotiū ad eū quoquo modo spectaret, non posset conueniri pater, vel dñs, vt s. proxi. dictū est. Rñdeo, hoc verum est, quando cōtractus celebratur respectu peculij, adeo qutē ipsum peculiū respicit, q si nihil est in eo, nō obligat ipse filius vel seruus, vt hic, vt l. frater a fratre. ff. de condi. inde. l. si ex duobus. ff. de pecu. Et si velles sustinere q seruus z filius non obligarent naturaliter, dicas q ad hoc vt actio non detur contra patrem, z dñm quādo gestum est contemplatiōe filij, requirit q filius naturaliter obligetur, z q pater possit cōuenirī de peculio. Ita innuit glo. quam s. proxi. rectaui, si bene inspicias. ¶ Ad idē extra gl. op. s. ea. l. in prin. vbi geritur contemplatione tutoris, z ipse obligatur, z nihilominus pupillus, ad quem negotiū re ipsa spectat: simile in l. iij. in fi. s. eo. Sol. ibi ille, cuius cōtemplatione gerit, obligatur, qz negotiū pertinet ad eū cura z solitudine, hic re ipsa filius vel seruus obligatur, vnde alius re ipsa nō pōt obligari. Sume ergo regulā sic ꝛ q negotium spectat ad eum cuius contemplatione geritur, quoquomodo re ipsa, ita q eo nomine possit esse actio cōtra aliū, ad quem re ipsa spectat, actio negotiorū gestorū nō datur. ¶ Exemplo ad ver. mā z fi. Op. ff. de in rem verso. l. qō si seruus. In hoc dicit gl. in eo q dicit tex. non necessariū, subaudi maxime secundū Bal. Alij dicunt contra, qz si emisset necessariū, cogerek habere ratum, vt ff. eo. l. Pomponius. Istud non videtur verū qz l. Pomponius, non loquitur in negotio quod est nostrum ratihabitione, vt ibi dicam. Preterea cū hic nō fuerit emptum mācipiū nomine patris vel domini, ratū habere non potest, z ideo in hoc tenenda est opi. Bal. q subaudiat, maxime. ¶ ꝛ Opponitur z videtur b q possum habere ratū q meo nomine non est gestū, vt l. fi. ff. e. z C. de his qui a non dño ma. l. j. Glo. dicit, fallit ibi in l. fi ff. e. Et est ratio, qz aliter domino rei nō pōt esse cōsultū re perempta, vel prescripta. vnde in subfidiū permittitur ratihabitio, vt l. mater. C. de rei ven. z ff. si cer. pet. l. fi eū seruū. z ibi de hoc dixi in l. j. C. de his qui a non dño ma. est speciale fauore libertatis. ¶ Opp. ff. q iussu. l. j. ff. si ratū. z de in rē verso. l. si res. ff. pe. Bl. solui, ibi habet ratū cōtractū serui, hic cōtractus alterius. Dy, in c. ratū. extra de reg. iur. lib. vj. dicit aliter. Aut qs habet ratū tanq̄ factū a seruo, z pōt, vt in cōtrarijs. Aut tā quā factū suo nomine, z nō pōt, vt hic. Et sentit idē qō gl. Nam illud q non est factū meo nomine, nō possum habere ratum, vt negotium trahatur ad me, z videatur, nomine meo gestū, secundum q requirit. ff. Item queritur. ff. ea. l. sed bene possum habere ratū, vt voluntas mea trahatur ad negotium z mihi preiudicet vt C. de rei ven. l. mater. z ff. de pig. l. si fundus. ff. j. Ita loquunt contraria s. proxi assignata. ¶ Querit gl. quid si vēdidisti rē meā tuo nomine, z ratum habui? Dyn. examinat in c. ratū. z Ly. in l. mater. C. de rei ven. ego in l. si eum seruum. ff. si cer. peta. vide glossam.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Item queritur. Adde Bar. in l. si mandatum. C. eod.
b ALEX. ¶ Opp. z videtur. Vide qualiter possum habere ratū, q meo nomine nō est gestū. Adde quod no. Bar. post gl. in l. ff. in prin. C. si in vna eademq̄ causa. Et hāc regulā limitat Jmo. fallere in spiritualibus. Ita dixit in c. Massana. iuncto c. seq. in gl. in verbo, adijcere, delelec. Tu omnino vide singulariter Bal. in l. ei q. C. qō cū eo. z ibi gl. fi. z in l. j. C. q admit. in fin. oppo.

§. Sed z si hominis. Cōtra cū, ad quem spectat vere negotium hec cōperit actio, nō inspecta falsa opinione gerētis. h. d. ¶ Quero, vtrū inter ista duo responsa sit aliqua differentia. Jo. dicit q sic. Bl. contra videt facere p istā literā, que dicit, sed z si. qz qñ post aduersatiuā, sed, sequitur copula, z, aduersat ad factum nō ad ius, vt l. ij. s. ne quis eū qui in ius vo. vi ext. z ibi no. Breuiter dic, aut est certū cuius contemplatiōe gessit negotiū, z tūc distinctio huius ff. nihil operat circa ius, sed circa factū. Ita loquitur opi. gl. Aut est dubium cuius contemplatiōe gessit, z tūc si putauit seruum, videor gessisse cōtemplatione dñi z si putauit liberū, videor gessisse cōtemplatione liberi. arg. l. cū aliquis. C. de iure deli. z ideo in casu, in quo agit contra aliū, cuius contemplatione non gessi, non daretur insolidum, sed in quantum ille est factus locupletior, vt s. proxi. ff. in fin.

a b **§. Si Titij.** [2] Expensa facta [b] ne res pereat, repetit ab eo, ad quem res spectat, non inspecta falsa opinione gerentis. h. d. ¶ Op. z videtur q repetere debeat ab eo cui dedit, quasi acceperit turpiter non a vero dño, vt l. de cōdi. ob turp. cau. Bl. solvit, nō dedit hic suo nomine, sed nomine alterius. Unde nō pōt repetere, nisi ille ratū habeat, vt si absentis. C. si cer. peta. Casus est in l. si quis ab alio. ff. eo. Sed contra nititur ergo q si ille, cuius nomine est gestū, nō haberet ratū, posset repeti ab eo. Quod non puto verū, vt statim dicā, z dubio ille posset cōueniri, cuius est seruus si ille, cui est solutum cōueniri nō pōt, vt qz hostis, vel latrunculus, qui reperit. pōt, arg. l. fi. in prin. ff. de eo per quem fac. est. ¶ Pro hoc dogo declaratione, quero qualiter istud negotiuz spectat ad seruū. Bl. dicit, ratihabitione. Tu, vt omnia cessent, dicas ad dñm pertinet reipsa, qz nisi sic esset gestum, res erat perita merito dicitur impensa necessaria, vt l. impense. ff. de ver. Et sic cessant oēs opi. que sunt i gl. Ita tenebat Mar. Sal. co. Butr. z ideo siue dominus habeat ratum, siue non, nitur ista actione, qz pro rato habendū est ff. eo. l. Pōsteo opinio gl. quod pertineat ratihabitione. ¶ Quādo potest habere ratum, cū suo nomine nō fit gestū z vt sed si ego. Respondet gl. potest geri suo nomine, vt in re hereditatis, z vult dicere ille qui solvit, cum putaret dominū, soluitur cōtemplatiōe dñi, non persone Titij, sed qualitatis q est, esse dñm. Unde quicunq̄ sit ille, qui est nus eius nomine gestum est, vt in possessore hereditatis uit contemplatione eius qui est heres, licet erret in persona dic q in isto casu, cū fit gestum vtiliter, imo necessario, liter pictura erat perinde haberur ac si. ratum haberet, vt l. Pomponius. Cuius occasione gl. intrat hanc materiam gotio qō ad alium spectat ratihabitiōe, qō non examino hic dicam in l. Pomponius. ff. eo.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si Titij. Vide qō notat Barto. in l. quamuis. to matrimonio.
b P. P A V. P. Expensa facta. Vide Barb. consi. xlvi. vo. lum. iiij. primo dub.
1 Mandatum qui tenuit, potest postea illud acceptare.
2 Actio negotiorum gestorum vnde z quando oriatur, num. 3.
4 Negotiorum gestorum genera sunt septem.
5 Negotium esse gestū contemplatione alicuius, qualiter
6 Negotio gesto re ipsa. s. quando est impensum in rem, vel fione rei, quis obligatur.
7 Dñs vt teneatur insolidū pro negotio gesto. quid probādi
8 Gestum domini contemplatione qualiter probabitur.
9 Gerenti negotiū alienū, pro nomine quomodo succurra
10 Soluens debitum alienum quando repetat.

§. Item queritur. Si negotium gerit nomine eius ad quez nō spectat eius ratihabitione negotiū 8z pertinere ad eum, z hac actionetur, si sibi aliquid ex ratihabitione queritur: alias secus vsqz ad §. videamus. Oppo. ratihabitio comparatur mandato vt l. semper qui non prohibet. ff. de reg iur. C. ad Macedo. si. Ergo habet locum actio mandati non negotiorum gestorum. Bl. soluit tribus modis. Scōa sol. est no. ꝛ q licet ab initio luerim acceptare mandatū postea possum acceptare mandare in eadē voluntate durante. Casus est hodie extra de pa. li. vj. Tamē ad cōtrarium Dy. extra de reg. iur. c. ratihabitio lib. vj. dicit quod ratihabitio comparatur mandato, non tā in omnibus, scilicet qz non oritur actio mādati. ¶ Quero
2 vnde oriatur actio negotiorum gestorū? Rñ. in tribus gebus negotiorum oritur ex negotio gesto, vt s. eo. l. iij. ff. hotem actio. In isto quod est nostrum ratihabitione, oritur tihabitione. Ita dicit gl. hic. Dy. in c. ratum. de reg. iur. cit quod semper oritur ex ratihabitione tacita, vel
a l. Pomponius. ff. eo. Sed hoc est contra casum a. l. iij. ff. actio. s. eo. Oritur enim contra furiosum, vt s. e. l. ij. ff. si. Sed furiosus non potest habere ratuz tacite, vel go non oritur ex ratihabitione. Docto. Et ramon. n. ff. fert in l. si pecuniam. C. eo. dicunt quod, semper oritur tio gesto. z hoc tenet Jacob. Butri. z bene, qz casus est hic. ratihabitio nihil agit circa actionem prodiscendam, vel solum hoc operatur, vt faciat negotium esse meum, quod non erat. Ibi ratihabitio inquit, fecit tuum negotium, ideo actio oritur ex negotio gesto, propter ratihabitionem, nō ex
3 habitione. ¶ ꝛ Quero, quando oritur ista actio? Respondet tribus generib⁹ negotiorū oritur statim cū geritur, vt d. autem actio. In eo qō est nostrū ratihabitione, oritur ratione sequuta, non ex ratihabitione sed ex negotio gesto re

¶ Hec obstat predictis infra de sol.l.dispensatorem.in fi. Dic vt dixi. ¶ Quero quot sint genera negotiorũ[b]. Bto. magna vt dixi. ¶ Quero quot sint genera negotiorũ[b]. Bto. magna hic distinguit quatuor genera. Ego addã tria, & sic erũt septẽ. Dicit gl. negotiũ pertinet ad nos, cura, & solicitudine, re ipsa, ratihabitione, & ipso gestu. Adde more ciuitatis, naturali rõne, ex virtute consequentie. Circa primũ dicit gl. q̃ ille, ad quẽ pertinet negotiũ cura & solicitudine, non tenetur in actiõe nisi eius cõtemplatione fit gestum, vt supra ead.l.in prin. Habes ergo probare duo, scilicet quod est gestum, & quod eius contẽplatione fit gestum, & sic est negotium nostrum ratihabitione[c] de quo remittit gl. ad pr. no. Tu dic vt dicam infra e.l. Pomponius. la prima. ¶ Quar to modo est negotiũ nostrum ipso[a] gestu. Dicit gl. & hoc est me[+] grãle, quia ter. appellat ipso gestu, qũ soluo pro te, quo casu, aut soluo tuo nomine, & possum repetere. Aut nomine meo, & tũc est opinio inter Jo. & Azo. Ita dicit gl. quam gl. q̃. examinat. C. de condi. inde. l. si a patre. in vltima quest. Et finaliter dicit hic, sin Pe. quando aliquis soluit nomine suo debitum alterius, aut representabat duplicem personam, vt q̃ est heres, & est vera opinio Joan. Aut non representabat duplicẽ psonã, & est vera opinio Azo. Tu dic inductiue esse verã opinionem Jo. cum aliqua additione. Dicit eñ Ja. q̃ si aliquis soluit de bito alienum suo nomine, habet actionẽ negotiorũ gestorũ cõtra verũ debitorẽ, si postea eum cognouerit soluens, constituit in animo q̃ pro vero debitore sit solutũ, scilicet, si creditor, cui est solutum hoc acceptauerit. Casus in l. si tibi. infra de donatione. Hec obstat quod dicit Azo, soluenti nata est cõdic. inde. ergo eadem solutio non parit liberationẽ, q̃ hoc verum est ab initio, sed postfacto hoc potest contingere. Tex. est in l. si vendidero. ℣. si Titius. ℣. de furtis. Sum expeditus de gl. q̃ gl. & de eo qui soluit debitũ meũ, idẽ intelligas de eo, qui p me fuscepit mandatũ, vt ℣. eo. l. soluendo. & ℣ de iudi l de qua re. ℣. cũ absentes. ¶ Quinto negotiũ q̃s ptinet ad nos more ciuitatis est in istis domus inuptialibus, & similibus, de q̃bus habes in l. cuꝫ plures. ℣. si. infra de tute. & ra. dist. ¶ Sexto mõ. s. naturali rõne[s]: vt puta si ego expendi cõtẽplatione tui, recolligẽdo ab hostibus tuũ q̃sanguineũ, quẽ recolligere debebas naturali rõne, vt l. ℣ & si ideo. & l. precedẽ. sol. matr. ¶ Septimo modo ex virtute cuiusdam cõsequẽtie. De hoc dicet in l. ex facto. ℣. eo. Predicta vero q̃ geritur negotiũ alterius, de quo loquit̃ prima pars edicti. Sz q̃ geritur negotiũ q̃ nulli[y] est, vt hẽditariũ, de quo loquitur scda pars edicti, tũc illud fingitur hẽdis fuisse adita hereditate, ideo ad ipsum põt pertinere omnibus modis, quos supra dixi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Contra casuꝫ. Et adde q̃ in mutuo, & debito facto nomine alieno, non requirit̃ ratihabitio. l. si absentis. & ibi Bart. & Bald. C. si cer. peta.

b ALEX. ¶ Genera negotiorũ. Vide gl. & doc. in l. si pecuniã. C. eod. Item adde aliũ modũ vltra istum. ℣. eod. l. mandasti. & per Ly. in l. si mandatum. in prin. C. eo. tit.

c ALEX. ¶ Pupilli[y]. Plene p Bar. & doc. in l. si mãdatũ. C. eo.

d ALEX. ¶ Loco. Igitur videt quod in casu dicti ℣. ℣ si ego. nõ fallat regula posita in l. itẽ si cũ puraui. in fi. ℣. eo. ℣ Bart. sentiat contrarium. in l. si mandatũ. C. eod. & supra. in hoc ℣. Adde Ful. in d. l. si mãdatũ. C. eo. & nõ est alibi fm Ang. hic.

e ALEX. ¶ Qualiter probabitur. Adde Bar. in l. si mandatum. C. eo. rit. & vide supra prox.

f ALEX. ¶ Ratihabitione. Et quando vtilitas ad me non pertinet, seu & rectius, nõ sentio vtilitatẽ. nisi velim, vt si exigis pecuniam a debitore meo, vel emis rẽ nõe meo, vel vendis rẽ meam nomine meo. Mã istis casibus, non cogar ratum habere. Sec[o] in alijs tribus generibus. l. Pompo. cum gl. in verſic. haberi. & adde l. si pecuniam. C. eod.

g ALEX. ¶ Naturali rõne. Vide Bar. in l. quamuis. solu. matr.

1 ☞ Gestor quando teneatur de neglectis.
2 Herere quando quis dimisit, qualiter intelligatur.
Aduocatus debet probare voluntatẽ gestoris fuisse ab initio.
3 Gestoris si de voluntate non apparet presumam illud ab initio voluisse.
4 Gestor qui fecit vineam zappari, nõ potest illam dimittere in medio anni, in his que tempore non limitãtur, vt locare domũ & similia, gerens potest dimittere quando vult, nisi possit sibi imputari.
5 Negotiorum gestor agens quid debeat probare cõtra non gerentem, qui accessit vt quedã gesturus, que alius gestur[y] erat.
6 Gesturus vnum negotium, non debet a se exigere.
7 Actione carens non potest experiri.
Exceptio. tu non habes actionem, impedit litis ingressum, nisi causa cognita requirat altiorem indaginem.
8 Mandatũ non inducunt verba ista, si negotia mea gesseris, &c.

℣. Videamus Gestor tenet̃ de neglectis, si alius erat gesturus. Itẽ si a se non exegit, secus si non exegit ab alio, nisi esset de illis personis q̃ possunt agere, sine mandato. h. d. cũ sequenti. in prin. sequen. vsque ad ℣. item si fundum. ¶ Oppo. quod nõ teneatur nisi de gestis tantũ, vt C. eo. l. tutori. Bto. soluit duobus modis, que solutio
a nes debent simul iũgi. Dic ergo[a] latius vt rũ[+] quis teneat de
1 neglectis: distingue, Aut ab initio cepit gerere, & postea dimisit & tenetur arg in l. in cõmodato. ℣. sicut. infra cõmo. Aut nõ incepit, & tũc aut accessit ab initio, vt omnia gesturus, neccessit & tenetur de omnibus, vt l. Pomponius in negotijs, cũ l. seq. in fra eo. Aut accessit vt gesturus aliqua, & tũc aut alius non erat gesturus, & nõ tenetur nisi de gestis, vt C. eo. l. tutori. Aut ali[y] erat gesturus, & tunc aut ille alius erat diligẽs, & tenetur de neglectis, alias non, vt hic oppo. infra de eo qui pro tuto. l. j. ℣. si. Solu. aliud in protutore, alias pcuratore qui gerebat suspicione necessitatis, aliud in gestore volũtario, vt hic. ¶ Pro declaratione predictorũ dixi supra: & si inceperit gerere & dimisit, te
2 neꝫ de omnibus. + Quero quomodo intelligat dimittere? Rũdet. in l. tutori C. eo. dicit q̃s huic gestioni volũtas imponit finẽ, q̃s intelligẽdũ est de volũtate q̃ habuit ab initio, cũ accessit ad gerẽdũ, vt patet ex predictis. Probatur in l. Pomponius in negotijs. in fi. cũ l. seq. infra eo. Si vero dimiserit aliter quaꝫ habuit voluntatem ab initio, tũc tenetur. Debet ergo esse cautus aduocatus, vt probet de volũtate quam gestor habuit ab

3 initio.† Sed pone q de voluntate nō apparet. Certe presumā illud ab initio voluisse quod fecit, vt l. sed Julianus. §. pinde.
4 infra. ad Macedo. ¶ Quid† ergo dices si fecit vineā z apparī vel putari: poterit ne dimittere in medio anni dictā culturaz? Uidet quod sic, q3 sufficit si cui vt in paucis, ꝛc. vt d. l. tutori. C. e. Contrarium puto: q3 totius anni vna cultura est: vt d. l. di uortio. §. fundū. §. fol. matr. ꝛ ab initio videtur habuisse animū gerēdi negotiū totius illius anni, vt l. item queritur. §. qui impleto. §. locati. Et p3o hoc, q3 hoc dicitur quod tenetur de gestis, intelligitur z neglectis eis connexis, vt l. tres tutores, §. de admi. tut. Predicta vera in his, quoz̄ vnius anni vel certi tpis 8z vna cultura: sed in his: que sic nō limitātur tpe, vt locare domū ad pēsionē, z similia q8 pōt fieri intra vnum annum vel mensem vel similia, tunc potest dimittere qū vult. argu. d. l. itē queritur. §. qui impleto. Q8 intelligo, dū tū sibi nō possit ali quid imputari: q3 forte alius accederet ad gerēdū, si sciret eum
5 dimittere. ar. l. si mādauero. §. fi. §. māda. ꝛ ar. hui⁹ §. ¶† Quero qū accessit vt quedā gesturus, q̄ alius gesturus erat, qd 03 pbare actor, vt faciat eū teneri de neglectis? Rūd. q ali⁹ erat gesturus oīa. Itē q ille alius erat diligens. Itē q ppter eū qui gerebat, quedam ille omisit. Hec omnia probant hic in tex. adde quartum scilicet, q8 iste qui gerebat quedā, hoc sciebat. Si em̄ ignozaret nō posset sibi imputari culpa, ideo no tenet.
b ¶ Uenio ad versi. certe⁵. Quero† vtrū ille, q accessit ad gerē
6 dū vnū negotiū, debeat a se exigere? Bl. disputat, finaliter determinat q nō. Contra determinationē gl. vī text. hic loquitur em̄ de eo q quedam gessit, ꝛ tamē a se tenet exigere. Fateor si alius erat gesturus omnia. Alias teneo opin. gl. per l. si remunerandi. §. apud Julianū. quā glo. allegat. Facit q8 habuistis
c notatū in l. qui prioris. §. fi. ff. de procu. ¶ Uenio ad verfic.
7 quanquā. Not.† q sine actione nemo experitur⁶. Concordan-
d tie sunt in gl. Ex quo collige⁷ q ista exceptio tu ū habes actio
e nē, impedit litis cōtest. Dicit em̄ tex. qui nullā actionē intēderе potuit. Unde ipm̄ pponere in iudicio sibi interdicit. Et glo. 8z nemo sine actione experit, ꝛ sic ipm̄ experiit interdicit sibi. Q8 intellige, nisi cā cognita requirat altioz̄ indaginē. ꝛ l. naz postea. in prin. ꝛ q8 ibi no. §. de iureiu. ꝛ ibi dixi. ¶ Querit gl. vtrum saltem extra iudiciū debeat petere, ꝛ tētare. Glo. determinat quod nō, quam vide. ꝛ no. Ad fin. l. oppo. dicitur hic, nisi vsure remisse sint, nam remitti non possunt antequā debeātur, vt l. sub conditione. §. de solu. Dicunt quidā q hic fuerunt re-
8 misse post. alij quod primo. ¶† Ex qua gl. no. q8 verba sic conditionaliter prolata, si negotia mea gesseris, ꝛc. nō inducūt mādatum. facit l. si quis sub conditione. §. si quis omis. causa.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Dic ergo. Uide Alex. post alios in l. tutori. C. eo. titu.
b ALEX. ¶ Certe Adde gl. ꝛ Bar. in l. tutori in fi. C. eo. 8z qūo 03 fieri ista certificatio. vide ibi per Sali.
c AND. BARB. ¶ Uenio ad ver. quāquā. No. qñ certū est quem nō p̄ꝛe mandatū, non admittitur, licet velit cauere, fallit in causa capitali. l. non tm̄. §. de app. fallit in causa liberali. l. benigni⁹. pe libe. cau. Fallit quando carens mandato, est de coniunctis. l. sed z he. §. de procu. Ita dicit Ang. in l. §. de procur.
d P. PAV. P. ¶ Nemo experitur. Uide ꝛ limita vt per Jaso. in l. Titius. §. de ver. obl. post Bar. ꝛ omnes.
e ALEX. ¶ Ex quo collige. Adde Bar. in l. posthumus. §. si quis ex his. de inoffi. testa.

LEX OCTAVA.

Si autem.

§. Item si fundum.

Bestoz te-
8 dere q8 ad se peruenit. h. d. No. q petere⁸ aliquid vt procurator cū non sit, ꝛ cōsequi est obtinere, vt hic, ibi, per obtinere, ꝛc. 8z qui per obtinere aliquid consequitur, incidit in crimē falsi, vt l. si quis obtinuerit. §. de fal. Ergo hic incidit in crimen falsi, nisi docuerit se habere mandatū, vel dominus ratum habeat, vt l. si procurator falso. §. de cōd. cau. dat. cau. nō seq. Facit ad ea que dixi. §. de procur. qui pro euictione.

ADDITIO.

a POMA. ¶ No. quod petere. Uide An. in l. falsum. C. de falsis.
1 ☞ Compensatio non videtur reiecta eo ipso quod pronūtiat super principali.
2 Deductum in iudiciū post litē contesta. potest etiam per sentē tiam diffinitiuam terminari.
3 Actio ita perpetuatur per modum exceptionis in iudiciū deducte, sicut per modum actionis, ꝛ lis super ea contestatur.

§. Si quocunque.

Sententia lata super ex-
a rei iudicate: si illud postea p modū actiōis ⁸ pponit. h. d. Ut oppo. C. si aduersus rē iudicatā. l. j. Solue vt in gl. ¶ Oppo-
1 vī† q eo ipso q pnūciat sub principali, videat reprobare cō-
sationē, vt C. de ord. iud. l. j. de ord. cog. l. ij. ꝛ no. §. de his q sui vel alie. iur. l. pe. Sol. Quidē fatētur hoc esse verū, si de debito, de quo opponebatur cōpēsatio, erat plene cognitū. trariū puto, q3 tex. hic requirit exp̄esse q cōpēsatio sit re-
bata. ꝛ tex. in l. qui in diem. §. si rationem. §. de cōpēsa. req̄r sit reprobata cōpēsatio ex cā: quasi debitū nō subsistat, z
b iudicem pnūciet, vt ibi gl. sentit. Non obstāt⁹ iura allegata. Primū: q3 ibi q in suia principalr deueniebat, nō poterat esse rū, nisi intelligatur super illo incidenti pronūciatū, hic aūt esse verū, q gestor teneatur ad centum: ꝛ debeat recipere vñ postea agendo suiam nullo mō infringit. Sz 3 hec opinio tollit actionē ipso iure, cū ab homine opponi: ergo ista esse verū gestorē teneri, nisi cōpēsatio sit reprobata. Non est cū opponit cōpēsatio de debito liquido, 3z hic nō erat dum, se liquidādū in iudicio. Aū illud potuit iudex admire. Caurius tū faceret iudex, si dicat: reseruato eiiure ego
2 3 dūm in tali iudicio, arg. l. Bebius. in fi. de pac. dor. ¶ ex
e ex isto §. q illud q8 proponitur p modū exceptionis posit cōtest. pōt p diffinitiuā suiaz terminari, 3z per se primo ad set in iudiciū deduci. P3o hoc. §. de inoff. testa. l. Papinia §. fi. ꝛ quod dixi in l. nam ꝛ postea. §. si minoz. §. de iureiu. Et
3 hoc habes† q ita perpetuatur actio, quando per modum exceptionis in iudicio proponitur, sicut per modū actionis quando ea lis cōtestaretur, vt §. de reg. iur. l. oēs actiōes. ibi, semel in cluse iudicio. Et vī mihi q tāgitur per gl. extra de ord. cog. §. Cōtra istam opi. opp. §. de euic. l. vendicanti. §. fi. cū l. sequ. vi sententia lata super exceptione non impedit actionem propo ni. Sol. hic actio ꝛ exceptio proponebantur ad eūdem fines, id ad diuersum: vt ibi dicaz, ꝛ plene per Cy. in l. peremptoriaz. C. sen. rescin. nō pos. Ego dixi plene in l. q Rome. §. duo fratres. §. de verb. oblig.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Per modū actionis. In cōtrariū, vide gl. in cū. in ver. exceptionis, extra de ord. cog. vbi Abb. sequit. vide de ma-
teria, ꝛ limita, vt per Pau. de ca. cōs. cccxv. vide ad reg. Rom. cōs. cccc. vide Feli. in c. suborta. extra de re iud. vide Alex. in l. q Rome. §. duo fratres. de vb. obl. ad fi. vide circa ista oīa Ba. cōsil. in prima parte. ꝛ vide bonū tex. in l. duobus. §. de re-
rei iudi. vide Bar. in extrauaganti ad reprimēdū. in ver. in-
marie. vide z declara vt per Socin. in l. naturaliter. §. nihil cō-
acqui. pos. vide que 8t Alex. in l. de pupillo. §. fi is cui. §. de op-
no. nū. vide oīno cōsi. xcvj. vbi aūt exceptio cōpēsationis per-
dicem admittit, q super ea sit pronuntiandū, vide Barb. con-
cxxvj. vol. iij. in vj. dub. pendente aūt iudicio super exceptio-
nō pōt singulariter deduci exceptio in iudicatis, per viā Al-
nis, vide Bal. no. in l. si iudex. in §. lect. §. de his qui sunt sui
alie. iur. sequitur Barb. consi. liij. vol. iiij.
b ALEX. ¶ Nō ob. Nos dicimus, q quoties iudex procedit ad te-
rioza, tacite 03 pnūciare exceptionē nō obstare, vt no. Bar. ꝛ ibi dixi in l. a procedēte, C. de dila. Hoc limitatur, quādo talis exceptio, super qua nisi vide retur pronūciarū, non po-
vlterius quicquam fieri, tex. est ibi no. Bar. in l. qui si in di-
alleg. Item limita quādo de dicta exceptione fuit plene cō-
tum, per tex. hic, ꝛ no. doc. in c. minuāte. de offi. deleg. no. Ale.
l. qui Rome. §. duo fratres. ꝛ in l. nā postea. §. si minoz. de re-
iur. p Bal. in l. si iudex. §. de his q sunt sui vel alie. iur. Item
lit qñ simul procedit super emergētibus, ꝛ super principali-
exhibita. ꝛ ibi doc. de iudic. ꝛ ibi dicunt doc. q iudex pōt pro-
riare procedēdo ad vlterioza, reseruatis exceptionibus eme-
gentibus, per id q8 habetur, ꝛ no. in c. ad dissoluēdū. de re-
impub. licet hoc facere nō debeat, 3z prius cognoscere p
emergentibus, vt no. in gl. in c. cū cōtingat. de offi. deleg. Sed
autē si dicat iudex, non admitto exceptionem? Dic per tex.
est ac si diceretur, reijcio 3z Bal. per illū tex. in l. si. alia. C.
nego. gestis. Et predictis adde Bal. in l. j. C. de ordi. cog. So-
nino Ang. ꝛ Imo. in l. si queram⁹. §. de testa. ꝛ Bened. de Bo
in l. liberis. §. fi. de li. cau. Adde q iudex procedendo ad vlte-
ra, non dicatur reijcere. No. consi. cclj.
c P. PAV. P. ¶ Not. ex isto. §. Uide Jaso. in l. 3z ꝛ si posse
procu. in iij. no. §. de iureiur.

LEX NONA.

Per duobus.

a ² Prohibitio impedit
bentem socium, non contra alium nō prohibentem.

¶ Oppo.de ratione,quã fecit Iurisconsultus,quia si sunt socii,ergo vnus ab alio repetit id,quod soluit.Bl.j.respõdet, q̃ cui,ergo vnus non potest intelligi in sociis oim bonorũ,ꝫ alicuius rei hic rer.non potest intelligi in sociis oim bonorũ,ꝫ alicuius rei vel societatis incidentis.Bl.vltima soluit aliter,sc̃z,q̃ hec prohibitio hr̃ perinde ac si pro sua parte solusset,q̃s satis placet. ¶ Opp.pactũ factũ vni ex duobus reis sociis prodest alteri, vt l.eadem.ff.j.de duo.reis.ergo et prohibitio vnius. Sol. hic ãt socij,z nõ correi,ibi correi,z socij.Vel aliter aliud in ista prohibitione que hz vim particularis solutionis,vt est dictuꝫ ff.prox.aliud in pacto.de hoc dixi plene,j.de duob.reis.l.ex duobus.in illa questione,an pactum factũ vni prosit alij.De ista prohibitione habes.C.e.l.ſi.rangam vobis.j.eo.l. soluendo.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si ex duobus.De isto tex.vide Bal.in l.filie.C.fam. ercis.alle.in l.Titium.ff.alteruꝫ.j.de admi.tu.post Bar.

LEX DECIMA.

1 ¶ Presentia partis nõ requiritur in dependentibus a mera voluntate alicuius.
2 Ratihabitio z contractus differunt.
3 Actio quomodo possit esse in pendenti.
4 Contractus emptionis,z venditionis,nuda voluntate non tollũtur,sed requiritur consensus vtriusque.
5 Actio in casibus,in quibus est vere vel ficte in pendenti natiuitas actionis,potest impediri,vel fingi non nata nuda volũtate vnius.
6 Voluntas nuda que appelletur.
7 Dolus commissus quando videatur remissus per simplicẽ remissionem.
8 Dolus quod operat in constructione actus,id operat in eius destructione in actionibus bone fidei.
9 Dolus quomodo possit dare causam gestioni.
10 Reprobare quando possum,quod semel approbaui,z quando econtra.nu.11.
12 Reprobatio an trahatur retro sicut ratihabitio,z prohibitio ni comparetur.
13 Ratum habere precise quando quis cogatur,z solũdo interesse quis libereꝫ,quid in ratihabitione necessaria.z nu.17.
14 Ratuꝫ habere re q̃ quis cogatur per iudicem,nõ est necesse q̃ pars adeat iudicem,potest tamen si vult.
15 Precise tunc quis cogitur ad factum,vbicunq̃z quis tenet ad factum ex legis dispositione.
16 Regula,q̃ vtiliter gestum quis cogatur habere ratum,in quibus casibus procedat.
18 Ratihabitionis necessarie effectus.
19 Verbum denotat factum,aduerbium qualitatem facti.
20 Ratihabitio quid operatur in negotio,quod est,nostrum ratihabitione.
21 Errarum si fuerit in ratihabitione,quod ꝓiudicium generatur ratificanti.
23 Factum per aliquem tanq̃ nuntium non potest ratum haberi.
24 Factum per procuratorem reuocatum potest ratum haberi.

POmponius. Ista lex est multũ difficilis i tex.z apparatu,z breuiter fm gl.z cõiter oẽs.h.d. Vbi negotiũ gestoris,ratũ habui,actio tollit,ꝓterq̃ rõne doli fz Põp.ſz fm Scevolã z Vlpianũ durat rõne doli,culpe z reliquorũ.h. d.cũ prin.l seq.Diuisionẽ z casum ponit gl.i.que legit istã legẽ p falsum.ponit eñ hic tria dicta Põpo.sc̃z dictũ,exceptio,z rõ dicti.Primũ in prin.l.vsq̃ ad ver.videdũ.Scõm in ver.sed superius.vsq̃ ad ver.Sceuola.Tertiũ in ver.ſz eo.dicto.vsq̃ ad ver.z quẽadmodũ.Cetera sunt quinq̃ dicta Sceuole z Vlpiani reprehẽditis Põp.vt in gl.Legas igit primo oia dicta Põpo.postea dicta aliorũ,fm gl.Ric.de Mat.legit istã legẽ aliomõ sc̃z q̃ primo ponit dictũ Pompo.scõo declarationes, z limita.Scevole,z Vlpiani.Scõa ibi videdũ.Et fm eũ Põpo.nõ reprehẽditur in totũ,ꝫ eius dictũ distinguit,z limitat, z fm eius lect.summo sic legẽ,Ratihabitio dñi tollit actiones negotiorũ gest,fm Põp.z sic fm Sceuo.z Vlpianũ est in pẽdẽti,z hic in Põp,est verũ,nisi dolus approbationi cãm dederit,z est verũ in eo q̃ est approbatũ a dño circa directã actionẽ,nõ circa ſtitã.h.d. In terminis casus in prin.nõ mutat,z ſtra totius legis legit ordinate.secũdũ istã lec. ¶ Venio ad ver,videdũ.z dr Scevola q̃ ex dicto Põp.colligit q̃ actio negotiorũ gestorũ pedet,q̃ si esset nata.nõ posset tolli nuda volũtate. h.d.Et sic ñ est rõ ꝫ Põp.ſz vnũ q̃ colligit ex dicto eius. ¶ Venio ad versi.ſz superius.hic Sce.limitat dictũ Pompo.q̃ habeat locũ nisi dolus dederit causam approbationi.h.d. ¶ Venio ad versi.Sce.z ver.sed eo dicto.qui ver.Sce.z versi.ſz eo. debent simul legi hic.Sce.ostendit quomodo dictũ Pompo. debeat distingui,z limitari.Dicit enim q̃ uno putat ipse quod post ratihabitionẽ habeat locũ actio nego.gest.z dictũ Põp. dz intelligi q̃ tollatur actio negotiorum gest.ratihabitione,in eo q̃s est approbatũ in alio.h.d.Pro cuius declaratione debes scire q̃ aliud est factũ aliud qualitas facti.Vñ si fecisti domũ meã,ego possum approbare q̃ fecisti,nõ añ eõ q̃ bene vel male fecisti.Itẽ ista approbatio nõ potest se extendere,nisi ad tollẽdũ ius q̃ cõperebat ipsi approbanti,merito ergo dicit Sce. q̃ post approbationẽ habet locũ actio negotiorũ gest.directa, z ſtia.Et dictum Pompo.intelligitur q̃ post ratihabitionẽ
a nõ possum reprobare semel approbatũ[a],tũ in eo,q̃ non est approbatũ,vt in qualitate vel etiã in eo,q̃s venit in cõtraria,bene põt cõpetere directa actio.h.d.Sequitur vers.z quẽadmodũ.hic ꝓbat Iurisc.a simili,q̃ ratihabitio que inducit plegez, in negotio vtiliter gesto nõ tollit actionẽ negotiorũ gestorum cõperẽtẽ gestori,nec que cõpeteret dño.Ad reliqua ergo nec ratihabitio q̃ fit ab hoste.h.d.sequit.ver.ceterũ.dr Sceuola actionem durare directã,z ſtiam.Ponit hic exemplũ de directa.In ver.item ponit exemplũ de ſtia.in princi.l. ſz in vltimo tollit vnũ dubiũ.tex.est clar⁹. ¶ Venio ad primũ dictũ.Quero quomodo intellexerit Pompo.per ratihabitionẽ dñi gestorem nõ teneri.In hoc sunt opi.inter Jo.z Azo.Nã Azo dr q̃ Põp.intellexit de ratihabitione dñi facta in corde suo,vel tractatu habito cũ vicinis,nõ autem gestore presente,z dicebat Põp.gestorẽ nõ teneri ope exceptionis.Et in hoc reprehẽdit per Sceuolã z Vlpianum,fm eũ.Arguit gl.pro Põp. primo,z vr̃ q̃ sufficiat ratihabitio facta absente parte ad producẽdã exceptionẽ.Nã ratihabitio sufficit ad obligandũ gestorem,vt ſ.eo.l.ſi pupilli.ſ.item queritur.Item sufficit ad liberãdũ eũ qui soluit gestori.Itẽ sufficit ad acquirẽdũ dñium rei solute gestori,vt j.e.l.ſi ego,ergo eadẽ rõne dz sufficere ad inducendã exceptionẽ.In contrariu mad liberandum gestorem requirit pactũ,vt j.l.pri in princ. ibi,nisi spãliter,etc.Per pactum eñ tollunt actiones ope exceptionis.l.iuris gentiũ.ff. quinimo.ſ.de pac.Sz qñ ratihabitio fit parte absente,nullus pactum interuenit.Nõ eñ põt fieri inter absentes,nisi interueniat nũtius vel epistola,vt no.de act.z obli.l.cõsensu.z l.j. in fi. j.de Zhẽ.emp.Et sic concluditur q̃ talis ratihabitio nõ inducat exceptionẽ,nisi fuerit facta parte presente.Ita dicit gl.fm
b Azo.Ex hac lec.Azo.vides quid operatur ratihabitio[b] absente parte.ff.plenius dicam.Jo.intellexit dictũ Põponij aliter, ſ.q̃ approbatio fuerit facta tractatu habito cuꝫ ipso gestore, Itẽ q̃ Põp.intellexit per approbationẽ dñi gestorem ipso iure nõ teneri,z in isto iure reprehẽdit Pomp.Nã nõ liberatur ipso iure,sed ope exceptionis.Itẽ reprehẽdit q̃ nimis gñaliter locutus est.Nã debuit distinguere vtrũ dñs q̃ approbauerit,sciverit vel ignorauerit.Que opi.sit verior,dicam in versi. pri.Omitto igitur vnã qõnem,que hic formatur in gl.z venio ad ver.sequentẽ. ¶ Venio ad ver.videndũ.in isto ver.fm glo. ponitur vnũ dictũ Scevole ad reprehensionẽ Pomponij per ar.a diuisione,z ponit duos casus.Aut tu dicis istã actionem esse in pendenti ex hoc,an dñs ratum habeat aut nõ.Primum nõ ꝓsequit,fm sic.Si diceres nõ est in pẽdẽti,sequitur q̃ actio est nata,z si est nata actio,nõ põt tolli nuda volũtate.Primũ membrum prosequitur gl.q̃ si dicit actionẽ esse in pendenti,ex hoc an dñs ratum habeat,est inconueniens q̃ ex volũtate vnius pendeat.ff.de arbi.l.non distinguemus.ſ.illud.z l.nemo in potestate.Illud dictum gl.procedit secundum lec.Jo.positam in precedenti versi.qui intellexit dictum Põp.post ratihabitionẽ gestorẽ non teneri ipso iure,sed fm Azo.qui intelligebat dictum Pomp.q̃ non tenetur gestori ope exceptionis,de necessitate oportet nos dicere actionem natam,alias nõ cõpeteret exceptio,vt l.ij.ff.de excep.Sz tũc formandus erit iste casus sic. Videndum est an actio pedeat,hoc est effectus actionis.q.d. iniquum est q̃ ex volũtate vnius pendeat.Sic potest intelligi fm glo.nostros. ¶ Contra hoc oppo.antequã gestor gerat, non potest cogi ad gerendũ,ergo ex potestate seu volũtate gestoris pender.Respon.Ante gestionẽ potest esse in pendenti, post gestionem non,vt hic. ¶ Item opp.de l.dispensatorẽ.in fi. j.de sol.inquãtũ illa lex cõtradicit huic mẽbro.Dic q̃s ibi loqtur in negotio q̃s est nostrum ratihabitibe,merito actio potest pendere.Simile in l.ſi pupilli.ſ.itẽ queritur.ff.eod.hic in negotio quod est nostrum re ipsa,licet aliter intellexit Jo.vt infra dicã in verficu.z quẽadmodũ.Hoc nõ plz mihi,nam nullũ est inconueniens quod actio pẽdeat,vel eius effectus ex potestate eius cui debet oneri,vt l.senatus ſ.legatum.infra de le.j. z l.ſi ita legatũ.ſ.illi ſi volet.eod.ti.z de cõdi.z demõſt.l.ſi ita.ex

pressum.ꝛ q̃ no. per Dy. in l. a Titio. in fi. ff. de verb. obl. Et isto volui hic dicere Jurisco. vt ex dicto Pomponij colligitur, qꝺ actio negotioꝝ gestoꝝ pendet ex voluntate domini, qꝛ per eius ratihabitionẽ tolleretur. Si enim esset semel nata, nuda voluntate nõ tolleretur. Unde in hoc versi. teneo lec. Ric. de Ma. Et ex hoc apparet q̃ in precedenti versi. verior est opi. Joã. q̃ dixit Pomponiũ intelligere actionem ipso iure nõ cõpetere. ꝛ in hoc standum est cum Jo. Item ex eo quod pendet ex voluntate domini, apparet quod potest fieri parte absente. Omnia
i tenime que ex mera voluntate alicuius pendent, nõ requirunt
c partis presentiam, vt si quis vult condere vltimã voluntatem vt l. cum pater. ff. donationis. ꝛ l. miles. infra de leg. ij. ꝛ l. nõ idcirco. C. de codi. Simile in aditione hereditatis que fit solo animo, neq̃ requirit partis presentiam, vt l. p̃o herede, in princ.
d ff. de acquirenda hereditate. ꝛ l. si ania. C. de iure delib. ꝛ hoc tz Bul. Et in hoc stãdũ est opi. Bal. q̃ intelligit de ratihabitione facta etiã parte non presente. Et ad hoc est aduertẽdum
2 q̃ ex hoc colligitur quedam differentia inter ratihabitionez et mandatum. Nam cũ mandatum sit quidã contractus qui non potest geri inter absentes, nisi interueniẽte nũtio vel epistola, vt l. j. ff. de procur. ratihabitio vero non est cõtractus, sed pendet ex mera volũtate ratum habentis. merito fit absente parte,
✻ nõ interueniente organo*. Hoc igitur ꝓmisso p̃o declara
3 tione literarum, reuoco in dubium vtrũ actio possit esse in pendenti? Ad qꝺ respõdeo, si queris vtrum aliquid sit in pendẽti respectu presentis status, ꝛ certũ est q̃ nõ, vt Instit. quib. modi. pat. po. sol. ff. ab hostibus. ꝛ ibi no. ꝛ per doc. in l. fin. C. de sen. paſ. Si vero queris respectu futuri euẽtꝰ, tũc res possunt esse in pendenti vniuersaliter loquendo. An autem actio possit esse in pẽdenti ex aliquo futuro euentu alio, quam ex volũtate partiũ, vt in l. vsusfructus. infra de de stipu. seruo. ꝛ l. fin. ff. cõia predioꝝ. vbi tex. ꝛ gl. tangit. Si vero queris an possit pendere ex voluntate partium, tunc sumus in materia nostra, ꝛ dic aut queris de voluntate eius qui est futurus obligari, ꝛ est iniquũ q̃ pẽdeat ex voluntate eius, vt l. a Titio. in fi. de verb. oblig. et l. centesimis. in fi. eodem tit. ꝛ infra de actio. ꝛ oblig. l. sub hac. ꝛ C. de cõtr. habenda emptione. l. in vendentis. ff. de reg. iu. l. in psonam. ff. generaliter. Aut queris de volũtate eius, cui actio dz queri, ꝛ tũc potest esse in pendenti, vt hic fm Pompo. ꝛ secundum ea que supra dixi. Sed circa hoc est aduertendum, naz quandoq̃ actio potest esse in pendenti vere, vt quãdo alicui defertur a testatore vel a l. sub cõditione, si voluerit. Exemplum quãdo a testatore, habes in dicta l. si ita legatum. ff. illi sic volet. ff. de leg. j. Itẽ exẽplũ a lege, probatur in negotio qꝺ est nostrũ ratihabitione tãtum. Pendet enim actio ex voluntate domini in l. si pupilli. ff. item queritur. supra eodem. ꝛ gl. hic tenet, et l. dispẽsatorem. infra de solu. Ad idem. C. de iure emphy. l. secunda. vbi post cessationem solutionis canonis siue pensionis cadit a iure suo, si dominus voluerit. Simile in hereditatis petitione, que competit alicui si hereditatem voluerit, sz illud non est proprie exemplum: quia ante aditionem non est celebratus quasi Jctus, ex quo debet sibi oriri ius. Quandoq̃ actio est in
e pendẽtia ficta ex voluntate eiꝰ cui debet queri, vtquãdo deferꝝ alicui hereditas, nec requiritur eius scientia vel ignorãtia, et sic non requiritur eius voluntas vel approbatio, ꝛ tunc absenti statim queritur, sed si postea illam repudiaret, fingereꝝ nõ q̃sita. Exemplum in legato, cuius actio queritur legatario a tpe mortis, sed si repudiat fingitur retro nunquam quesita, vt ff. de condi. institu. l. si quis ita. ꝛ ibi no. Ita in proposito, in negotio q̃ nostrum est re ipsa ipso gestu, cura ꝛ solicitudine, queriꝝ nobis actio, licet ignorãtibus, vt l. iij. ff. ꝛ si furiosi. ff. e. ꝛ ibi patet. Samẽ si dominus postquã cognouit, repudiat, q̃ facit ratũ habendo quod gestum est, quãq̃ male gestum, fingitur actio nõ nata. Ꝓ p̃o hoc. C. si cer. pe. l. si absentis. Et hoc modo intelligẽdo q̃ hic dicit, q̃ actio est in pendenti, intellige ficte in istis tribus generibus negotioꝝ. Si vero actio deferꝝ alicui ex suo cõtractu, vel ex aliquo suo facto, illa non est in pendenti ex volũtate alicuius, qz volũtas iã affuit. Ꝓ p̃o hoc optime. ff. de don.
4 cau. moz. l. ei qui. ꝛ ibi no. ✝ Et ex hoc apparet q̃ cõtractus emptionis, ꝛ venditionis. ꝛ similes nuda voluntate nõ tolluntur, nisi vt iusq̃ cõsensus interueniat. Itẽ predicta que dixi, actionem pendere ex volũtate eius cui defertur, intelligas si ei defertur ad cõmodũ suum tantum. Si enim ad cõmodum eius ꝛ alterius, est iniquum q̃ ex vnius voluntate pendeat, ꝛ q̃ alter alteri possit preiudicare, arg. ff. l. proxi. ꝛ l. cum nõ soluz. ff. j. ꝛ ff. vbi autem. C. de bo. q̃ li. ꝛ l. is qui heres. ff. fi. ff. de acqui. her. Et hoc quod Pompo. dixit actionem tolli per ratihabitionem, intelligas de actione directa, que cõpetebat vel cõpetitura erat ipsi domino ratũ habẽti, non de cõtraria, qz in alterius preiudiciũ ratum habere nõ poterat. Et ita declarat Jurisco sultus in fi. l.

Sum expeditus de primo mẽbro. Ubi
fm, dicitur hic q̃ actio
nata non potest tolli nuda voluntate. Contra. ff. de sol. differatorem. in fin. Sol. ibi actio non tollitur, sed eius natiuitas impedit, pendebat em̃ actio ex volũtate ratum habentis. ꝛ ita debet exponi ibi tex. ¶ Secundo oppo. gl. instit. de inius. ff. eodẽ modo ibi actiõis natiuitas impeditur, vel fingitur
non nata. Erat enim de his que pendebant ex volũtate alterius
vere, vel ficte, fm ea que dixi s. ¶ Opp. gl. ff. tibi. ff. quedam
de pac. Sol., put intelligis p̃m. legis. fm Bal. ibi loquitur
pacto, ꝛ sic in voluntate non nuda, hic in voluntate nuda lo-
tur, ꝛ hec est vera. Sz prout intelligis fm Joan. quod re-
bitio fuit facta presente parte, ꝛ sic cadit in speciem pacti, ꝛ
solue quod ibi in actionibus descẽdentibus ex
pacto tolluntur ipso iure, hic in his que descendunt ex con-
5 ctu vel quasi. Sed precedẽs est verior. Habes ergo* q̃ in
bus in qbus actio est in pendenti vere, vel ficte, potest actio
natiuitas impediri, vel fingi non nata ex nuda volũtate
6 alias secus. ¶ Quero ergo, quid ꝺappellatur nuda volũ
Bl. hic super ver. nuda voluntate, videtur intelligere, nuda
voluntatem. s. a presentia alterius partis. Quod satis est
dictũ, dic tamẽ melius quod sicut pactum dicitur nudum,
in nudo nomine conuentionis nullo alio superaddito, vt
in l. iurisgentium. ff. quinimo. supra de pact. Ita voluntas
tur nuda, que stat in suis principijs nude volũtatis, non ali
ta fibi presentia partis, que facit illam voluntatem cadere
ctum, vel nõ addito sibi alio nomine a iure quod faciat ei
re in nomẽ contractus. Exemplum in actionibus, que elec
tolluntur. Nam sit nuda voluntate electio, non superaddito
liquo, ꝛ hoc modo electio potest nuda volũtate tolli, vt C. de
dicil. l. finali. ꝛ quod no. Instit. de lega. ff. sed nostra. Quãdo
ope exceptio. tollitur actio electione, vt C. de furt. l. i. facit
no. in l. qꝺ in herede. ff. eligere. infra de tribu. ¶ Venio ad
sed superius, inf. gl. legitur q̃ istud sit dictum Pomponij. Et
dicũ q̃ est dictũ Scevole limitantis Pompo. ꝛ hoc tangit
in secũda glo. circa medium, in ver. ceterum. in gl. super verbo.
7 recipiam. in fi. Et omnes ✝ isti intelligunt q̃ per simplicem re-
missionem non videatur esse remissus dolus, qui cõmissus erat
in ipsa gestione. Ric. de Mat. dicit q̃ dolus preteritus põt re-
mitti sicut culpa, vt supra de pac. l. iuris gentius. ff. si pactus.
Et ideo si dominus sciuisset dolum commissum, ratum habẽdo
tolleretur actio. Intelligit ergo hic q̃ dolus malus abest, ꝺ
est ne cõmittatur dolus in hoc quod dominus ratũ habeat. ff.
sic intelligit de dolo cõmisso in ipsa ratihabitione. Certe dicit
istud in quantũ reprehendit gl. non placet. Nam ratihabitio
retrotrahitur, ꝛ mandato comparatur, vt l. fi. C. ad Macedo.
semper qui non prohibet, infra de reg. iur. ꝛ in c. ratihabitio
extra de regulis iuris. lib. vj. ꝛ ipsemet dicit quod per ratihabitionẽ fingitur actio retro nominata, vt in precedẽti, vbi
distis. Sed si mandatum ab initio intercessisset, non posset
ri dolus futurus remissus, ergo nec per ratihabitionẽ. Ꝓ
terea leges exprese volunt in odiũ dolosi quod per gene-
verba nõ videat remissus dolus, vt l. Aurelio. ff. Latius de
lega. ꝛ per Ly. C. de trãsac. l. sub prætru. in vlti. q. In eo vr
intelligit hũc versi. in dolo cõmisso in ratihabitione, dicit
8 rũ. Cum enim ✝ actio negotioꝝ ũgestorum sit bonefidei. l. fi
pilli. ff. fin. supra eodem. ꝛ illud quod operatur si dolus ad
retur in cõstructione ipsius actus, qz distingueretur vtr
derit causaz contractui vel quasi, aut fuit incidens, vt l. ꝺ
ter. infra de dolo. Eodem modo in destructione, vt l. ab em
9 ne. de pactis. ꝛ ibi plene de hoc dixi. ¶ ✝ Sed circa hoc et
dendum quomodo dolus posset dare causam ipsi gestioni
sponde, vt colligitur ex glossa finali, supra eodẽ. l. si pupilli.
si dicis, quomodo dolus potest incidere vel causam dare in
ratihabitione? Responde, si cum dominus non haberet
ratum habendi, dolo induxi eũ vt ratũ haberet, tunc dolus
dit causam. Sed si ipse volebat remittere ratum habẽ
men non simpliciter, nisi recepta pecunia, vel aliquo
ueniente, ego dolo induxi, vt sine aliquo faceret, tũc dolus
incidens, ꝛ iudicabimus tanquam de dolo incidente,
not. in l. ꝛ eleganter. ff. j. de dol. ¶ Venio ad versicu. Sed
vbi dicit glo. quod Scevola aperte dicit cõtra Pomp. ꝛ
iste versi. nullum dubium habet, sed dubitationem recipit
quenti. Nam gloss. intelligunt quod in totum contradicit
ponto. Ric. de Mat. dicit quod non in totum contradicit,
dictum eius distinguit ꝛ limitat, quod apparet ex sequen
¶ Venio igitur ad versicu. eo dicto, gloss. intelligunt q̃
sunt verba Pomponij, ꝛ hic ponatur ratio sui dicti. Ric.
ctus intelligit quod hec sunt verba Scevole. ꝛ debẽt
cedenti versicul. hoc modo, vt dixi in casus positione.

10 verbo+habes notare quod nõ possum reprobare semel approbatũ. Circa hoc gl. opponit & solvit, vt habes in ea. Dic vt per Dynum in ca. quod semel placuit. extra de regulis iuris. li. vj. Dynum in ca. quod semel placuit. extra de regulis iuris. li. vj. plenius per Ly. in l. ficut. C. de actio. & oblig. tetigi vobis ĩ cõmo. in l. in cõmodato. ff. ficut. ¶+Sz quero. quid econuerso, vt 11 trũ possim approbare semel reprobatũ. Videtur q̃ sic, supra eodem. l. si pupilli. ff. item queritur. in gl. que incipit, imo mandati. Ad idem extra de procur. cap. licet is. lib. vj. & videtur expressum in l. quo enim. ff. j. infra rem ra. ha. Pro hoc omnes leges, que dicit q̃ postquam quis eligit vnam rem, & sic videtur aliã reprobare, potest variare, & aliã eligere: vt l. eũ qui certa rũ. in fi. ff. de ver. obli. & l. si ita stipulatus fuero Stichũ, aut Pãphilũ, eodem ritu. In contrarium videtur casus in l. dispensatorem. in fin. infra de solu. Et l. ibi videtur dicere q̃ post reprobationem nõ potest ratum habere, scilicet, ad actionem consequendam, sed ad exceptionem sic, vt in contrarijs. Spec. in tit. de defen. ff. j. versi. sed pone: dicit q̃ post reprobationem nõ possum approbare ad mei commodum, sed ad mei preiudicium sic, per ista dicta non solũtur argumenta contraria. Nam etiam quo ad actionẽ possum eligere rez, quã semel repudiaui aliam eligendo. ¶ Item quo ad mei cõmodum possum ratum habere, vt quo enim ff. j. j. rem ra. haberi. Dicendum est ergo, quã doq; reprobatio mea trahit secum executionem, tñc postea nõ possum reprobare nec variare. Tex. est in l. apud Aufidium. in fi. de optione lega. & no. in l. huiusmodi. ff. Stichum. infra de legatis primo. & ita loquitur. l. dispensatorem. in fi. infra de solu. Statis enim post reprobationẽ secuta est executio iuris, vt ibi dicitur. Et hoc verum: q̃ non potest haberi ratum quantũ ad actionem, sed quantum ad executionem sic, vt d. l. quo enim, ff. Julianus. infra rem ra. hab. & no. in dicta l. dispensatorem. Si vero reprobatio nõ trahit secum executionem, tunc potest variare re integra. Ita debet intelligi quod no. in dicto ff. Itẽ q̃ritur. & licet is. extra de procura. libro vj. Et per hoc, q̃ Specu. dicit in rita. de defenso. ff. primo, non puto eum verum dice- 12 re. ¶+Quero, vtrum sicut ratihabitio retrotrahitur, & mãdato comparatur, ita reprobatio retrotrahabatur, & prohibitioni comparetur? Respond. in his que pendent ex voluntate nostra libere, vt in negotio, quod est nostrum ratihabitione, puto retrotrahi reprobationẽ. eadẽ ratione, qua dicim9 de ratihabitione. Pro hoc dicta l. dispensatorem. in fi. infra eodem. In negotio, quod est nostrum altero de tribus modis, reprobatio nõ potest retrotrahi ad incommodum gerẽtis, sicut nec ratihabitio, vt dixi supra eadem. l. ff. videndum. Non enim põt tollere actionem contrariam, vt infra eadem l. in fine. Ad hoc enim tendit reprobatio, & prohibitio scilicet ad gerentis incommodum, vt supra eodem. l. proxim, & C. eodem. l. vltima. Quantum vero ad preiudicium reprobantis talis reprobatio non tẽdit, alias tz, in istis trib. generibus negotiorum, ideo de hoc nõ est querendum. Ad inio ad versi. & quemadmodum. Iste versi. secũdum omnes, continet dictum Scevole cõtra Pomponiũ. Quidam dicunt in totum contra Pomponium, vt gl. Quidam distinguunt dictum Pomponij, vt Ric. vt dixi supra in positione casus. Et ex isto versi. habemus duo gña ratihabitionis. Primo est ratihabitio necessaria. Secundo ratihabitio voluntaria. Pro cuius declaratione intro gl. & quero, vtrũ super hoc debent esse duo iudicia, vnum quo quis cogatur habere ratũ, 13 aliud, quo agatur actione negotiorum gestorum. ¶ Et vtruz cogatur quis precise habere ratum, an liberetur soluendo interesse? Et videtur dicere, quod debeant esse duo iudicia, & quod in tribus generibus negotiorũ cogetur hñe ratũ precise: in eo, quod est nostrum ratihabitione, liberetur soluendo interesse. ¶ Nota diligenter illud, quod dicit q̃ ad hoc agatur vt ratũ habeat. & fiebant duo iudicia, prout loquitur in ratihabitione 14 necessaria. ¶+Inquantum dicit. q̃ cogetur habere ratum per officium iudicis, antequam cogatur per actionem negot. gesto. Dico q̃ nõ est necesse q̃ lex ipsa habeat hoc pro rato, vt in text. ibi, necesse est apud iudicem pro rato haberi, impersonaliter loquitur, quasi dicat, ipse iudex, & quis alius nõ dicit q̃ sit necesse q̃ per partẽ ratũ habeatur. Et hoc tenet Bul. quod plz. scilicet q̃ nõ sit necesse a iudice hoc impetrare, cum fiat per legem, vt l. que sub conditionibus. ff. de condi. instit. & l. j. in fi. ff. ad municip. Sed si pars hoc vult petere, quod per iudicẽ declaretur, puto q̃ possit, sicut potest petere declarari sententiam nullaz, vt l. fi. de fer. & dixi in l. si expressum. de appella. Et in hoc not. multez glosas. Sed prout hec gl. loquitur in alio genere negotiorum, scilicet, quod est nostrum ratihabitione, nõ video qualiter procedat. Aut enim loquitur in casu, in quo quis compelli 15 tur habere ratum, & tunc compellitur precise: qz ¶+ vbicunque quis tenetur ad factum ex legis dispositione, compellitur precise, vt l. stipulatio. ff. j. j. de oper. no. nun. & quod vi aut claz, per totum. & infra de rei vendic. l. qui restituere. In casibus vero, in quibus non compellitur, non potest agi contra eum, vt ratũ habeat, sed forte potest agi contra alium, qui hoc promisisset, scilicet, dominũ ratũ habiturũ, vt probatur in l. si indebitum. ff. rem rat. habe. Et predictum modum agendi, scilicet, vt quis sit certus vtrum habeat ratum dominus, vel nõ, haberis in l. Julianus. ff. si quis colludente. ĩ. de act. empt. ¶+Secundo pro declaratione l. & gl. quero, in quo genere negotiorũ loquatur ista 16 regula, scilicet, q̃ vtiliter gestum cogatur habere 8 ratum? Jo. q̃ in omni genere negotiorum, etiam quando est nostrum ratihabitione, vt ff. e. l. si pupilli. ff. si Titũ seruũ. ¶ Sed cõtra hoc opp. ff. de sol. l. dispensatorem. Sol. dicit Jo. ibi non valebat gestor cogere ad ratum habendum. Item opp. secundum hoc, si gestor vendidit rem meam pretio cariori, cogor habere ratũ, & sic perdam inuitus dñium rei mee, contra l. id quod nostrũ. de regu. iu. Sol. & Jo. cogor habere ratum quantũ ad hoc, vt gestor teneat ad sumptus, non quantum ad amissionẽ dominij, adeo quod si gestor conueniret de euictione, nõ haberet regressum cõtra dominũ, ita dicit glo. Ista opi. Joã. non placet, quia si in l. dispensatorem, esset in arbitrio gestoris cogere dominũ ad ratum habendum, vel non, penderet actio ex volũtate eius, cui q̃ri debet. Preterea, qui vendit rem meã, licet cariori pretio, si ego nolo, nõ facit vtiliter, imo facit ad deteriorem conditionez meam, vt l. si. infra de vsu & ha. merito non possum cogi ratum habere. ¶ Itẽ contra Jo. facit l. si pupilli. ff. item queritur. supra eodem. Sed ad illud posset responderi pro eo: quia ibi loquit9 q̃n negotium non est meum, nec res, super qua geritur, sz in questio. proposita licet negotium nõ esset meum, erat tamen res mea, que vendebatur. Sed propter predictas rationes nõ placet dictum Jo. Examinemus ergo gl. latius. Et pro istor declaratione latius videamus de ratihabitione voluntaria, et 17 necessaria. Et primo+de necessaria, que sit quando vtiliter gestum est negotium alicuius, vt hic est rez. q̃s verum est in negotio, quod est nostrum altero de tribus modis, vt dixi ff. eo. In negotio vero, quod est nostrũ ratihabitione, dic aut q̃s facit id, q̃s dñs cõsuetus erat facere vtiliter, & tenetur ratũ habere. arg. l. fin. ff. quod cum eo. & l. vel vniuersorum. de pign. act. Si vero non erat consuetus facere, tunc si factũ nõ fuisset, res erat peritura, & cogitur ratum habere, vt l. si pupilli. ff. ñ Titũ. ff. eod. sim intellec. gl. Aut non erat res peritura, & non cogitur ratum habere, vt l. dispensatorem. in fin. infra de solutio. et quod no. in hac l. circa si. tertie gl. Non obst. opi. Joã. posita in hac gl. Et hoc semper intelligo, quando negotium fuit gestum nomine domini, alias licet ad eũ pertineat altero de trib9 modis, non habetur pro rato, vel ratihabitio retrotrahebatur, & mãdato cõparetur, sed tenetur solum in quãtũ factus est locupletior, vt supra eodem. l. si pupilli. ff. sed si ego. versi. eodẽ loco. & effectus istius ratihabitionis necessarius est, vt quis videat approbare factum, non qualitatem facti. Unde si male esset factum, posset agi. Hoc expresse dicit iste versi. ñ bene intuaẽ, vt supra posui casum. Item per hanc ratihabitionem nõ videtur remissus dolus vel reliqua, vt supra in ver. sed superi9. & supra 18 proxi. versi. ceterũ. ¶+Venio ad ratihabitionẽ volũtariã, vt in negotio, q̃s est nostrum ratihabitiõe, vel in negotijs que pertinẽt ad nos altero de tribus modis, cuz quis habuit spõte ratum. & accipio istum secundũ casum, in quo loquit lex ista, aut ratihabitio fuit facta dolose, & quid iuris sit, dixi supra. in ver. sz superius. Aut est facta ex certa sciẽtia, aut per errorẽ. ¶ Primo casu aut fuit facta simpliciter, & tunc videtur approbare factum, nõ qualitatem facti, nec remittere dolum, vel reliqua, sicut in ratihabitione necessaria cui equiparatr, vt hic. Aut fuit facta approbatio de facto, & qualitate facti, & tñc tollit actio 3 gestorẽ in omnibus que omissa essent culpabiliter. Nõ enim põt venire contra ipsum q̃s approbatum est, vt hic in prin. secũdũ Pompo. & in versi. sed eo dicto. hoc voluit dicere secũda glo. in fi. que distinguit, aut habuit ratum per verbum. aut p aduer- 19 biũ. ¶+Per verbum enim significatur factũ, per aduerbiũ significatur qualitas facti, qz eius natura est qualificare verbũ. Et similem distinctionem facit gl. no. C. si ma. fa. ra. ha. l. ñ. quam distinctionem nota ad multa. Nõ enim sequitur, si habeo ratum factum, ergo qualitatem facti, faciunt ad ea, que dixi in l. ab arbitro. supra qui satisf. cogan. Non enim videtur remissus dol9, & culpa, vel reliqua, per generalẽ remissionez, nisi exprimatur, vt supra dictum est. Nec ratihabitio potest tollere contrariam comperentẽ gestori, vt hic in fi. Si vero facta est per errorez, tunc nõ preiudicat. Non enim videtur remittere id quod ignorat, vt l. mater. de inofficio. testa. & ita sentit gl. secunda. circa finem. Circa hunc tamẽ errorem distinguã plenius statim, & semper intelligas si est gestus nostro nomine, alias non preiudicat, nisi 20 quatenus quis factus est locupletior, vt dictũ est. ¶+Ulterius

est videndum in negotio, quod est nostrum ratihabitiõe, & hic articulus distinguẽdus est in tres casus, q̃ aut gerens gessit nomine nostro, aut nomine suo, aut nomine alterius. ¶ Primo casu, aut negotiũ nullo modo potest ad nos pertinere, & ratihabitio nihil operatur, vt l. si pupil 1. §. quid ergo. supra eodem. Aut ad nos pót ptinere, & tũc ratihabitio retrotrahitur, & negotiũ nostrum facit, vt dicta l. si pupilli. §. itẽ querit. §. eodem. Aut est gestum nomine gerẽtis, & tunc aut queris vtrũ ratihabitio trahat negotiũ ad nos, & nõ potest facere, q̃ nõ est gestũ nostro nomine, vt dicta l. si pupilli. §. ſi ego. supra eodem. Aut queris vtrũ volũtas nostra trahatur ad negotiũ, ita q̃ iuri nostro ꝓiudicetur, & hoc potest fieri, vt l. si fundum. §. j. infra de pig. C. de rei vendi. l. mater. & infra de pigno. actio. l. aliena res. in ꝓn. Aut queris vtrũ ratihabitione nostra possit esse nostrũ negotium, ex quo oritur nobis actio negotiorũ gestorum? Et dico quod sic, vt l. mater. C. de rei vendi. & l. si eũ seruũ, §. si cert. peta. & ibi dixi plene, & infra eodem. l. fi. Quod autẽ dixi, nõ posse haberi ratum, vt negotiũ traheretur ad nos, intelige, nisi in subsidium, vt dicta l. mater. C. de rei vendica. & infra eodem. l. fin. ¶ Tertio casu, quando est gestum nomine alterius, & tũc si ad illuꝫ potest quoquo modo pertinere, ipsa nostra ratihabitio nihil operatur, vt l. si pupilli. §. sed si ego. supra eod. Si vero ad alium nullo modo potest pertinere, tunc gl. ẽ eod. l. si pupilli. §. si Titij seruum. videtur dicere, q̃ possit haberi ratum, sed ibi loquitur in negotio, quod est nostrum re ipsa. Ad el si intelligas, ratihabitiõe: ibi erat, ideo, q̃ res erat als peritura, & predicta de ratihabitione ex certa scientia. ¶ + Quid si fuerit ratum habitum per errorẽ? Dic aut fuit erratũ in substantia facti, quia erat venditio, & putabat esse locationẽ, vel si milia. & nõ nocet, vt l. si. C. plus valere quod agit. de re. alien. l. ij. Aut fuit erratũ in qualitate facti, & tũc potest esse talis qualitas, que inducit mutationem in substantia, vt si credebam esse vẽditum meo nomine, & vẽdideras tuo nomine, & vna venditio differt ab alia realiter, tũc etiam nõ ꝓiudicat, vt not. in dicta l. mater. C. de rei vendi. & supra eodem. l. si pupilli. §. sed si ego. gl. super verbo. nihil agi. Quandoq; erratur in simplici qualitate, & tũc nõ ꝓiudicat in eo quod erratur, secundum ea que dixi supra in ignorante qualitatem facti, vt hic no. circa fines secunde glosse. Quando ẽ erratur in iure, q̃ putat quis ratihabitionẽ nõ ꝓiudicare sibi cũ ꝓiudicaret, & tũc subuenitur si bi ope replicationis, vt not. in dicta l. si pupilli. §. sed si ego. in fine gl. supra ꝓxi. alle. ¶ + Quero, postquam aliquis scit negotium gestum, & tacet, vtrum taciturnitas habeatur ꝓ ratihabitione seu contradictione? Doctores tangunt in l. si absentis. C. si certum petatur. Dixi plenius in l. quo enim. §. primo. rem ratam habe. ¶ Quero, intra quantũ tempus debeat habere ratũ? Dixi in l. bonorũ, infra rem ra. habu. ¶ + Quero vtrũ id, quod factũ est per aliquem tanꝫ per numtiũ possit ratũ haberi? Doctores tenẽt q̃ nõ. C. si quis alte. vel sibi. l. multũ. ¶ Quero, vtrũ illud qđ factũ est p ꝓcuratorẽ renocatũ, possit haberi ratũ? Videt q̃ nõ, quasi semel sit reprobatũ, vt l. dispensatorem. in fi. infra de solutio. Cõtrariũ puto, ibi eñ fuit reprobatum factũ, q̃ reprobatio habuit statim executionẽ, vt dictũ est supra, hic vero renocatũ fuit mãdatuꝫ. Et sicut nihil ꝓhibet mãdatũ nouum institui, ita nihil ꝓhibet factũ post renocationẽ ratum haberi. ¶ Ultimo, q̃ hic dic q̃ vtiliter gestũ dꝫ ꝓ rato haberi. q̃ ro qualiter intelligatur vtiliter? Rñ. determinatur in seq. §. is autem. & ibi hoc videbitis,

verum in actionibꝫ que acquirunt ex delicto illato, & que rei persecutorie ex parte actoris, vt cõdictio furtiua, & legis Aquilia, quatenus dantur ad verum damnum, q̃ nõ tollunt iure, etiã per pactũ de nõ petẽdo. l. si tibi. §. quedaꝫ. & ibi Bar. §. de pac. & ibi gl. & per Bar. j. ꝓxi. Itez si dicta doctrina vera, sequeret q̃ si ego gessi negotiuꝫ alienũ re ipsa alicui fraudulenter, vel ignoranti, actio quẽlibet tolli simplici renũtiatione, & contra hoc ter. hic, & in gl. Itẽ cõtra hoc facit l. si absentis. C. si cer. pet. & qđ ibi no. in addi. vbi similiter actio absenti vtiliter rãti quesita, sua repudiatione nõ tollitur ipso iure, directi condictiõe, vnde forte dici pót regulã esse in cõtrariũ vt quedam, & melius in l. si vnus. §. pactus. eo. ti. Fallit tamen actio est quesita ex testõ, vel vltima voluntate, q̃ secuta repudiatione, fingit legatariũ numquã fuisse factum. l. proinde. §. si cer. pet. & l. legatarius. §. j. de leg. j. Secundo fallit in actione datur ad merã vindictã, vt est actio iniuriarũ. d. §. quedã. nisi lũ per pactum de non petendo tollit ipso iure, sed etiã renũtiatione creditoris nuda voluntate. l. nõ solũ. §. si ãũ ad iudicem. §. de iniu. & Inſti. de iniu. §. si. & ꝓ ver. nuda voluntate. & Bar. hic, & idẽ videt tenere & cũ te. de re iudi. licet gl. sentiat cõtrariũ in d. §. si. ſcꝫ quia ipso iure per pactũ de nõ petendo, nõ autem nuda volũtate. Tertio fallit, q̃n actio est quesita solo ꝫsensu, & reseit quia tũc tollit ipso iure per pactũ de nõ petendo. l. ab empt. de pac. Inſti. quib. mo. tol. obl. §. si. nõ ãũ tollitur ipso iure nuda volũtate creditoris, q̃ hoc non est iure cautũ. Et ad hoc facit l. idẽ in duobꝫ. in §. si. cũ l. seq. & qđ ibi no. & in l. & here. nos ãũ. de pac. no. Bar. in l. nõ solũ. §. liberationis verba. & leg. vbi no. q̃ si creditor facit pactũ de nõ petendo debitori consenti, illud pactũ nõ nocet creditori: ergo multo minus nocet simplex repudiatio actionis, & hoc in actione personali. Et predicta cum dictis Bar. hic, bene pondera.

f ALEX. ¶ In l. dispensatorem. Ad idẽ ẽ. qđ no. Bar. in rub. C. contrahend. emp. in xx. q. & vide que dixi in d. l. dispensatorem.

g ALEX. ¶ Cogatur habere. Q̃ñ quis cogãt ratũ habere quod vtiliter gestũ est, addẽ Bar. in l. quamuis. cũ seq. j. fol. ma. & ponit aliũ casum, & addẽ qđ no. Bal. in l. si absentis. C. si cer. pe. & Bal. in l. j. in xx. opp. C. qui admi. & q̃ Bal. est corruptus, vide ibi Cy. in v. oppo.

LEX XI.

1 Negotium vtiliter gestum qualiter intelligatur.
2 Gesti vtiliter articulandi practica.
3 Domum quis potest derelinquere, nec cogitur eam refer

§. Is autem.

Sed an vtero mihi. Sufficit negotiũ vti- esse gestuꝫ respectu di-

1 cet effectum vtilem nõ habuerit. h. d. + Nor. q̃ negotiũ di- vtiliter gestum respectu dñi, ad quẽ spectant negotia, non respectu gerentis vel rei geste, vt l. si pupilli. §. fi. & si quis nutia. §. eo. Et ex hoc apparet, q̃ qñ formatur articulus ad

a bandũ, dꝫ concludi q̃ vtile erat a dño sic geri. Puto tamen

2 si articulus concluderet, q̃ sic geri cõmuniter esset vtile, ret, nisi dñs ex aduerso probaret sibi vtile nõ fuisse. vt hic

nuit ter. ibi, quasi impar sumptui dereliquerit, vt q̃ sibi ne-

3 ria nõ putarit, &c. ¶ + Sed o no. q̃ ex derelinquere domũ, cogetur eam reficere, si derelinquere vult. Op. j. l. pri. Solit in casibus ibi positis. Querit gl. de vna qõne, die vt

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Vtile erat. Ad idẽ ad probandum vtiliter gestũ tit tamen in minore. l. ij. & ibi Bar. C. eodem.

LEX XII.

1 Negotiorũ gestorum actione an ille, qui dimisit equum pascuis, teneatur domino.

§. In negotia.

Gestor tenet de dolo & pa, itẽ de casu, si negotia in alio. h. d. Facit ad questionẽ, quã formaliter tit set mensibus vnius anni, & sex mensibus alteri? Dicit

a per eũ. Opp. q̃ nõ teneatur a nisi de dolo, & culpa, vt hic. & interdum. Solu. ibi erant negotia deserta, & ideo dicit vt cit gl. ¶ Opp. quod alias teneatur de casu fortuito, vt & pupilli. Solu. vt in gl. quam vide & signa. ¶ Venio ad ꝺ. ista negotia pertinent ad dominum ratihabitione, ergo ꝓbare illud negotium, quod vult approbare, & aliud reꝓbare, q̃ volũtas imponit administrationi finem, vt l. eod. Solu. quod imo totum dꝫ approbare vel reprobare. Gaius. j. de vsur. & l. cum queritur. de admi. tut. & de pu l. in cause. Non ob. l. tutori. C. eo. quia ibi loquitur de

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Semel approbatum. Quod est approbatum, nõ pót improbari, vel ecõtra, per Bar. in l. dispensatorem. infra de sol. & vide infra eadem lege.

b ALEX. ¶ Operatur ratihabitio. Quid operetur ratihabitio absente parte, adde Bar. in l. quo eñ. in fi. ꝓn. rem ra. hab. & qđ not. Bar. in aut. sacramẽta puberum. C. si aduer. venditio.

c POMA. ¶ Omnia enim. Ad idẽ Feli. in c. cũ M. de cõsti. Barb. consi. xviij. volu. j.

d ALEX. ¶ Partis. Et ficꝫ hic Bar. q̃ ratihabitio pót fieri ab sente parte, & vꝫ. Ad idẽ Cy. in l. in fraudeꝫ. in fi. C. ne qs in frau. pa vbi dicit, q̃ Jac. de Are. & Pe. tenent q̃ vꝫ. Adde Bart. in l. quo enim. in fi. circa ꝓn. rem ra. ha. & in l. certũ. §. si quis absentem. de confes. Ang. in aut. de hered. & falc. §. fi. vero.

* CLAV. ¶ Organo. Hoc igitur, qđ dicit de ratificatione limita, & declara, vt per Areti. consi. cxxviij. & sequen.

e ALEX. ¶ In pẽdenti. Aduerte ad hãc fing. doc. quã hic ponit Bar. & in l. j. C. de pac. q̃ quoties ius, vel actio competit alicui, sine facto suo, puta ex dispositione legis vel statuti, aut ex testamẽto, tale ius vel actio, renũtiatiõe pót extingui ipso iure, simplici renũtiatione eius cui acquisitio est facta, tũ hoc nõ vide

gestoris, quā habuit ab initio nō de volūtate domini. ¶ Oppo. qđ ista lex dicat sibi. Nam primo dicit, quod ad dominus spectabit damnum. Postea dicit, qđ compensatur lucrum cum damno, & sic ad dominum spectabit damnum. Sol. dicunt quidā, quod principiū loquitur quādo damnum & lucrum contingit in vna re: finis, quando in diuersis. ista non est vera, qz proprie in vna re non potest esse damnum & lucrum, sed dicitur lucrum deducto damno, vt l. Mutius. ff. p socio. Nec in vna re dicitur proprie compensatio, sed magis computatio seu calculatio. Ideo alii dicūt, & melius, q primus dictū loquitur, qñ in ipsa administratione contingit lucrū tantū facta compensatione, vel damnum tantū: finis loquitur, quando in eadem administratione cōtingit lucrum & dānus in diuersis rebus, & ista est vera. ¶ Oppo. ff. pro socio. l. de illo. & l. ff. Sol. aliud in cōtractibus, aliud in quasi ex delictis, vt hic. Sz ista nō plz, qz idē est in iudiciū de cōtractib⁹, & quasi, vt l. ff. ex duobus. & c. Dicergo, q ibi lucrum nō cōpensatur cū dāno emergēte ex culpa gestoris, sz cōpensaretur cū dāno ex casu emergēte, & ita hic loquit, & ista est vera. ¶ Ultimo gl. † super ver. fit solitus. in fi. inducit hanc l. in arg. ad q. de equo dimisso in pascuis. Ista q formar Ly. de epi. audi. in vl. q. Quidā dicūt, q lz dñs cōsueverat dimittere, qui pōt esse negligēs in rebus suis, tñ alius nō pōt hoc facere. arg. ff. sol. ma. l. ff. cōstāte. ff. si marit⁹. Tu dicas hic aduertendū esse, vtrum istud dimittere, cadat in culpā, vel nō. ¶ Si eiū in culpā nō caderet, qz diligens paterfamilias hoc faceret, nō tenetur, alias secus. ¶ Ultimo quero, in cōputatione lucri & damni, vtrum debeat inspici finis & pis totius administrationis, an vero de anno in annum? Et videt totius administrationis, qz pro toto tempore est vna administratio, vt l. Pomponius. ff. eodem. In contrarium quod de anno in annum, videtur casus hic.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Nō tenet. Vide l. ff. duorū. & qđ ibi Bar. ff. & ac. empt.

ALEX. ¶ Cōtradicat ibi. Vide gl. & Bal. in l. etiam. C. manda.

LEX XIII.

Accessori. Qui succedit ex lege Cornelia vel per occupationē peculij, habet hanc actionem, in qua veniunt omnia, que cōsiderantur in gestione bonorum viuentis. hoc dicit.

LEX XIIII.

Debitor. Gestor nō tenetur de casu, nisi prece dat culpa. Est autem culpa retinere pecuniam debitam creditoribus, si eaz habet solutio in paratam. hoc dicit.

LEX XV.

Si filius. Nec actio datur de peculio, & de in rē verso. hoc dicit.

LEX XVI.

1 Pupillus non tenetur actione negotio. gest. nisi quatenus est factus locupletior. Filiusfami. effectus sui iuris p negotio ante gesto non tenetur, nisi quatenus fit locupletior.

2 Gestionis initium, & sic contractus, inspicitur, & tota gestio dicitur vnus quasi contractus, vna gestio vel plures distinguunt secundum diuersitatem animi gerentis.

3 Conditione persone mutata in negotio gesto, quādo & quō varietur condemnatio.

4 Gestio facta per plura tempora est vnus quasi contractus, nisi varietas animi probetur.
Qui tenet vnam possessionem vel terram contra ciuitates per plures annos, vnum est delictum.

5 Contractus vnus vel quasi, vnam producit actionē, plures cōtractus, plures actiones.

6 Sententia debet esse conformis libello.

Pomponius. Notabilis lex est, & breuiter hoc intēdit. Vbi ex persone domini mutatur conditio, quantum ad actionem dandam contra eum, initium inspicimus. nisi sub diuersis animis negotia gesta fuerunt. h. d. Vel aliter. Vbi est vnus quasi cōtractus, inspicim⁹ initiū, vbi sunt plures, cuiusqz per se initiū inspicimus. h. d. ¶ Primo ponit dictū Pōp. Secūdo approbationem Pauli. Tertio exceptionē. Quarto probationē tā dicti quā exceptionis. Sc9a ibi, & hoc verius. Tertia ibi, nisi fuit ab initio. Quarta in l. sz & cū aliquis. lex ista legitur p gl. pluribus modis. Prima lec. est verior, & illā examinabo. postea tangam alias. Et gl. ponit casuz in terminis. Ad cui dictā premitto†, q pupillus nō tenetur hac actione, nisi in quātū factus est locupletior. Item q seruus factus liber, nō tenetur ex ante gesto. Item q filiusfami. factus sui iuris non tenetur ex ante gesto, nisi in quantū factus est locupletior, per ti. qđ cum eo. ¶ † Nota initiū gestionis inspiciēdū. Secūdo nota, q tota gestio dicit vnus quasi contractus. Tertio nota, q vna gestio, vel plures distinguuntur fm diuersitatem animi gerentis. ¶ Procedo fm ordinē gl. Opp. depo. l. j. ff. apud. Bl. 8r, ibi conuenitur tanquam detentor rei, non actiōe depositi. Vel dic verius, ibi speciale in actione depositi. Sec⁹ in ceteris alijs. vt ibi dicit lex. Ista est vera. Vel dic quantum ad l. ista, hic mutatur conditio dñi negotiorū, ibi cōditio serui depositarij, qui quodammodo pōt dici gestor circa rē depositā. ¶ Oppo. secūdo. ff. de admi. tut. l. tutorem qui tutelam. Solvit gl. q ibi mutatur cōditio gerentis, hic mutatur conditio dñi, cuius negotia gerunt. Ista est bona ad prim. istius l. sed & contra ver. inde de fēdit. in ea. l. Sed statum soluam. ¶ Dopp. ff. de tu. & ra. distr. l. ff. filius. Sol. eodē modo, ibi mutatur conditio gestoris, hic conditio domini, cuius negotia geruntur. De mutatione cōditiōis gestoris videbitis statim in l. eum actum. & l. sequē. ff. eo. Cōtra pdictam solu. videtur dicta l. tutorem. versi. inde descēdit. ff. de administra. tuto. multū viget ille versi. Tñ dicas, q ibi loquitur in gestore de necessitate, hic in gestore spontaneo. Pro cuius declaratione aduerte, vt intelligas rationē huius legis, qñ ego accedo sponte ad gerendū negotia tua, & habeo animū gerendi omnia, tunc ego habeo voluntatem, & tu mihi obligeris secundum eam conditionem, in qua tu es. Licet igitur postea cōtingat mutatio in persona tua, hoc nō debet mihi prodesse. Sic enim videor voluisse ab initio. Ita loquitur ista lex. Sz quādo cōtingit mutatio in persona mei gestoris, qui gerebaz negotia tui absentis, hoc nō debet nocere tibi absenti: qz ab initio nihil de hoc putasti, seu cogitasti. Et ideo secundum varietatem tēporū variatur actio contra gestorem, vt infra eodem. l. eū actū. Et hoc in gestore volūtario. Sed in gestore necessario cessat dicta ratio, qz ab initio nō habuit animū, & voluntatez, vt sic obligaretur, imo lex eum in initio obligabat. Ideo varietas tēporum inspicitur ex vtraqz parte, vt dicta l. tutorem. ¶ Contra istud opp. infra pro foc. l. ff. id. ff. filius. Dicit gl. ibi erant duo socū, & sic ibi vterqz dominus, & gestor. Vel aliud in cōtractu, vt ibi, aliud in quasi contractu, vt hic. Ista diuersitas inter cōtractū & quasi reprobatur in gl. in l. ff. negotia. supra eod. Pro quo infra e. l. eum actū. Bl. in contrario soluit alijs modis. Tu dic, ibi administratio fiebat ex voluntate vtriusqz, vt ibi pz, hic altertius tantum. Ratio, qz quando ex vtriusqz voluntate fit, cessant rationes predicte, & videnť inuicē consentire fm qualitatem immineť in tempore. Et ideo † pro declaratione huiꝰ materie, dic duo verba. Aut conditio mutatur ex parte gestoris, & dic vt ff. eo. l. eū actū. Aut ex parte domini, & tūc aut fuit vnus quasi cōtract⁹, qz fuit vnus animus, aut plures. Sivn⁹, Aut loquimur in gestore necessario, & inspicitur conditio domini fm tempora varietatem, vt d. l. tutorem. versi. inde. de admi. tutor. Aut in gestore voluntario, & tunc aut perseuerentia in gestiōe fit de voluntate vtriusqz partis, & idem, vt l. ff. id. ff. filius. ff. pro soc. Aut ex voluntate vnius, & tunc aut loquimur de actione dāda gestori cōtra dominū, & inspicimus initium, vt hic. Aut de actione danda dño contra gestorem, & variatur secūdū varietatē temporū. arg. l. Titia. ff. vsuras. infra de lega. ij. Secūdo casu, quando sunt plures quasi cōtractus, inspicim⁹ initium cuiuslibet, vt hic in fi. Facit l. senatus. in fi. infra de dona. causa mortis. In quolibet tamen quasi contractu si contingeret mutatio personarum, esset adhibenda distinctio, quā supra proxime feci. Habes expeditam istam primā lectu. ¶ Aut intrem alias lect. que ponūtur in gl. oppo. q secūdū hoc occurrit iniquitas in psona serui, vt in gl. Dicebat Hug. de Porta Rauenna, imputet sibi q gessit, sed hoc est falsum, qz forte ignorauit. Dicit gl. ideo vt cesset iniquitas. Jo. legit alio modo, sc9 q tam ab initio quam in fine inspicitur initium cuiuslibet temporis, etiam emergentis, vt in vna gestione. Et si dicis, quomodo iurisconsultus excipit a dicto Pomponij? Respond. quia in dicto Pomponij est vna actio tantū, tamen in condemnatione fit vna variatio secundū tempora, sed quādo cōtingit variatio in animo gestoris, sunt plures actiones, & ideo solū in pluralitate actionis cōtingit variatio, & sunt plura notāda in effectu, tenēdo lec. Jo. ¶ Quero, cū gesta sint negotia serui, si factus est liber, contra quē datur actio? Respon. dicunt quidam contra seruū datur in totū pro omni tempore, licet primo daretur in dominū, qz ista actio est ambulatoria, sicut alie multe. Alij dicūt q pro primo tempore dabitur in dominū, pro secūdo in seruū factū liberū. Aerū, qz ista lec. nō tangit, nisi tantuz qñ sunt gesta negotia serui, & text. facit mentionem etiam de pupillo & filiofami. Ideo tertij tenent istā eandem lect. tamen magis generaliter, vt in fi. glosse p me ibi, tertij dicūt, &c. Tu teneas lectura primā, que fuit Azo. Ad iniquitatem cōtingentem in persona serui, de qua opponitur, respōdetur q dominꝰ tenetur pro vtroqz tempore. Et inputet sibi dominꝰ, cur pecu

lium non retinuit, vt in gl. Et si dicis. Potuit esse q̃ gestio duravit post annũ. Respon. adhuc dabitur actio de peculio. Posses etiam dicere, q̃ si seruus esset manumissus directo in testamẽto, & peculiũ sibi legatũ, q̃ ipse seruus teneretur pro oĩ tẽpore, vt l. secunda. §. per contrarium. de dol. prælcg. ¶ Et sic habes ex hac lege notare, q̃ ls gessissem negotia tua per plura tẽpora, vnus quasi ℣ctus est. nisi probaretur varietas animi, vt supra dixi. Istud facit ad multa. Si enim tenui vnã possessionẽ tuã, vel tuam terram contra vnam ciuitatem per plures annos, vnũ delictũ est, nõ plura. Item si tu lusisti ad hazardũ, & in eodẽ ludo plures vicisti, & perdidisti, totus ille & vnus ludus. quia eodem animo accessisti. Sed si post perditam pecuniam extractam, nouã pecuniaꝫ extraxisti, & de nouo lusisti, tũc essent plures ludi, vt hic. Et sic facit ad multa alia, de quib⁹ dixi in l. si quis inficiãdo. §. infans. infra de furtis. ¶ ℣ Sed o nota q̃s vnus ℣ctus vel quasi, vnam producit actionẽ, plures contractus, plures actiones, vt hic. Quod declaratur expresse in secunda lectura Jo. & sic ex cõtractu emptionis vna sola est actio ex empto, q̃ cõpetit vt res tradat, & de euictione ꝓmittat, & de interesse, si res est euicta, & similia. Sed contra p̃dicta opponitur, actio semel nata, iterum non nascitur, vt l. si duo. infra de arbi. & l. si ita quis stipulatur. & l. si sic. infra de ver. obl. Sol. ℣ fateor quod ab initio nascitur (& necessario quidẽ, crescitq̃) ad multiplicationẽ actuum, qui fiunt in ipsa gestiõe. Et hoc est q̃d dicit tex. sed resoluitur in l. nõ quasi. §. illud. infra rem pupilli salu. fore. ¶ Quero pro declaratione huius legis, quid hoc dictum quod dicitur in fi. pro qualitate personaruꝫ actio formatur, & cõdẽnatio moderatur? Dicunt ꝑ quidã quod condemnatio debet proferri secundum libellum. Pro quo l. vt fundus. cõmu. diuidun. & C. de fideicõmissar. liber. l. fina. Bloss. prima magna circa prin. exponit aliter, videlicet vt id quod dicit, ꝓ qualitate personarũ actio formatur, referatur ad seruum. quasi dicat, contra dominũ debet agere, non contra seruũ. Et illud, q̃s condemnatio moderatur, refertur ad adultum, & filiumfamil. factum fui in ris, vt primus nõ cõdẽnetur, nisi quatenus est locupletior, secundus non cõdẽnetur, nisi inquãtũ facere potest. 7 ¶ ℣ Sed quero, quid in delictis, vtrum inspiciatur initiũ? Certe in persona serui, dic vt in gl. In liberis hominib⁹, dic vt habuisti in l. si. §. si ex noxali causa agatur. & dixi in l. j. §. de penis.

ADDITIO.

℣ ALEX, LOS. Exemplaria scripta habent, & quidem necessario, post verbũ, nascitur, Nec semel nascetur. Aduerte etiã ad textũ in l. nõ quasi. §. illud. quia corrupte adducitur. est enim §. si. eiusdem l. quem Bar. allegare voluit.

LEX XVIII.

1 ℣ Seruus fact⁹ liber, pro negotio ante gesto q̃ teneat, & n. 3.
2 Cõnexitas operat̃ q̃s in iudicio veniat, quod alias non veniret.
4 Negotia separata que dicantur, & que connexa.
5 Animi de diuersitate in gestione qualiter constabit.
6 Si fuisse negotia in seruitute & in libertate si, pberet aliquis, & non apparet distincte quo tempore, sequitur absolutio.

a Eum actum. Vbi mutatur conditio gestoris de seruo in liberum, in negotijs separatis premium non prestatur, in negotijs⁸ connexis si agitur vt ex causa, veniunt separanda, si ex occasione agatur, veniunt prestanda. hoc dicit cum. l. seq̃. & seq. vsq; ad §. si libero. Et primo ponitur dictum. Secundo, exceptio. Tertio exemplum dicti. Quarto declaratio quedã circa p̃dicta. Quinto quedã alia declaratio circa exceptionẽ propositã. Sexta ibi, plane. Tertia ibi, deniq;. Quarta ibi, in l. Proculus. Quinta ibi, in l. at q̃ natura. §. Scenola. & cõtinuatio ad superiora patet, q̃ s. locutus fuit Jurisconsultus, q̃ cõtingit mutatio in persona domini, hic q̃ fit mutatio in p
1 sona gestoris. ¶ ℣ Mo, q̃ seruus ᵇ factus liber, non tenetur ex
b ante gesto. ¶ ℣ Secundo nota, quod ratione connexitatis ve-
2 nit in iudiciũ illud, quod alias non veniret. * ¶ Tertio no. q̃
* parata ante gesta, nullo modo in iudicium veniunt. Ad primuꝫ notab. opp de §. omnes. Inst. de noxa. Sol. ibi de obligatione ex delicto, hic ex ℣ctu, vel quasi. ¶ Itẽ opponitur de l. j. in fine
3 infra de noxal. Solue vt ibi. ¶ ℣ Item opp. de l. promisisse. C. an seruus ex facto suo. Sol gl. regulariter nõ tenet factus liber ex ante gesto. Fallit in casibus notatis hic in gl. ij. huius legis, quos vide. ¶ ℣ Quero quando dicantur negotia separata & quãdo cõnexa? Respõdeo, potest dici negotiũ separabile tribus modis. Uno modo dicit separabile quo ad diuersitatẽ quasi cõtractus, & in hac separatione inspicitur animus gestoris, vt s. lege proxima. & alio modo quo ad separationem reddẽde rationis, & tũc dicitur negotium separabile, quod est circa diuersas res, si circa vnã, & inseparabile. Tertio modo dicit separabile quo ad cõdẽnationem, & tunc & omne negotium separabile per subtilitatẽ iudicis, vt l. qui natura. §. Scenola. infra e
5 ¶ ℣ Sed quero, cũ de separatione, vnde sit ex diuersitate rerũ cõstat de facili, vt dictũ est, qualiter constabit de diuersitate animi, de qua dictũ est supra, lege prima? Rñd. primo ex ꝓpria stratione vel ex dictis testiũ. arg. l. Hesennius. j. eo. sed o ex sa. Quid em̃ si incepi gerere negotia alicuiꝰ absentis, & postea cũ iste reuerteretur, est infirmatus, & sic perseueraui in ges in qua ipse me substituit? certe videt quasi nouus cõtract
6 §. mãd. l. qui mutuam. §. non ideo. ¶ ℣ Item quero, quid si
c dicio probatuꝫ est, q̃s gessi negotia in seruitute, & in liber non tamen apparet distincte quo tempore? Certe dicit Gl quitur absolutio. Quam gl. nota multũ, q̃ milites eã allegetiã ad multa. Pro qua glo. vt casus in l. non soluꝫ. §. sed r bari, infra de no. oper. nun. & ibi dixi, & C. de proba. l. mar & de rescrip. ca. fi. in fi. in cle. Blo. rũ hic in fin. assignat q arg. cõtraria, & nõ soluit. Ad l. si. sponsus. §. aliter. & de inter virũ & vxor. dic q̃ ibi loquitur in duobus, quoꝝ beratio est causa alterius, vt in duobus reis. Unde eunq; sit, est fundata intentio agentis. Ad l. sed inter aqua plu. arc. dic, ibi fuit culpa immiscentis, quare, &c.

ADDITIONES.

a ANTO. ALEX. ¶ Eum actũ. Circa regulã traditã in ista l nexorũ idẽ est iudiciũ, adde primo, quid sit cõnexũ, & an ri ad duo, dicãtur obligati ad ola cõnexa, vide Aret. cõ Itẽ que dicãtur cõnexa. vide Feli. in c. significauerũt. e excep. & in cap. cũ inter. de re iud. vbi & alia no. ponit. & triplici cõnexitate, vide Aret. in l. Gallus. §. & quid si ita de lib. & posth. Itẽ adde. q̃ cõnexorũ natura est, q̃ vno re aliud remotũ intelligatur, & vnum non stet sine alio. Aret. cẽ ciũ. Item vide de hac materia Feli. in c. pastoralis. §. perpetuatio, extra de rescri. & in c. trãslato. extra de vbi Deci. Item ad cõfirmationẽ. & limitationẽ huius reg. Moder. in l. sed si plures. §. fi. vbi multa ponũtur. ff. de pupil. Item q̃ dispensatio transactionis, & similes, trahat a connexa, vide per Jac. aliqua in l. si. in ꝛ. not. C. detrãl. Itẽ reg. cõnexorũ, q̃ idẽ sit iudiciũ, vide late Jas. in d. sed si plures. in §. filio. in ꝛ. no. vide late Dec. in c. quanto de iud.
b POMA. ¶ Not. q̃ seruus. Vide Feli. in c. trãslato. de constit.
* CLAV. ¶ Non veniret. An idem sit iudicium, vide plura fida per Areti. cons. cxiiij. in vj. dubio. & que scripsi post Bar. in l. j. §. de publicanis.
c AND. BARB. ¶ Itẽ quero. Tene mẽti, q̃ quando tempus cẽ cã intentionis actoris debet probari, & sic facit si in reler debet inspici tempus presentationis, & non date, vt per d c. capitulum. de rescrip. & c. relatum. de preb. in vj. & c. eiusd rescrip. in vj. tũ debet probari, q̃s prius presentauit rescri vide do. Jo. in c. relatum. de preb. & vide q̃s eleganter no. in l. matre. C. de proba.

LEX XIX.

Proculus. Oppo. & videtur q̃ hec tradicat ꝓcedẽti, q̃s quidã tur, q̃s est falsum, imo declarat precedẽtia. S em̃ agit ex ante gesto, vt ex causa, quasi gestio ill cã 2demationis, hic in l. Proculus, agitur vt ex occasiõe ex eo q̃ erat debitũ in seruitute, debuit a se exigere, & ideo do cõuenitur q. a se nõ exigit. Et ex hoc colligitur modus mãdi libellũ. ¶ ℣ Sz quero, vtrũ hoc, q̃s dicit Proculꝰ, habe locũ in negotijs connexis, an in separatis? Respon. si esset gotia separata omnino, ita q̃ essent diuersi quasi cõtractus non haberet locum dictũ Proculi. Non em̃ teneretur a se gere, quod ex illa gestione debitum nõ erat. & hoc est q̃d in l. at qui natura. ibi, in eodẽ actu perseuerans, hoc ibi ꝛ Sz si vnũ est negotium, hoc est vna administratio, tunc separata propter diuersitatem rerũ, siue nõ, habet locũ Proculi. ¶ Sed pro declaratione huius legis quero, quo do adaptatur exemplum de prescriptione, quod ponit in l. at qui natura. ad precedẽtia? Dic vt in glos. fin. l. ¶ Quero secundum gl. in l. at qui natura. super verũ reat de vna questione, quã vide, & adde super gl. ibi, nullig diuortio. vbi lz fructus semel colligat, diuiditur pro rata portionis, quo durauit matrimonium. Ita in proposito, licet promisse pecunie semel cedat, tamen diuiditur pro rata tẽporis, quo durauit in seruitute, & libertate. Pro q̃ vide expressum in l. si seruus communis. Heuỹ & castrensis. §. stipu. seruo.

LEX XX.

Tqui natura. Necessitas vera vel §. Si libero. na impedit actionẽ mã

non autem neg. ge. hoc dicit. Facit quod habuistis in l. iij. §. hac actione. s. eodem.

¶ Stipulatio de euictione vt cõmittatur, est necessaria scientia, z quando, nu. 5.

Dominium an probetur per publicam vocem, z famam.

Titulum vere, non valens probare, potest hoc probare per publicam famam.

Emptor quando res euincetur, debet vẽditori denũciare, etiã vt veniat ad defendendum.

Euictionis causa quando agitur contra emptorẽ, non tenetur emptor respondere positionibus sibi factis, de dño euicentis.

Emptor vel fideiussor si omittit opponere aliquas exceptiones metu pene, non imputatur ei.

Fideiussor ficur non imputatur, ita emptori non imputatur, si non opposuit exceptionem declinatoriam contra personam iudicis, vel actoris.

Videns scienter rẽ alienã, statim potest conueniri ex empto, licet res non sit perita in iudicio, z per sententiam restituta.

a **§. Si cum me absente.** [a] Bestor negotio rũ põt ignorãter dño vsucapere, z si ãte vsucapionẽ cõpletã sciẽtia superuenerit

b debet facere a se euinci, [b] ne hac actione te neatur. h. d. ¶ † Nota ex hac lege, quo ad hoc vt cõmittatur stipulatio de euictiõe, est

1 necessaria sententia vt ff. de rei vendi. l. vtiq. ¶ Oppo. qõ sentẽtia nõ fit necessaria. l. emptorẽ, circa prin. ff. de actio. emp. Sol. dicit glo. ibi erat notorũ, z manifestũ rem esse alterius, hic nõ.

c Ista non placet, quia etiã si esset lata sentẽtia, per quã res deducitur in notorũ, z non cõmitteret stipulatio de euictione, nisi re restituta, vt l. euicta. ff. de euic. Vel dic, quod dicit gl. qõ erat manifestum per publicam famam. Immitur ergo, [d] † quod do-

d 2 mini rei probatur per publicã famã, quod no. Et ista videtur fuisse opinio Placen. quã gl. reprobat in. l. iij. C. de proba. Nã publica fama non facit plenam probationẽ, imo nec semiplenã, sed coadiuuat alias probationes, vt ff. de testib. l. iij. §. ideoq; dicu[n]t. Dicit in l. admonẽdi. de iureiur. Puto tũ, qõ publica fama [e]

e proficit in hoc ad pbationẽ dominij, qz iustus error præstat causam vsucapioni, sicut verus titul[s], vt ff. de vsucap. l. Celsus. Et ideo si quis nõ posset probare titulum vere, sufficeret hoc pbare per publicam famam, vt hoc dixi plene i d. l. Celsus, z ad hoc facit glo. ista. Facit qõ dicit in l. athletas. §. calũniator. ã. de his qui no infa. ¶ Tertio soluit gl. † qõ hic nõ dicit sententiã esse necessariã, sed quod debet peti i iudicio, z restitui. Nõ obstat l. vtiq. ff. de rei vẽdi. quia tũc est necessaria sentẽtia, quãdo possessor ignorat rem esse euincẽtis, vt ibi: secus si sciat, vt hic. At trũ autem sciat vel ignoret, probatur per suum iuramẽtũ, vt in gl.

f Verre facet[is], qõ sententia non est necessaria, tũ emptor grauabitur, z agẽdo de euictione habet necesse probare rem esse euincentis, z hic ibi restituisset. Nõ enim staretur simplici verbo

g h contra venditorem. † Puto etiã quod debet emptor denũciare venditori, vt veniat ad defendẽdum eum. Forte emẽ licet emptor [f] potet rem esse euincentis, tũ venditor ostendet cõtrarium, vel adducet legitimã probationem, vt C. de euictionib[us].

i l emptor. Et propter hoc ego puto, quod quãdo agitur cõtra emptorem, z fiũt sibi positiones de dominio euincentis, qõ licet ipse sciat rem euincentis esse, non cogit illis positionib[us] respondere. Debet enim sibi cõseruare stipulationẽ euincẽtis, vt hic. Sed si responderet illis positionibus, ipse incideret in captionẽ. Aut enim negat, z cogitur delerare. Aut affirmat, z præiudicat sibi, qz contra dictũ venditorẽ suũ ipse probare nõ poterit, vt l. alias. ff. de iureiu. z qõ no. in l. qui iuraſſe. ff. eo. tit. Potest ergo licite dicere, volo q̃ mihi fiant pbationes de dominio, ita quod ego possim per eas cõuincere authorem meum. Pro hoc facit quod statim dicam. ¶ Oppo. q̃ partes debeant iurare de

k calumnia, [g] vt l. ũ. de iura. calum. Quomodo ergo iurabit iste q̃ scit rem esse alterius? Dicit gl. optime, quia nõ facit animo calumniandi, vt in glo. ¶ Oppo. q̃ ex ista sententia non cõmittatur stipulatio de euictione, quia agẽs potuit exceptione repelli. Sol. vt in glo. trib. mod. z bene. quas solu. nota multũ, z pri-

6 mo primã, qz si emptor, vel fideiussor et similes, metu pene omittant opponere aliquas exceptiones, non potest eis imputari.

Quod est vtile pro ter statuta, que prohibẽt opponi certas exceptiones. ¶ Ex secũda fol. not. q̃ sic, vt fideiussor, ita emptori

7 non potest [h] imputari, si non opposuit [k] exceptionem declinatoriam contra personam iudicis, vt in gl. vel contra personam actoris, vt hic in tex. z gl. ¶ † Vltimo aduerte, [l] q̃ licet stipulatio vel actio ex empto, vel pro euictione non committatur, nisi re perita in iudicio, z restituta per sententiã, vel absq; sentẽtia, vt ff. dicit, hoc est verum, nisi venditor vendiderit rem alienã

l m scienter [m], tũc enim statim potest agi ex empto, vt l. ferunus quẽ. ff. de act. empt.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Cum me absente. Quomodo committatur stipulatio in hac l. vide gl. z Bal. in l. si cum quæstio. C. de euic. z qõ ibi dixi. ¶ And. Barb. No. ad hoc vt agat de euict. opus est sententia. vide tex. z glo. in l. si dictum §. si compromisso. ff. de euic. z vide Ang. in l. exigendi. C. de procur.

b P. PAV. P. ¶ A se euinci. Vide Cep. caute, apposita in eodem §. in fin.

c POMA. Ista non placet. Vide Alex. consi. iiij. vol. iij.

d AND. BARB. ¶ Immitur. Adde qõ no. in l. j. C. de test. z l. Patruelis. ff. de her. instit. z istam gl. Ang. allegat pro singulari. POMA. ¶ Vide Bar. consi. xcj. vol. j. z que posui in l. iij. §. idem dicunt. ff. de test. z in l. admonendi. z Barb. consi. lx. vol. j. z consil. vj. vol. ij. z consil. viij. eod. vol. z consi. xviij. z consil. lxx. eod. volu. Rom. consi. cxxvij.

e ALEX. ¶ Publica fama. Adde Bar. z ibi Bal. i ff. l. iij. de pb. Ex opposito vide que dixi Inst. de ac. in §. preterea. I addi. Ad de quando per famam probetur dominium, Bal. consi. lxxiij. iij. lib. Rom. consi. cccxj.

f ALEX. Fateor. Sz certe Bar. in l. emptorem. C. de proba. tz omnino necessariam esse sententiam.

g AND. BARB. ¶ Forte enim. Adde Bar. pro intellectu hui[us] iu. d. l. emptorem. z ibi est varius, z contrarius sibi. Et vide Jo. de Imo. z ibi dixi in c. pe. de emp. z vend.

h ALEX. ¶ Licet emptor. Vide Imo. in c. fi. ad fi. de emp. z vend. Bal. in l. si cum quæstio. cum concor. C. de euic.

i ALEX. ¶ De calumnia. Hanc glo. allegat Bald. in l. j. in fi. C. de cal. glo. z Bal. in l. ũ. in fin. prin. eod. tit.

k ALEX. ¶ Opposuit. Debet tamen opponere exceptionem prescriptionis. l. si obligara. C. de euict.

l POMA. ¶ Vltimo aduerte. Vide Alex. consi. iiij. in iij. vol.

m P. PAV. P. ¶ Rem alienam scienter. Vide Cep. in caut. ad fin.

1 ¶ † Vt sure in contractu dotis debentur marito per patrem muliteris, ob dotem non solutam.

2 Emptionis in contractu z venditionis debentur vsure vẽditori ob pretium non solutum, si emptor fructus percepit.

§. Non tantum sortem. In actione negotiorum gestorum vi recta, z contraria, habetur ratio vsurarum, h. d. Primum dictum in eo quod dicitur, quod possumus petere vsuras pecunie mutuate, reprobat glo. quam nota Azo in sum. videtur tenere indistincte in tit. de vsuris. §. lege. quod in istis casib[us], in quibus iura nostra dicunt venire vsuras, hodie sunt correcta, z

1 non veniunt vsure, preterquã in contractu [a] dotis vt extra de

a vsur. c. saluberiter. Quod intelligit vsuras deberi a patre mulieris marito, [b] qui sustinet onera matrimonij, non enim [b] mulieri post matrimonium solutum præstabuntur vsure viro, vel heredibus eius. Pro hoc C. de rei vxo. act. l. j. §. exactio. z ibi p doc.

2 † Item in contractu emptionis, z venditionis debentur vsure venditori, si emptor percepit fructus rei, z non soluit pretium, vt extra de vsu. c. conquestus. per glo. z C. de act. empt. l. curabit. z j. de act. emp. l. Julia. §. idẽ Papinianus. z ibi de hoc videbitis. Secundum dictum limitat gloss. quod gestor potest petere vsuras, si plus commodi attulit, quam incommodi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ In contractu. In contractib. vsure sunt licite quo ad onera matrimonij: de quib[us], z quantis intelligat, vide Bal. in l. fin. §. preterea. C. de iure doti. Utrum si maritus, vel eius heredes sunt in mora restituendi dotem vxori, veniant vsure, z idem tenet Bald. in l. insulam. §. vsuras. infra solut. matri. An autem mulier post annum a die soluti matrimonij, si dos non restituatur, sit alenda ab heredibus viri? vide Ange. in l. diuortio. in princip. post Ly. ff. solut. matrimo. z Richar. Mal. in l. fin. C. de bon. mat. qui tenet, quod mulier sit alenda, ipsa durante in viduitate, alias non, per l. Tertia. infra solut. matrimo. Et ita dicit debere intelligi, quod Bart. hic no. in dicto §. vsuras. Bar. in d. l. diuortio dicebat, quod tunc deberetur interesse propter moram, arg. l. si moza. j. eod. solu. matri. sed Imo. z Jo. And. in c. saluberiter. dicunt, quod vbi dos est in pecunia, post annum mulier nihil debet percipere, etiam si heredes sint in mora, qz censetur lucruz vsurarium, quod est prohibitũ. c. quia in omnib[us]. de vsur. Sed d. Jo. in d. diuortio. dixit quod dictum Imoc. põt procedere, quando mulier haberet aliũde, vnde posset se alere, vt quãdo, si esset soluta, potuisset de facili recuperare dotẽ. Nam istis casibus nihil debebitur mulieri. Alias dicit, q̃ eadẽ ratio videtur esse post annũ, que est intra annũ, videlicet, q̃ debeat aliq̃ mẽtari. Pro quo alle. qõ no. Bar. in l. j. C. de sen. que si cer. quãt. In similibus idem dicit q̃ videtur esse idẽ, si esset solita dare pecunias suas mercatoribus ad honestũ lucrũ: nam tunc ratione more, debebit mulier habere interesse ẽ fistẽs in lucro, qz mulier

verisimiliter fecisset, sicut de aliis pecuniis, arg. l. ij. §. fi. & eo qs certo loco. & qs no. Bar. in l. j. C. de sen. q̄ p eo qs interest. Alias et, q extra predictos casus, non videt q mulier possit petere aliquid nomine alimētorū, vel emolumenti. Et ad predicta facit qs no. Bal. in auth. & qui. C. de bo. aut. iud. subdēs qs Ang. ibi dicit sic consuluisse in illa materia. Et ideo i hac materia est cautela, & qua scripsi i §. fuerat. Just. de act. i reportatis. Aduerte, q2 Bal. in d. auth. & qui. t3 expresse 3 Jnn. Mā et ipse, maritus perit usuras ex cā extrinseca, q2 ppter onera. d. §. usuras. tāto fortius petit mulier ex cā intrinseca, q2 dña facta. l. in rebus. C. de iur. dot. Et adde Ang. in d. l. Titia. volēte, q mulier si aliūde nō h3 vñ se alat, pōt petere usuras, loco alimētorū, maxime si est mtra tēpora luctus, cū adhuc videat deseruire primo matrimonio, sed indistincte videt casus in l. Titia. & vide. §. ex actio. C. de rei vxor. act. & qs ibi no. per Bal. in fi. adde que posui in d. l. diuortio.

b POMA. ¶ Non enim. Vide Alex. cōsi. cvij. iiij. vol. & consi. lxiij. eod. volu.

§. Deū apud hostes.

Perenti negotia cōtra eum, si reuertatur, vel contra heredes eius. hoc dicit.

LEX XXII.

1 ☞ Obses datus p̄o aliquo facto, si ppter hoc soluit pecuniā potest repetere ab eo p̄o qmo soluit.

2 Captus p̄o repesaliis, si soluit, repetit ab eo, cuius causa captus est.

a

Nam & Seruius.

Qs vn⁹ p̄o alio redimēdo cogitur soluere recuperat hac actiōe, h. d. P̄o declaratiōe quero que actio sit ista, q̄ datur p̄tra istū reuersum: quidā dicunt q actio mandati ista nō vk esse vera, cū illi essent serui donec erant captiui. Preterea rex. non dicit q ipsi mādassent, sed q illi qui eos detinebant, hoc fecerunt, vnde dicendum est, q ppetit actio neg. gest. Sed istud ē mirabile, q2 isti retenti gesserūt illud negotiū in seruitute. Vel si diceres eos liberos, nō obligauerūt se: & corpus suū, qs est liberū, nō potuerūt obligare p̄ ista pecunia, vt l. ob es. C. de act. & obli. Rñ. licet de iure nō potuit fieri, tñ fic fuit de necessitate facti. Et si opponis, ergo ipsi passi sunt iniuriā. Rñd. istī iniurie alia fuit causa. Et

1 hoc etiā sentit glo. tua q̄ est notab. Facit q si aliqs fuit datus in obsidem p aliquo facto, & ppter hoc oportuit eū soluere pecuniaz, possit repetere ab eo p̄o quo soluit, licet de subtilitate iuris nō teneretur, vt d. l. ob es. & auth. ibi posita. Sufficit em q cogatur necessitate facti, vt hic. Ad hoc facit qs no. C. de patri. qui filios distr. l. ij. vbi dicit q vsurpatū est q dēt obsides, hoc

2 est, cōsuetudine obtentū. ☨ Secūdo facit⁹, q si aliquis est capt⁹

b in ciuitate ista p̄o repesaliis concessis ppter factuz sui cōmunis vel specialis persone, & soluit, q possit repetere a cōmuni, vt a speciali psona. Et si opponat q est sibi facta iniuria? Respō. q ista iniuria est facta ppter factum alterius. Vocego ponam in tractatu illo de repesal. in vlt. q. prin. in prin. Dic vt ibi. Reuertor ad scām gl. si non essent hostes? Dicit gl. idē multo ma

c gis. q2 ibi essent liberi, & possent obligari⁶. ¶ Itē q̄rit gl. quid si ille, qui est reuersus, aufugit, & fic nihil promisit, tamē ille detētor coegit illos, q remanserunt, ad soluendū p̄o illo, an illi repetēt? gl. tua no. dicit q̄ nō, q̄ gl. no. Sz ista gl. videt cōtradicere alteri gl. quā modo recitaui. ibi em dixi, q t3 detenti patiantur iniuriam, tamē patiuntur propter factum alterius: sed hic similiter patiunt iniuriam ppter factum alterius, ergo debent posse repetere. Sol. ibi factum alterius fuit ad hoc ordinatum, hic non fuit, quod no. Item ad illud qs gl. dicit, q in casu huius l. isti tres erāt naturaliter obligati: intellige hoc verū ex promissione, quā ipsi fecerūt: nō aūt intelligas, q detēt⁹ teneat soluere tali detētatori, imo est omnimodo iniquū, & contra iustitiaz.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Rā & Seruius. Alleg. no. Bal. in l. liber captus. C. de cap. & Bal. in l. fideiuss. C. mand.

b ALEX. ¶ Scdo facit. Per Bar. & doc. in l. ītē si in facto. §. de ꝓb. obli. Vide Abb. 2fi. xxi. vol. ij. Bal. in c. ex rescripto. de iureiu. & in c. scitatus. de rescri. & in rub. & his, que vi, metusue causa gesta sunt l. iij. §. fi. & Alexan. ibi, de condi. ob caus. cle. §. & prius. & l. Lucius. §. Sempronia. de legatis secundo.

c POMA. ¶ Obligari. vide Alex. consi. iij. ij. vol. Abb. const. vij. j. dub. volu. ij. & consi. xliij. eod. volu.

1 ☞ Si hereditas iacens non representat personam heredis futuri, nisi aditiōe secuta, quia fingitur heres a die mortis, nō tamen ad incommodum alienum.

2 Nego. gest. actio oritur gestione durante.

§. Qui negotia.

Jn negotijs hereditarijs nō spicitur psona hēdis, sed ob obligatio, tāquā cuiuslibet esset negotiū. h. d. ¶ Rot. q hēditas iacens non representat psonaz heredis futuri, sed mortui. §. de fideiuss. & j. de acqui. re. do. l. hereditas. §. si testa postea aditione fingitur heres fuisse a die mortis, vt l. mortio. in fi. de noua. & l. si ex re. in fi. de stip. ser. & l. ois hēditas. de reg. iur. & l. heres quoqz. §. de acqui. her. Hec tamē ficta nō

a ratur ad incōmodū alienum, vt hic. Item no. a act. nego. q

2 oriri durante gestione. q est verum. secus in actione rutele.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Item nor. Adde Bar. in l. si pecuniam. C. eo. in §.

a

§. Si viuo Titio.

Mors domini, est iusta noua negotia nō inchoanda, nō autem a suspectis desistēdi. h. d. Et vt iste §. habeat effectū, opz intelligi, q̄n quis accessit tāquā omnia gesturus, & ideo viuo Titio non posset desistere, vt ff. eo. l. si pupilli. q. vi. & ibi dixi. Sz Titio mortuo, sicut est mors iusta cā soluendi, dat ū, ista est iusta causa soluendi negotiū, hoc est, propōnendo quod habui ab initio. Et idem pnto quod in omnibus illis tribus, in quibus non cogitur mandatum ceptū implere. de bus habuistis in l. filius. cū l. seq. supra de procu. Item q non cogitur quis implere negotium ceptum, vt hic, &c.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si viuo Titio. Vide Bal. in l. mandati. in fin. C. mada. & in l. fi. C. de pericu. tut.

1 ☞ Rector potest aliū substituere, sicut procurator ad negotia.

2 Rerens p̄o alio, tenetur de facto illi⁹, nec liberatur cedendo

§. Mandato.

Qui negotia aliena gerit per alium hac actione tenet, acsi ipse gessisset. h. d. ¶ No. qs non solū procurator ad negotia potest substituere

1 tuere alium, sed etiam gestor. ¶ No. quod qui gerit per alium

2 tenetur de facto illius, nec liberatur cedendo actionem, & Rō. q2 ideo nō tenetur quia habet actionem. sed q imprudenter, elegit seu mandauit. ¶ Quero quid si ille credebat eum cui mā dauit, sufficientem esse? Respon. propter hoc nō releuatur, vt l. sed an vltro. §. fi. §. eod.

LEX XXIII.

1 ☞ Lex, siue hereditaria, an procedat, etiam si negotia fuissent pupilli.

2 Expensum si est in re necessaria vltra quam valeret, tunc nō petitur.

3 Actio nego. gest. habet locum, vbicunque habet locuz actio in rem verso, nec econtra.

4 Gestor an teneatur p̄o damno perditarum rerum.

5 Gestor si emit rem p̄o deceZ, que perijt, & in eo tēpore valebat quinque, vel si valebat decem tempore emptionis, & tpe quo rūt, valebat quindecim, quomodo teneatur gestor domino, eius culpa perijt.

Sue hereditaria.

Jn negotijs necessario, quē casus superueniēs nō nocet gestori, nisi culpa cedat casum. hoc dicit. Vel aliter. Ex eo, ex quo

1 debet puniri, non debet premiū consequi. h. d. ¶ Quero q si fuissent negotia pupilli? Respond. glo. idem propter gravalitatem huius l. & per l. in pupillo. §. de solu. Jn cōtrarium derur l. si pupilli. in prin. §. eodem. Et ideo dic, Aut gerit gotiuz necessarium, & procedit lex ista cum sua gloss. Aut lūtariū, & tūc si ab initio fuit pupilli vere, non tenetur pupillus, nisi inquantuz est factus locupletior, vt l. si pupilli. & prin. etiam si pupillus factus est adultus, vt l. Pomponius negotijs. §. eo. Aut ab initio fuerunt negotia alterius, qui pilli, & tūc habet locum regula communis, q2 sufficit ab vtiliter gestum, vt l. sed an vltra. §. fi. §. eo. sed postea pertinem fingatur retro fuisse pupilli, vt §. l. proxi. §. j. Stellario rio fuissent alterius, & durante gestione cepissent esse pupilli, tunc p̄o precedenti tempore haberet locum regula communis, p̄o sequenti iudicaremus p̄o pupillo, vt l. Titia. §. fi. & ibi fra de leg. ij. Dixi vobis in l. Pomponius in negotijs. §. eod.

2 ¶ Querit gloss. quid si in ista re necessaria plus fuit impensum, quam valeret, an possit repetere? Quidā quod sic. Et

3 terminat contrarium, & bene. Dic vt in ea. ¶ Item nor. quod solutionem propter l. iij. §. regulariter. j. de in rē verso. q ponit vnā regulā, quod vbicunque habet locū actio negotia ibi habet locum actio de in rē ꝓso, q2 illa regula nō conuer

4 ¶ Venio ad illam glo. quero, vtrum teneatur de damno rei perditarum gestor? Et. quod non, ne bis puniatur. Contra

videtur no.C. man.l. etiam si contrariã.in fi.glos.sed ista videt verior,pro qua facit q8 no.ff. commo.l.rem mihi.ff. in lexercitu. Q8 tñ intellige secundũ determinationẽ sequentẽ. ¶+ Item 5 quero,pone q̃ tpe quo ego emi rẽ,valebat decem, tpe quo perũt res culpa mea,valebat quinq;,an illa quinq; repetere pote ro? Vide gl.z dicas intelligẽdũ esse f3 hãc distinc.hoc mõ,vt di minuto ptũ,q̃ fuit in quinq;,z tigerit sine culpa gestoris,z illa re peterer,f3 casus rei contingit culpa sua,q2 per illã culpã nõ dã nificaunt dominũ nisi valoze rei,q̃ erat quinque. Et idẽ dico eõ uerso,pone q̃ emi rẽ p decẽ,q̃ postea valuit xv.culpa mea perũt,certe x.q̃ impẽdi 2pẽsant cũ x.de illis xv.in quibus dãnifi- a cari dñm,z iõ dñs poterit a me repetere* quinq;,in gbus vltra dãnificat? est,nec possum sibi opponere q̃ illud lucrũ habuerit cã meu;q2 damnum superueniens culpa non compensatur cum 6 lucro,vt si negotia.ff.eo. ¶+ Ulti.no.gl.* intra illud genera- b le,Et eo non d3 quis consequi premium,ex quo penã,ꝛc. quod examinat Dy.in l.decreto.ff. de suspec. tut.per eundẽ in c.quod ob gratiam.in fi.de reg iur.lib.vi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Repetere. Ad hoc vide gl.z quod ibi doc.z Bal.in l. etiam fi.C.mand.

b AND.BARB. ¶ Ultimo gl. Adde gl.z ibi Bal.in c.dilectus filius.de refcri.Bar.in l.j.ff.de his qui.vt indi.

LEX XXIIII.

SI quis negotia. Querit gl. rationez huius l. et assignat ista verã:q2 in primo casu dñs ratũ habet,q8 est ex ea cetum.In secũdo nõ h3 ratũ* q8 est indebite solutum. a Sed tũc extra oppo.Quomodo potest haberi pro parte ratũ,z pro parte non,vt l.in cause.ff.de procur.z l.si negotia.ff.eo dẽ? Sol.hoc intelligas in diuersis administrationibus. Nam in eadem procederet contrarium q8 est,si aliq; culpa indebitus solueret,sed si fuisset in culpa,z tunc secus:nam damnus emergens culpa non cõpensatur cum lucro.Nota.in d.l.si negotia.

ADDITIO.

a ANT.ALEX. ¶ Ratũ. Per hanc & Dec.consi.ccxxvj.q̃ nota rius non acquirit absenti,nisi mediãte ratihabitione. De quo vide plene Sal.in rub de ver.oblig.

LEX XXV.

1 ☞ Creditor potest ratum habere inuito soluente, solutionem factam gestori.

2 Ratihabitione creditoris statim sequuta, an querat creditori dominium,z conditio vsucapiendi.

3 Bestor creditoris dominũ pecunie solute est debitoris,donec sequatur ratihabitio.

SI ego hac mente. a Per solutionez factã gestori non liberatur soluens,nec dominium acquiritur creditori,nisi ratihabitione sequuta.h.d.quod no.Tria habes in hac l.duo dixi in summario. ¶ Tertio nota,+q̃ creditor 1 pot ratũ hic inuito soluẽte. Rõnẽ ponit tex.z ff dicã. ¶ Opp. q̃ p solutionẽ factam procuratori,ipso iure queratur dño dominiũ pecunie,vt l.si procuratorem.ff.de acqui.re.dom. Huius rumore est facta pma,z secũda gl. Prima soln.est q̃ hic fuit solutum procuratori debitoris,non creditoris:q8 videtur cõtra tex.qui dicit,creditoris dñtaxat negotium gessit. Alij q̃ erat procurator creditoris ad quedã,nõ ad ista. Alij dicũt,z ista me lius,q̃ exponitur procuratori,id est,procuranti sine mãdato: z ista est vera.De quo plene in l.qui mihi donatũ.infra de dona. vt l.j.§.per procuratorem,de acquirenda possessione.z Ly.in l.j.i secunda oppo.C.de acquirẽda possessione. Dixi plene in dicta l.qui mihi donatũ. ¶ Opp.ex tra glo.de l.hoc iure.ff.si quis de derit.infra de dona.z l.si res.ff.j.ff.de iure dot.vbi dicit̃,q̃ ille, qui soluit vni,vt daret alteri,potest illud mandatum renocare.Sol.no.tex.hic dicit,q̃ quãdo hic gestor solutiones recipit solius creditoris negotium gessit.Q8 apparet,q2 debitor solues credit se stati liberatũ. In 3tijs gerebat negotiũ vtriusq;. Nã dabat pecunia vni,vt eã daret alij,z sic vtriusque negotiũ gerebat.Facit,ff.e.l.si pupilli.ff.si q8 pecuniã. ¶+ Querit glo. 2 duas q̃stio. Primo,an status ratihabitiõe sequuta q̃rat credi tori dñium,z vsucapiendi 3 ditio? Dic vt l ea.z bene. ¶+ Secõ q̃rit gl.cuius interim est dñium. Quidã dicũt q̃ debitoris solu- b entis.Alij dicunt q̃ nullius,vide gl.* Idez q̃ fit nullius,no.ff. de sol.l.qui hominẽ.C.si debitorem. In contrariũ est veritas q̃ tex.in l.cũ quis.ff.j.ff.de sol.Est enim dñium debitoris,vt ibi patet.Ratio q2 dñium non recedit a nobis,nisi q̃rat ei cui intẽdimus queri,vt l.nec vtilem.ff.eo quib.cau.ma.Secus est in possessione,q2 finõ querit alij,q2 querere volo,nihilomin? desino possidere,nã a nobis possessio potest recedere,ettã si alij mõ queratur,vt l.si me in vacuam.j.rñ.infra de acqui.poss.z ibi no.

ADDITIONES.

a ¶ Si ego hac mente. Adde vltra ista,que not.Barto.in l.si procurator.ff.de cõdi.ob cau.z maxime in iij.q.prin.z in l.falsus.C. de fur.

b ALEX. Vide gl.Hanc glo.etiam reprehendit Bar.in l.si sponsus.ff.si vxor.per illum tex.cum seq.ff.de don.inter vir.z vxor.z Imo.in l.communis.ff.fina.ff.de acquirenda p̃ posse.f.Angel.ibi se remittit ad no.per glo.hic.

LEX XXVI.

1 ☞ Potestas z decuriones possunt actorem seu curatorem dare ad administranda bona ciuitati obuenientia.

2 Berens contemplatione vnius tamen tenetur alteri,ad quem in veritate negotium spectat.

3 Bestores ex necessitate tenentur insolidum.

4 Bestores voluntarij tenẽtur insolidum,si eis administratio insolidum concedatur,si pro parte,tenentur pro parte.

5 ¶ Delinquentis si bona debeãt de mastari,z habeat turrim cõem, Potestas potest illam diuidere,z partez superiorẽ demastare.

6 Potestas facit alienationem necessariam.

CUm olim Officiales publici licet respectu reipublice alter pro altero teneatur,non tamen respectu priuati,ad quem negotium in veritate spectat h.d.quod no.Et hic pone quedam questio extrauagans,z non tangit materiam. ¶+ Ro- 1 magistratus,hoc est, Potestas ciui atis pot creare actorẽ,seu curatorem,ad administrandum bona obuenientia ciuitati, non tamen pro hoc excludo quin z hoc possit facere ordo decurionũ, hoc est,priores.vt l item eorum.ff.j.ff.quod quisq; iur.z l.ij.j.ad 2 mu. ¶+ Secundo no.quod licet aliquis gerat contemplatione vnius ex necessitate,tamen tenetur alteri,ad quem negotium in veritate spectat.Facit ff.eo.l.item cum putaui in fi. ¶ Tertio nor.quod licet quantũ ad ciuitatẽ isti gestores teneantur insolidum,non tamen quantum ad priuatam rationem.ff.actim dicam. ¶ Modo opp.de l.Lucius.ff.sempronũ.ff.de admi.tu-Sol.intelligas quod hic factus est non soluendo postquã priuat? fuit cessit.Ista tenet cõmuniter,vel illud fauoze pupillorũ.Et ista est etiam satis bona. ¶ Opp.ff.ad munici.l.ij. Sol.fateor quod ciuitati tenetur insolidum,vt ibi,non priuato,vt hic.Rationez assignat gl.q2 ciuitati tenebatur ex officio:priuato,ex sola gestione.Et breuiter si vis habere regulas,an gestores teneãtur 3 insolidum,vel pro parte,+ Prima regula est q8 gestores ex necessitate tenentur insolidũ. Hoc apparet in pluribus tutorib?, z in pluribus curatoribus,z in plurib? administratoribus reipublice vel ciuitatis.z ideo hic respectu ciuitatis habeant officium publicũ,z necessarium,z ideo eis tenẽtur insolidum,respectu priuatorum gerebant ex voluntate.z sic tenẽtur pro parte. Istud probatur in l.diuus.ff.de adm.tut.ibi,pro eo tẽpore quo gerunt ex necessitate,tenentur insolidum.secus pro eo quod gerunt ex voluntate. In gestoribus+ volũtarijs ista est regula,q̃ 4 si quidẽ conceditur eis administratio insolidum,tenentur insolidum,si pro parte,tenẽtur pro parte. Ita probatur in l.penult. ff.de separa.tertio in l.pluribus.ff.de procurat sed in gestorib? hoc non cadit,quia eis officium non committitur,sed sponte gerũt. De hoc dixi latius in reper.li.ff.si plures.ff.de exerc. ¶ In 5 dugt+ hanc l.semel ad quest. Potestas huius ciuitatis condemnauit quendam in publicatione bonorum,z destructione domorum. In istis bonis erat quedam turris cõmunis cum alio,cõmisit Potestas executori,seu militi suo q? od illã turrim diuiderent,z ita factũ est,z recepit partẽ superiorẽ,z destruxit,nunq? valuerit talis diuisio,ita quod hoc facere possit? Dixi q8 hic videtur casus quod sic,q2 potestas potuit dare curatorẽ tanb? 6 bonis necessario diuidẽdis,+z sic potest facere alienationem necessariam,vt l.j.de fun.dot.z l.alienationes.fami.ercis.cum simi.

LEX XXVIII.

EX duobus. Bestor expẽsas voluptuarias non repetit.h.d.

a **ff. Titium.** a Expẽse facte causa pietatis nõ repetuntur.h.d.querit glo. quaeliter pbabit eum fecisse expensas causa pietatis? Dic vt in ea.

ADDITIO.

a ¶ Titium. Vide Bieran.consi.clij.in fi.ij.vol.

LEX XXIX.

1 ☞ Fideiussori quando videatur mandatum vt soluat.

2 Libellus pro fideiussore contra principalem,quando committẽtur vt soluat.

SI quis mãdato. Pro eo pro quo obligatus est agit hac actione antequam soluat. hoc dicit. ¶ Ho.quod illud abesse videtur in quo quis est obligatus. Oppon.de l.facere. infra soluto matrimonio. Glossa non soluit

dicq̃s ibi erat obligatus sub cõdictiõe, hic pure. ¶ Itẽ opp. ꝛ videt q̃ nõ possit agere antequã soluat, vt l. Luci'. ſ. man. qs q dã fatent. Bl. dicit, ꝛ melius aliud in fideiussore, vt ibi aliud in gestore, seu mãdante vt hic. Uide gl. ꝛ rõnem no. q̃ in fideiusso
8 re hoc ideo est, q̃ eo ipso q̃s intercedit, videt ei mãdatũ q̃s soluat vt l. indebitam. ſ. de cõdi. inde. Utram non approbant illã rõnem, vt Ey. refert. C. man. l. fi. p̃o ea. in secũdo cõtra. Nam si fideiussori videret mãdatũ vt solueret ipe teneret si creditor vẽdit pignus, ideo q̃ nõ est solutũ: q̃s est falsum, vt C. de don. l. j. ꝛ l. indebitam, que dicit q̃s ei videt mãdatũ vt soluat, intelligitur hoc si solui põt repetere tanquã mandatũ per actionem mãdati, nõ aũt q̃s precise susceperit mandatũ de soluendo. Dic ergo q̃s fideiussor in hoc interessit vt debitor maiorẽ dilationẽ haberet, ꝛ ideo tẽpus repetere non potest argu. l. in cõmodato. ſ. sicut ſ. cõmodati. Hoc etiã sentit gl. hic dum dicit, q̃ tuuari ꝛc.
2 ¶ Querit gl. ad quid agetur antequã soluat? b Rñ nõ ad pe
b cuniã, sed vt liberet. Quod no. p̃o formatione libelli. Uel potes cludere vt conseruetur indemnis, vt C. de senten. que sine certa quantitate. l. ij. ꝛ j. eodem. l. liberto. ſ. j.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Itẽ opp. Et istis adde no. per Baldum. in l. certum est. circa p̃inc. C. famil. ercis. ꝛ Bal. in d. l. si p̃o ea. in versi. modo p̃o euidentia.

b ALEX. ¶ Antequam soluat. Uide Bal. in l. si p̃o ea. in iij. questione. C. mauda.

LEX XXX.

a Cum pater. Uoluit in actiõe tutele posthumo nato, vel in actione neg. gest. h. d. Rationẽ huius l. in primo casu videre est facile. Jn secõdo est ratio, q̃ posthumus habet p̃o nato dũ tractat de statu, ꝛ cõmodo suo, vt ſ. de stat. homi. l. qui in vtero. ¶ Cõtra hoc opp. q̃ fictio ista q̃s habeatur p̃ nato retro, nihil operat in p̃eiudiciũ gestoris, vt l. nã, ꝛ seruius. ſ. j. ſ. eod. Solu. Dic sunt tria q̃ posthumus erat in ventre, ꝛ habetur p̃o nato. Itẽ q̃ heres fingitur retro fuisse dominus, Itẽ q̃ tutor gessit contemplatione ipsius tanquã futuri heredis. in contrario gessit contemplatione heredi tatis simpliciter. Sed quero, quid interim antequã certum sit posthumum nasci vel non nasci? Respon. gl. quod interim dabitur actio neg. gest. ꝛ bene ꝛc.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Cũ pater. Istũ tex. in ver. q̃s si natus. alleg. p̃o elegãti Bar. in l. matres. ad Tertul.

LEX XXXI.

1 ☞ Officiales publici tenentur de facto aliorum officialiũ quos ipsi habent in subsidium.
2 Nego. gest. actio quod habeat locum inter officiales publicos, ꝛ alios officiales si datos ex publico in subsidium.
3 Mandati actio datur inter tutorẽ, ꝛ actorem ab eo cõstitutum.
4 Fideiussor qui soluit, q̃ non habeat actionem neg. gesto. cõtra confideiussorem.
5 Gerens negotium alicuius non principaliter, sed in consequẽtiam, quando habeat actionem negotiorum gestorum.

1 Ex facto. Sicuti inter collegas equalis potestatis est actio neg. gesto. ita si sunt potestatis inequalis. h. d. quã. l. no. ¶ No. q̃ † isti officiales publici tenentur de facto istorum curatorum
2 seu subcuratorũ, quos ipsi habẽt in subsidiũ sui officij. ¶ † Secũdo nota, q̃ inter eos est actio nego. gesto. sicut si vter q̃ haberet principale officium, q̃ intellige quando curator succurator constituitur aut horitate publica, ita q̃ vtriusq̃ est officium necessariũ, ꝛ hoc innuit hic tex. dũ dicit subcuratorem constitutum. Sed si poneres principalem officialem cõstituisse sua p̃o te sibi vnum subcuratorem tunc esse inter eos actio mandati.
3 Et idẽ † puto inter tutorem, ꝛ actorem ab eo constitutum, vt l. decreto. de administra tuto. ¶ Oppo. gl. de l. vt fideiussor. ſ. de
4 fideius. † vbi fideiussor nõ habet actionem contra fideiussorem. Solu. Aliud in istis officialibus, aliud in cõfideiussoribus. Et
a assignat hic gl. triplicẽ rationẽ. Primo, q̃ fideiussores intercedũt ex voluntate, isti ex necessitate. Ista est falsa p. l. j. C. de duo. re. Secũda ratio est, q̃ fideiussor liberat cõfideiussorem nõ officio, sed virtute gestionis, ꝛ natura obligationis. Et ista est rõ vera, quã Utramon. approbat sibi in l. cũ alter. C. de fideiuss. ꝛ vult dicere q̃ fideiussor principaliter solut vt liberet reum ꝛ p̃o obligatione rei p̃incipalis, ꝛ hoc ex cõsequentia p̃o rigitur ad fideiussorẽ ideo p̃ra eum nõ habet actionẽ neg. gest. ꝛ istud est aliud genus negotij gesti, rõne consequẽtie. De hoc dixi in l. si pupilli. ſ. item queritur. ſ. eo. de quo statim dicã. Assignat gl. hic aliã rõnem, q̃ fideiussor habet aliam actionẽ contra eũ p̃o quo intercedit, ista nõ est vera. Quid enim si non esset soluẽdo,
5 non repetitur? tene ergo precedentes. ¶ Quero ergo quã † gero negotium alicuius, nõ principaliter, sed quod est sua ratione cuiusdam consequentie, an contra eũ habeam actionem gest. Uidetur quod nõ, vt dicimus. in fideiussore, in l. vt fideiussor, de fideiuss. Jn cõtrarium videtur casus in l. fi. C. si pon. iud. pos. vbi creditor missus i possessionẽ recuperat expẽsas alio ad quẽ p consequentias spectat? Respon. ergo, aut gest. alicui per cõsequẽtias aliquid acquirit, ita q̃ nõ habet illo necesse agere cõtra illũ, vt pura cõfideiussori liberatio ratur, ꝛ tunc actione neg. gest. nõ tenet, vt d. l. fideiussor. Aut eo habet necesse agere, ꝛ tunc aut fundat intentionẽ suã ex gestũ est p me, ꝛ ad eũ per timet p cõsequentiã, ꝛ tenet mihi tuere sumptꝰ, vt l. fi. C. de bo. aut. iud. pos. Nõ enim põt restitutionẽ creditor supueniẽs, nisi fundet se ex missione ex primo decreto ad petitionẽ meã. Aut fundat intentionẽ nõ ex facto meo, sed certũ, ꝛ tunc non tenetur mihi in l. fi. in prin. ſ. de eo per quẽ fa. erc. vbi quis agit de p
facta de iudicio sisti, nec habet necesse dicere in libello alium, puta Titium fuit impeditus, vt cum ex facto non se defendat, vnde illi impedienti non tenetur in aliq

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Triplicẽ rationẽ. Uide gl. ꝛ Bart. l. j. circa Bal. C. de transact.

LEX XXXII.

a Iberto. Ex facto procuratoris datur rit gl. quare dicitur "vtilis"? Respon. q̃ institoria contra dominũ. h. d. q̃ let p̃eponi vniuersali administrationi, hic vero p̃epositus vni actui. Mater iam etiam huius principij habetis in l. si pupilli. ſ. item queritur. ſ. eod.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quare dicitur. Bal. in l. mandatũ. C. man. in fi.

§. Inter negotia. Actio competens cõtra ꝛ solicitudine, non impedit actionem oriri contra eum, a quem negotium in veritate spectat, licet eius contemplatione non sit gestum. h. d. Casum in terminis ponit gloss.

1 ☞ Absentie causas allegaturus venienꝫ non condemnatur.
2 Cause absentie licet allegentur per defensorem, attamen iudex fert sententiam, ꝛ si cause sunt vere, sententia erit nulla, ꝛ q̃ si veniat defensurus. nu. 1.
4 Defensori non appellanti, qui debuit appellare, imputatur.
5 Defensor quando liberat reum absentem, etiam actore inuito tribus modis venitur ad defensionem alterius.

a §. Item. Qui alleg. causas absentie non condemnat nec appellare tenetur secus in eo q̃ venit plenã defensionẽ, licet post litẽ contesta. h. d. quẽ. ſ. not. ¶
1 ex hoc ſ. duo. Primo, † quod ille qui venit ad allegãdũ ca
2 absentie, non condemnatur. ¶ † Secundo no. quod licet ca absentie allegentur, hoc nõ impedit quin iudex possit ferre sententiam, vt hic innuitur in tex. Fateor tamẽ si cause absentie sent vere quod sententia esset nulla. l. ij. ſ. si q̃s iudicio. ibi dicẽ iudicij esse diffusum. ſ. si quis cau. ꝛ ibi dixi. no. in l. quẽ ſ. de re iudi. Itẽ nor. quod ille qui venit ad plenam defen
3 † cõdẽnatur, ꝛ in eius personã sententia profertur, ꝛ debet condẽno te defensorio nomine Titij. Jta dicit Jnno. ex re iud. c. cum super. Itẽ no. quod hoc est verũ, etiam si dete interuenit post litẽ cõtesta, quod apparet ex prin. ſ. dũ
4 in iudiciũ deducta, ꝛc. ¶ Ultimo no. † q̃s defensori est imp dũ, si debuit appellare, ꝛ nõ appellauit. ¶ Quero vtrũ defensor cõdẽnatus repetat sumptus? Dic vt in gl. Secũdo
5 † vtrũ defensor liberet reum absentẽ actore inuito? Bl. dicit q̃s sic, cuaꝫ vide ꝛ not. Jstud vero q̃ dicit quod liberat re actore inuito, intelligas ab instantia iudicij, non aũt a p obligatione. l. si mãdato meo. ſ. j. ſ. man. Dici in l. non solũ ſ. de pcu. Doct. ponũt. C. vbi in rẽ act. l. j. Dixi plenẽ ſ. de solu. Debes esse scire quod triplex est mod defensionẽ alterius. Ua no mõ animo nouãdi, ꝛ debitor di, ꝛ hoc casu nõ admittit actore inuito. Alio modo tripler defensor, cũ satisdatione, ꝛ hoc casu admittitur re. l. soluẽdo. ſ. eo ꝛ d. l. solutio. ſ. de solu. ꝛ hoc mõ per libello, ꝛ agitur iudicium defensorio nomine, vt mõ venit aliquis ad defendendum dicẽs, Pero q̃ de contra me ac si possiderẽ rẽ petiram, ꝛ isto casu non nisi ei a quo cõuentus habet causaꝫ. l. ſ. ꝛ si lege. ſ. quid tis. ſ. de pet. here. ꝛ de nor. l. illo. ꝛ de alie. iud. mut. cau. fa. fi. ꝛ hoc cũ determinatione l. si actor. ſ. de proc. q̃ dic. vtile

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Litẽ de hoc not. ſ. vide q̃s dixi in l. inuitus. post to. C. de procurat.

LEX XXXIII.

Si aliena negotia. §. **Libertus.** Qui expedit vltra q̄ ei est iniunctum, non repetit. hoc dicit. Blo. assignat contraria que sunt clara.

§. **Tutoris.** Pupillus non tenetur ad perficiēda negotia, etiaz incepta, hoc dicit. Mo. rex. cū fine sue glo.

§. **Quanquam.** [a]Gestoz negotiozum nō pōt cōstituere actorē in negotijs pupilli. hoc dicit. Istud est verum sm illa tēpora, secundum que nulli. hoc dicit. Istud est verum sm illa tēpora, secundum que nullier nō potest esse tutrix, sine imperiali rescripto. Modo vero si esset tutrix posset constituere actorē, sicut alij tutozes. l. neq; tutozes. C. de procur.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Quanquā. Et p hoc gl. est. ff. not. Et vide hunc tex. et ibi Jmo. in l. sed si hoc. §. cum vir. infra de cōdi. z demon. z Bal. in l. mater. C. ad Uelle.

1 ☞ Libelli forma quando agitur ad seruitutem predij.

§. **Uno defendente.** [a]In causa seruitutis p̄dij cōmunis q̄ vnus ex socijs expēdit, ab alio repetit per actionē nego. gest. h. d. Mo. q̄ dicit, Sententia predio datur. † Potest ergo recte cōcipi libellus z formari sententia q̄ pnunciet̄ predium seruire vel predio deberi seruitutem, vt hic. Sed si dñs predij peteret pnunciari sibi cōpere ius ducendi aquā, procederet libellus. Ita formatur in Jurisco. in l. ij. in pri. ff. si cer. vend. Et illa verba, cū dicit, Peto pronunciari mihi ius cōpetere, &c. intellige, scilicet ad predij vtilitatem, z sic predio videt dari sententia. Hoc sentit g. hic in pn. dum exponit, predio, id est ad predij vtilitatē. ¶ Querit gl. que erat ratio dubitandi in §. isto? Dicit in gl. Opp. de l. si quis putans. §. hoc autem, communi diuidun. Sol. vt in glo.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Uno defendēte. Adde Bar. in l. si pus. in vlt. opp. ff. par. 8 ope. no. nun. 21 d. l. ij. z Bar. in l. ff. §. finautē. C. de bo. q̄ li.

LEX XXXIIII.

Si deiussor. Quod si quis facit cōtēplatione mādati per errozē, nō venit in illa actione, sed in actione neg. gest. z qui rus suum vendidit, pignoratitia non tenetur. h. d. quem casum no. z bene. Nor. verbum creditozi. Opp. de l. si mādato. §. Paulus. ff. mand. Solu. vt in glo.

§. **Ignorante.** [a]Qui ab alio donū recepit meo nomine nego. gest. actione mihi teneť. hoc dicit.

ADDITO.

a ALEX ¶ Ignoraē. Vide Bar. in l. q mihi donatū. ff. de bona.

LEX XXXV.

Heres. Heredi viri defuncti contra vxozem datur hec actio si neg. gestis gstāte matrimonio hoc dicit, quam legem nota, q? facit tibi honozem, z dabit tibi vtilitatem.

LEX XXXVI.

1 ☞ Protestatio declarat animū pntantis in dependentibus a protestata, secus in depositis certo modo a lege.

2 Clausula, saluo iure addendi, &c. apposita in libello, nihil operatur.

3 Alimentandi onus quando non spectat ad matrem, mater videtur habere animum repetendi.

5 Heres in dubio videtur expēdere de bonis illius, cuius negotia gerit.

Pater vel frater dotās filiam vel sororē, quādo in dubio videtur dotare de suo.

Pater expendens in studio pro filio, non videtur expēdere de suo, quando filius habet peculium castrense, vel quasi.

6 Ruit diuiduntur per medium questiones.

7 Dispositio loquens de matre, habet locum in auia.

Pater vel auia expendens circa res filij, vel nepotis quando repetat.

Hesennius. [a]Si per ascēdentem gerantur negotia descendentis, vel fiat protestatio, vel onus alimentandi ad descendentem non pertineat, expense alimentozum repetuntur. hoc dicit. Quam legem nota. z primo ponitur epistola Hesennij continens questionem, z alleg. pro vera parte, z opinio, quozundam. Secundo ponitur responsio Pauli. Secunda ibi, respōdi, hec disceptatio. ¶ Nota, quod protestatio declarat animum protestāris, vt hic, z l. qui in aliena. §. fina. ff. de acquir. hereditate. Quod intellige in his que pēdēt ex potestate sua. Secus in his que certo modo dispositā sunt per leges. Et ideo glo. dicit hic quod quando mater tenetur ad alimēta, talis etiaz protestatio nihil operatur. Vide gl. super verbo, queuret, z nō

2 † illa verba que ponuntur in libellis, sa uo iure addendi, vel diminuēdi, nihil operātur, quia per l. determinatum est tempus vsq; ad quod debeat posse addi, vel diminui, vt l. edita actio. C. de eden. Dic in materia protestationis quod dixi in l. solum. in fin. de oper. no. nun. z idē quod no. etiam in l. si quis a liberis. §. si mater. ff. de liber. agn. z in l. alimenta. C. hoc titulo. Item not.

3 † quod quando onus alimentandi non spectat ad matrem, mater videtur habere animum repetēdi. Idem in l. si quis a liberis. §. si mater, de lib. agno. Item no. † quod liber[b] nostrarum rationū

4 probat in his que dependent ex mera volūtate nostra, vt hic in

b c textu ibi, maxime si etiam in ratione[c], &c. De quo dixi plene in l. nuda. ff. de dona. Dixi in auth. si contractus. C. de fide instru. z l.

5 admonendi. ff. de iureiur. Item nota † quod gestoz negotiozū in

d dubio videtur expendere[d] de bonis illius cui[c] negotia gerit,

e z est ista adeo violenta pręsumptio quod tollit pręsumptiones pietatis que alias erat, quod est multū no. Nam licet pater, vel frater, qui dotat filiam, vel sororē, in dubio videatur dotare de suo, vt l. fi. C. de do. promis. hoc est verū, nisi esset gestoz negotio-

f rum filie, vel sororis, vt hic. Et ita sentit gl.[f] in ver. intelligitur in predicta l. fi. circa princip. C. de dot. promis. Item licet pater

g expensas, quas fecit pro filio studēte[g], videatur facere de suo. l. que pater. ff. fami. erc. tamē hoc debet intelligi, nisi filij[h] habeat peculium castrense, vel quasi adventitium quod erat apud pa-

* trem. l. j. in fi. de peti. here. * ¶ Item not. † contra rusticos, [k] q

6 diuidunt questionem per medium dicit glo. Not. etiam † ex lege

h 7 ista idem iuris esse in auia, quod in matre. Quod enim constitutum est in matre, hoc extenditur ad auiam. Cōtra predicta op. gl. de l. j. z l. alimenta. C. eo. z gl. non soluit. Sed pro huius decla ratione dic, quod quādo mater, vel auia expendit circa res filij, tunc sine dubio istud repetitur. l. alimēta. ij. respon. C. eo. Et in hac l. videtur hoc pręsupponi pro constanti, quod expēse facte circa res venirēt in computationē rationis dubitationis. Aut est de expensis factis circa personam, circa quas dic, quod aut fiunt ex necessitate pcisa, aut causatiua, aut ex volūtate. ¶ Primo casu, quādo mater tenetur alere pupillū, quia est intra triennium, vel quia inops, vel in casibus positis. C. diuortio fac. apud quem liberi moz. vel edu. l. j. z in auth. ibi posita, tunc mr non repetit, etiam si fuerit protestata, vt hic no. per gl. z bene z C. eo. l. alimenta. Quedaz expense fiunt ex necessitate causatiua vt in petēdo tutoze, ad quod mater cogitur necessitate causatiua. s. ne perdat successionez. l. ij. §. si mater. ad Tertu. z tunc aduertē dum est quod in hoc fiunt expense triplicis generis. Quādoq; circa personam pupilli, vt ducendo eum Romam, vel ad aliam ciuitatez causa petendi tutorē, z tunc iste repetuntur, sicut. ff. dicam de alijs alimentis. Quedam expense fiunt circa personam matris euntis ad petēdū tutorē, z iste non possunt repeti. Cū enim matri hoc iniūgitur a lege intelligit̄ suo victu. l. suo victu. ff. de ope. liber. [i] Quedam expense fiunt in pcuratoz[ib], aduocatis, scripturis, z similibus, z isto casu dico quod expense repetū tur a filio quicquid dicatur per alios. Sicut enim heres cogit facere inuētariū, tamen expensas imputat hereditati. l. scimus. §. in computatiōe. C. de iure deli. z sic fructuarius teneť reficere edes, etiam vbi est magna impensa, sumptibus tamē proprietarij. l. inter fructuarios, z l. dāni. ff. de dam. infe. Ita in proposito debet intelligi l. alimēta. C. eo. put intelligit̄ de matre. ¶ Tertio casu quādo expenditur circa personam ex mera volūtate, z tūc aut onus alimentandi non spectat ad filium, z potest reperi vt hic, z l. si quis a liberis. §. si mater. de libe. agno. Aut spectat ad filium, z tūc aut gerebat mater negotia filij. z potest imputare, vt est hic casus. Aut non gerebat, z tunc aut fuit protestata, z potest repetere, vt hic in ver. quid enim. Aut nō fuit protestata. z tunc non repeteret. C. eo. l. alimēta. Ad finem legis oppo. ff. ad Treb. l. Titus rogatus. z de peti. here. l. sed z si. §. quod autem. gl. non soluit. Tu dic quod in contrarijs erat vnum patrimonium, vel esse credebatur, diuersarum tamen qualitatum, hic vero erant duo patrimonia, scz auie, z nepotis, vnde ea que expendit circa nepotem, videť expēdere in dubio de bonis ipsius

k nepotis. ¶ Ultimo glo. ponit hic casus, in quibus[k] cessat actio neg. gest. quā vide, z no. z adde in l. si paterno. C. eo.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Hesennius. Idē tamen esset in isto tex. si non fieret protestatio, vide Com. 961. lxxxvij. ante fi. propter dictionem maxime, positam in tex. Item vide Anto. consi. xxxviij. ante fin. qui vult, q? etiam stetur ex post facto dicto illi[s], qui declarauit se fecisse non animo donandi, sed repetēdi, z ibi etiam ponit alias cōiecturas, ex quibus cessat animus pręsumptus donandi, z illud qō ōt in illa l. de ascēdente, pcedit etiā in trāsmersali, vt p Bald.

hic p l. ex duob⁹. §. fi. ff. e. vide remissiue Alex. in l. si fili⁹. ad fi. C. de ne. gesto. Alex. in 2si. cxlj. in ij. volu. ad fi. vide Pet. & Ancha. consi. ccccxxxvj. & vide Alex. in l. q̃ doris. j. soluto matrimonio.

b ALEX. ¶ Liber. Adde Bar. in l. si paterno. C. e. & il. admonẽdi. POMA. ¶ No. Aide Ro. consi. viij. ij. & 2. consi. ccxxxv.

c P. PAV. P. ¶ Etiam in ratione. Aide Areti. in l. j. C. de negotijs gestis.

d ALEX. ¶ Aideẽ expẽdere. Adde q̃s no. Bar. in l. alimẽta. C. eodem. & quod ibi dixi circa materiã huius l. in contrarium facit l. fin. C. de ali. pu. prestan. Et ad hoc q̃s dicit Bar. vide per eum dem in l. cum seruus. de verbo obliga. Adde Roma. consi. cclv. Bal. consi. clxvij. Ang. consi. cclxxvij.

e P. PAV. P. ¶ Illius cuius. Aide Lomen. qui refert omnia ista similia. consi. lxxxvij. circa med.

f ALEX. ¶ Setit gl. Et caue, q̃ in patre & auo, & alijs q̃ tenẽt dotare l3 gerãt negotia filie, tamen i dubio intelliguntur dare de suo, vt in d. l. fi. & gl. loquit ibi in extraneo. Et ita loquit Bar. in l. j. §. nec castrẽse. de colla. bono. & Lud. i l. j. soluto matrimonio, reprehendit Bar. hic, p d. l. fin. adde Bal. cõsi. cxlv. Ang. 2si. c.

g ALEX. ¶ Filio studenti. Adde Jmo. in l. j. §. sol. matri.

✻ CLAV. ¶ Petit heredi. Aide q̃s decidit Roma. 2si. cccxxxvj. in ij. dub.

h P. PAV. P. ¶ Cõtra rusticos. Istud tamen limita non procedere, quando in aliquo articulo essent rõnes hinc inde vigẽtes vt vera opi. discerni non possit, vide Alexand. in d. l. si titius. j. ad Trebel. vide etiam Deci. in c. j. de consti.

i POMA. ¶ De ope. lib. Aide. Are. 2si. clx. ij. vol. Et no. q̃ isto casu veniũt alimẽta facta a matre filiabus, quãdo post mortẽ patris supsunt masculi filij, i locis, videlicet, vbi est statutũ, q̃ statuti. masculi filie nõ succedant, vt est cõiter p totam Italiã, tunc onus alimẽtãdi nõ spectat ad filias, sed ad fratres: vide etiaz in pposito vnum verbum Bar. in l. qui filium. j. vbi pu. edu. debe.

k ALEX. ¶ Casus in quibus. Adde gl. in l. si paterno. C. eo.

LEX XXXVII.

a **Duorrio.** ⁂ Ut debitũ ante administrationẽ cõuertat in actione que ex administratiõe descendit, duo concurrere oportet, scilicet q̃s debitor a se exigere potuerit, & q̃s inde domini aliqua vtilitas. hoc dt. Quã legẽ no. q̃ explicat ita bñ materiã, q̃s nõ eget aliq̃d dici. Et ꝓmo ponit quãdo gestor erat debitor eius, cuius negotia gerebat simpliciter. ¶ Scõo, q̃n gestor erat debitor, & sibi aliq̃d debebat. ¶ Tertio ponit vnã casum quando nulla domini vtilitas, vt vna actio cõuertatur in aliã. Scõa ibi, illũ etiã. Tertia ibi, ceterũ. Iterum ꝓma subdiuidit, ꝓmo ponitur dictũ. ¶ Scõo q̃dã limitatio. ¶ Tertio effect⁹ dicti. ¶ Quarto q̃dã declaratio limitatiõis. ¶ Quinto ponit quẽdã nouum casum circa p̃dicta, scõm vnã lecturam magis no. Scõa ibi, hoc ita. Tertia ibi, & a postea. Quarta ibi, sed hic quidã. Quinta ibi, sed & si facere. ¶ Not. hic quando vna

b actio q̃uertat⁹ in actionẽ q̃ descendit ex negotio gesto, q̃ intelligitur de eo q̃ gerit negotia vniuersaliter, secus si accessit ad gerẽdum negotiũ tantũ, tunc enim nõ q̃uertit. l. si pupilli. §. fi. ff. eo. Probat in l. remuneradi. §. apud Julia. j. mand. ¶ Jtẽ no. hic q̃ inspicimus illud q̃s euenire pt. Oppo. q̃s diuortium non pt fieri, q̃ quos Deus coniunxit homo non separet. Respon. hoc scõm iura antiqua Digestorum, secus de iure diuino. ¶ Scõo oppo. q̃s nõ debemus expectare q̃s definat posse soluere, q̃ fortuiti casus, & c. l. inter stipulantẽ. §. sacram. de vbor. oblig. Sol.

b gl. optime, hic ꝓpter culpã gestoris q̃ a se nõ exigit. Plenius dixi in d. §. sacram. Oppo. & videtur q̃s etiã alie actiões deuentur cõtra maritũ, inquantũ facere pt. l. nõ tãtũ. j. de re iudica. Sol. gl. & bñ, ibi in gestis ꝓstãte matrimonio, hic vero negotia erãt gesta postea. ¶ Jtẽ oppo. & videtur q̃s iste versi. sed & si facere, sit superfluus. Solu. quandoq̃ maritus ab initio facere potuit, & adhuc facere pt, & tũc deuoluitur in actionẽ negotior̃ gestor̃, vt in ꝓnc. Quandoq̃ ab initio potuit, & nunc nõ pt, tunc distinguitur, aut pt sibi imputari cur nõ exigit a se, aut nõ, vt in vñc. & hic q̃dã. Aut maritus nunquã potuit a se exigere. & tunc sibi nõ imputatur, vt in vñcu hec ita. Quandoq̃ ab initio nõ potuit facere, & nunc nõ põt, tunc deuoluitur in actionem negotiorum gestorũ, vt hic in versi. sed & si facere, & sic nõ superfluit. ¶ Cenio ad versiculum illum etiã. Querit gl. quid erit si gestor potuisset sibi soluere, & non soluit. & dic vt in glossa. ¶ Cenio ad tertiam partẽ ad versiculũ, ceterum & oppon. q̃s semp interfit q̃s ꝓma actio deuoluatur in secundã, q̃ scõa erit lõgioris vite, quã prima. Respõd. gl. illud interesse nõ debeat attẽdi, vt hic loquitur ꝓnt loquit de redhibitoria, vel alia actione tẽporali, intelligas quãdo tps est lapsum durãte administratiõe. Not. istã le-

gẽ, & facit ad hoc q̃s no. in l. qui his. j. de vbo. obli. & l. patre. strẽse. in fin. de castren. pec. In 3rium tamẽ aliqualiter facit creditori. j. de lega. j. ¶ Jtẽ ad finẽ. l. oppo. j. de administra. to. l. quoties. §. itẽ si tẽpo alt. Blo. soluit & bene. ¶ Ultima magna que est hic, ponit casus quatuor, quãdo nostra ut vna actio in aliã cõuertatur, seu vt prima actio deuo in actionem negotiorum gestorum, quam nota.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Diuortio. Aide Alexan. in l. quod te. vbi & si cert. petatur.

b ALEX. ¶ Adiectio conuertat. Ad huius intellectũ no in l. maritum. solut. matri.

c ALEX. ¶ Culpã gestoris. vide in l. tutori vel curatori. C.

LEX XXXVIII.

a **Si liber homo.** ⁂ Qui soluit cre creditoris fu

✻ causa liberatur ipso iure. ⁂ h. d. Oppon. q soluitur creditori creditoris, tollatur act prionem. l. si opera. j. de doli exceptio. quidã fatentur gunt hoc ope. exceptionis. Bl. tenet quod ipso iure, cit regulã esse quod ope exceptionis tollitur. Fallit, si causa qui est debitor alterius, est qua ego sum fius, fallit, si res debitoris essent obligate creditori creditu lutum. §. solutam. de pig. act.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si liber homo. Adde Bar. in l. ij. in fin. fol. mat.

✻ CLAV. ¶ Ipso iure. Ea q̃ in hac lege dicunt habẽt locũ, debitor soluit creditori sui creditoris, ñ gerẽdo eius negsec⁹ si virtute alicui⁹ mãdati vel alias inutilis: q̃ rẽ nullo liberat. ita limitat Bart. in l. cuj⁹ pater. §. Mento. j. de l

LEX XXXIX.

a **Jtis contestate.** ⁂ Quando aliq cã actionis q̃cedẽte, tps litis ꝓtestate inspicitur. ho dt. ¶ Oppo. infra soluto matrimonio. l. rei iudicat Solu. l3 gl. & Docto. aliter dicant, quandoque aliquẽ esse loc pletẽ, est cã cõcedende actiõis, & tunc inspicimus tps litis q sta. vt hic, cum simili. Quãdoque est cã moderande condem tionis, & inspicimus tempus rei iudicate, vt in contrario.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Litis ꝓtesta. Et adde; q̃s i casu huius. l. simili considerandũ tps non litis ꝓtestate: & sñe, q̃ l3 nõ esset ples tẽpore litis cõstate, si tamẽ esset tẽpore sñe, sufficit superueniat pendente iudicio, ex cã de preterito, per l. fi fin. in fin. de pign. act. & in l. fi mandauero. la picola. j. man. dum Jmol. in dicta l. rei iudi. & gloss. hic.

§. Si pecunie. In hac actione veniunt v betur ratio culpe, non casus ti. hoc dicit.

1 ☞ Pater administrans prebendam filij, tenetur filio actio gotiorum gestorum.

a **§. Pater.** ⁂ Hec actio datur in patrem, & filiũ em rum. h. d. Mo. bene istum casum, q̃ fe dit quod pater emancipat filium, & retinet eum in domo, nistrat illud q̃s sibi donauit, quod non q̃ritur vsufructu patri, imo tenetur reddere rationem ipsi filio, idem ea tione in omnibus que queruntur filio. quorum patri no

1 ritur vsufructus. Unde si pater† administrauit bona p filã, tenetur ei actio. neg. gest. reddere rationem admin nis. l. sacrosancte. C. de epis. & cleri. vbi dicitur quod ist habentur loco peculij castrensis vel quasi. Et hoc vid

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Pater. Et hec bona ꝑbende non congrua tri. vide Bal. in d. l. sacrosancte. & que dixi in rub. de pec

LEX XL.

1 ☞ Pena, & vsura, differunt.

Si sine vsuris. In hac actione v vsure non cẽsentur munes. h. d. Mo. distinctionez huius legis, a peccat in faciendo, accipiendo pecuniam, cũ no bertaut peccat in omittẽdo, seu negligẽdo. ¶ Secũdo no

vsura dicitur pena, vt hic Oppo. ff. mand. l. idem ps. §. fin & si pecuniam. Bl. dat plures solu. Tene illā quam tex. dat, aut quis deliquit in accipiendo, aut non soluendo. Ista est vera. ¶ Sed quero numquid sit aliqua differentia inter penam, & vsurā? Respond. quod sic. Nā vsura potest deberi absque mora ex stipulatione. l. lecta. §. fin. ff. si cer. pet. 2 l. item qui ām fi. §. de pac. & C. de vsur. l. quāuis. ff. de verb. oblig. l. qui Rome. in princ. Pena autē nunquā debetur absq; mora, vel alio delicto. l. aliud, de verb. signi. Itē inter vsuras que debentur ex mora, & penam, hec est differentia, quia vsura debetur per annos, & menses, pena autē semel tantū. Ita dicit Jac. de Are. in l. cum stipulari. ff. de verbo. obli. Faceo tamen, qđ sicut hic dicitur, quod vsure oppo-
b nuntur loco pene, eodē modo alibi pena loco vsurarum apponitur. vel. Iulianus. §. Pōponius. ff. de act. emp. & ibi no. & l. cū allegas. C. de vsuris. Predicta nota bene, quia sepe occurrūt.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Dicit pena. Vide de vsura, & pena, & q̄ est differētia, vide Bart. in l. in insulam. de verbo. obliga. in versi. vi. oppo. de l. ita quis.

b POMA. ¶ Respon. qđ sic. Vide text. in l. non solū. la ff. §. j. versi. vel vsuras, vel pignus. ff. de lib. leg. Roma. in consi. ccxl. ff. dub.

LEX XLI.

1 ☞ Beneficium confertur in inuitum quando concernit eius cōmodum & alterius, secus si commodum illius tantum.

2 Soluens pro inuito non repetit actione negotiorum gestorū, secus si pro ignorante.

a SOluendo. Inuitum & ignorantem possumus liberare, nō autem actionem ei auferre. h. d. Oppo. quod beneficium non conferatur in inuitū, vt ff. de reg. iur. l. inuito. Bl. soluit hic. & Dy. in c. in inuitū. extra de regu. iur. lib. vi. Dic breuiter quod quādo beneficium respicit commodum illius tantum qui contradicit, & tunc non confertur in inuitum, vt in 3tio, quādoque etiā respicit cōmodum alterius, & tunc pōt ꝓferri in inuitū. Ita loquitur totus titul. de mu. & honorib. in quo honores conferuntur in inuitum, qui respiciunt publicam vtilitatem. Ita hic quod possit solui pro alio respicit etiam commodum creditoris, ideo liberatio in inuitum confertur. Facit. ff. de verbo. obliga. l. seruus, vetante, vt ibi dixi. ¶ Item oppo. C. de iur, de lib. l. nec emere. Solue, per quandam consequentiam potest cōferri beneficium in inuitū. vt hic non directo, vt ibi. & hec satis est bona. ¶ Oppo. ad secundā partem. C. quādo fiscus vel prīua. l. ij. Sol. quis non pōt auferre actionē alteri. Fallit in casib⁹
2 hic no. dic vt in glo. ¶ Quero quando soluit ꝓ inuito, vtrum repetatur ab eo per actionē negotiorū gestorum? Blos. prima parte hic, videtur dicere q̄ sic. Contrarium 3 gl. in l. stichum. ff. de noua. gl. tangit in l. fi. C. eo. Bul. de Cug. 3 istā gl. p. l. fi quis mancipijs §. fi. ff. de instit. Nō obst. l. si ex duobus socijs. §. eo. & C. eo. l. fi. & que dicunt q̄ phibitio impedit hanc actionē, q̄ intelligit ipse q̄ illud verū, quādo post phibitionē gerendo negotia deliquit, nō 3 enim quis facere laborare, vel intrare rē meā post phibitionē. Secus si post phibitionē in delictum nō cadit. Sed 3 hoc casus. l. si ꝓ te. ff. mand. & ideo tene glo. 3tiam & istā intellige, quando soluit ꝓ ignorāte non ꝓ inuito. Non obstat. l. si quis mancipijs §. fina. q̄ ibi fuit mutuatum seruo, qui potest obligare de peculio dominum ignorantem. Et istam solutionem dat glo. C. eodem. l. fina. & etiam ita intelligit ibi.

ADDITIO.

P. PAV. P. ¶ Soluēdo. Ista lex plane ꝓcedit, si soluo ꝓ te credi-
a tori tuo, q̄ te libero, & possum a te repetere, nisi te phibēte soluero, scēm Bar. hic, sed qđ si soluo alicui tāquā ꝓcuratori tuo, & tamē nō possim ostendere quod sit ꝓcurator, an possim a te repetere? vide singu. Com. concludentem q̄ sic, interuenientibus quibusdam consi. vi. incip. creditur libris. post prin.

LEX XLII.

1 ☞ Obligatio alternatiua dicit indiuidua quo ad solutionem.

a COmmunes. Quod in re cōmuni ratione cōmunionis, venit in actione negotiorum gestorū. h. d. & subtilis lex est, & no. ff. fam. erc. l. heredes. §. fi. vnus. ¶ Nota quod ꝓ parte domus potest caueri de damno infecto. Contra. ff. de dam. infec. l. in stipulatione. Soluit gl. ibi quando res erat vnius, hic plurium. Et el fi dicas, ibi erat plurium, dic q̄ mittitur in possessionem, scilicet partis. ¶ Item opponitur & fortiter. de. l. si cui vno. §. fi ex noxal. causa agatur. vbi in causa noxali nō potest defendi seruus ꝓ parte, ego nō reperio istud cōtrarium solutum per aliquem, ideo dic quod in his que indiuidua sunt negotium ꝓ parte expediri non po-
2 test, vt in l. execution. ff. de verborum obligatio. Dicit & aūt res indiuidua quo ad solutionem, etiam si est obligatio alternatiua, ne deueniat ad inconuenīēs, quod quis haberet partem in vna re, & partem in alia, vt l. si non sortem. §. fi. de condi. inde. & d. l. in
b executione. Nūc ad propositum quando agitur actione noxali, quāritur est in obligatione, dario ꝓ noxa est in solutione, l. miles decem. ff. de re iud. ideo non admittitur defensio ꝓ parte, ne posset deuenīri ad illud inconueniens, quod quis posset habere ꝓ parte seruum, & ꝓ parte estimationem damni. Sz quādo petitur cautio damni infecti, nihil est in obligatione, sz mero iudicis officio postulatur, & expedit, ideo potest quis defendere partem suam, & nō partem socij, non enim potest deuenīri ad illud inconueniens, cum non sit aliquid in obligatione. Hoc dixi in l. supra iter. §. officium. 3. infra de aqua pluuia arcen, vbi tex. hoc tangit, quem nota.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si cōes. Adde l. ij. §. eod. Adde tamen. quod l3 illud quod geritur ex necessitate, nō veniat in hac actione directa, vt hic, tamen venit in vtili, secūdum Bald. in l. eos qui. C. de vsu. licet Bart. ibi contra. & per Bar. in l. curatoris. C. eo. vbi gl. & vide no. in l. ex facto. & quod no. Bal. in l. si rem. C. si cer. pet. Anr. Alex. Vide Carolum Ruynum in §. Caro. in illo art. an obligatio rem restitui, sit diuidua?

b ALE. ¶ Ad ꝓpositū. Adde Bar. in l. hec dist. §. cū fun 3ū. ff. loc.

LEX XLIII.

QUi seruum. Seruus nō est in peculio sui ipsius, sed est res dominica, & ideo quod impenditur circa eum insolidum, non de peculio repetitur. h. d.

LEX XLIIII.

SI serui. Mandatum serui non impedit hanc actionem contra dominum, licet posset etiā ex persona serui cōuenīri. h. d. ¶ Opp. de l. j. ff. mād. & Inst. de obli. q̄ ex quasi delic. in prin. Sol. gl. dic vt in ea.

LEX XLV.

CUm pecuniam. Qui gerit negotium alterius, ipo gestu habet hanc actionem. h. d. Sed quero quomodo potest esse quod debitoris non interfit non solui? Dic vt in gloss. quam vide, & tene menti.

LEX XLVI.

SI qui. Factum affectione paterna, non venit in hanc actionez. h. d. facit. C. eo. l. j. & ij. ¶ Opp. de l. si pupilli. §. sed si ego. ff. eod. Solu. vt in glo. & ibi videas.

LEX XLVII.

QUi vtiliter. Expense in honoribus facte hac actione repetuntur. h. d. ¶ Oppo. quod non licet expendere in honoribus. l. j. ad l. Iul. de amb. Sol. tex. noster dicit, honeste, quan-
✻ do autem dicatur honeste, gl. ponit, dic vt in ea✻.

ADDITIO.

✻ CLAV. ¶ In ea. Adde Inno. & communiter docto. in c. bone. ij. de post. prelat. & ibi Panor. in xj. notab.

§. Quipure. h. d. ¶ Opp. de l. fin. ff. de peti. her. Solu. ibi speciale.

§. Titius. In negotio quod est alterius, ipso gestu remanet ille, ad quem vere pertinet, licet cōtemplatione alterius gestum sit. h. d. Not. istam actionem dari ne aliquis versetur in damno. Cōtra. dabitur ergo ista actio vbicūque cōpetit actio legis Aquil. Sol. gl. suppplēdo tex. quod cōpetat, q̄ non est alia actio que meli⁹ possit competere. ¶ Opp. quod istud erat indebitum respectu solutis, & sic videt repeti per condictionem indebiti. l. si pene. §. j. ff. de cond. indeb. Solu. ibi soluit nomine ꝓprio, hic soluit nomine sororis tāquam heredis, vt in gl. ¶ Ultimo. §. iste facit ad questionem positam in gl. §. eo. l. ij. §. fi. Contra opinionem Joan. & dixeram vobis me dicturum hic, tamen iam expediui hoc in isto tit. quando negotiū pertinet ad vnum in veritate, & alteri⁹ cōtemplatione geritur. Distingue, aut ad aliū pertinet re ipsa, vel ipso gestu, aut cura. & solicitudine. Primo casu aut ad illum, cuius contemplatione gerebatur, poterat aliquo modo pertinere, aut non, & hoc expe in l. si pupilli. §. sed si ego. eod. & §. item queritur. ea. l. & in l. Pomponius. circa fin. eo. tit.

LEX XLVIII.

1 ☞ Gerenti contemplatione procuratoris, non datur actio cōtra dominum nec domino contra ipsum.

2 Procurator ad negotia potest alium substituere, qz suscepto mandato negotium spectat ad ipsum cura z solicitudine.

Mandasti. Qui contemplatione procuratoris gerit negotium, qđ spectat ad dominũ solum vigore mãdati contra dominũ actionem non habet, secus si cõtemplatione domini gesserit. h.d. qđ no. qz facit multoties utilitatẽ. Nor. ꝙ quando ego gero cõtemplatione procuratoris, non competit actio gestori cõtra dominum, vel domino contra gestorem. Contra, ſ. eo. l. si pupilli, in prin. Solu. hic loquitur in negotio quod nõ pertinebat ad dominũ re ipsa, vel ipso gestu, ſ3 solum spectabat ad eũ3 propter mandatũ, mandauerat enim in emendo seruũ, z sic non possemus dicere qđ hoc est nouũ genꝰ negotiorũ, scilicet quod ptinet ad nos volũtate. Nõ enim est nostrũ aliquo de quatuor modis, sed ideo qz voluit qđ mihi emeret. Et vide reg. ibi, z tenetur eius volũtatis esse, vt emptũ hre velles. S3 in l. ſ3 negotium ptinebat ad dominũ re ipsa. S3 ſ3 istã solu. facit qđ ſ. dicet. Idẽ est z si filio meo mãdauerit vt fideiuberet p te, nã illud negotiũ ptinere videt ad dominũ re ipsa, vel ipso gestu. Sol. eodem modo dicas qđ nõ ptinebat ad dominũ nisi volũtate, non enim liberat ideo, qz aliqs fideiuberet pro eo, z ideo si talis fideiussor soluisset, si qđ vellet agere actiõe negotiorum gesto, qz soluit, z sic ptinet ad dominũ ipso gestu posset agere ʒ dominũ, d. l. pupilli. in princi. Si vero agere vellet, qz fideiussit cũ ille voluit ipsum fideiubere, pse haberet locũ distinctio hui⁹ l. in prin. cuius cõtemplatione sit gestũ domini, vel procuratoris. Scdo ex hac. no. manifestã rõnem quare procurator ad negotia põt statim cõstituere alĩ procuratorẽ, nã statim cũ suscepit mandatũ, negotiũ ptinet ad eũ cura, z solicitudine, z ideo põt alteri mãdare, z mãdat suo nomine. nõ aũt mãdat procuratorio nõe domini. Ita intelligit. l. si procuratorẽ. ſ j. ſ. mand. z ibi dixi. z ideo in iudicijs nõ pt aliꝰ procurator subiicitur ante lit. cõtesta. qz iudiciũ dz agi, z geri nõe domini, nõ nõe procuratoris vt no. p gl. in l. procurator q pro euictione. ſ. d. procurato. Hoc pmisso venio ad gl. z oppo. qđ pater teneat insolidũ, quasi ipse gessisset. l. filius. ſ. de tutel. Solu. speciale est in tutela q deferẽ coram iudice, vt ibi, alias secus. l. Lucius. ſ. de admi. tuto. Itẽ opponi. qđ pater teneat insolidũ qđ iussu, qz videt hẽ ratũ dum gerit p filio, vt ſ. qđ iussu. l. j. Solu. gl. qđ pater non gessit vt obligaret, sed vt filũ obligatione dissolueret tanquã quilibet extraneus, sicut cũ p filio fideiubet. l. j. ſ. quidergo. ſ. qđ iussu. tene menti predicta.

LEX XXXXIX.

1 Actio negotiorũ gestoruz directa, que dicatur, z que utilis.
2 Actio directa, z utilis an differant in effectu.
3 Libello non est necesse inserere an utili, an directa agatur, nisi quando est aliqua differentia.

Actio negotiorum. Inter actionem directã, z utilẽ nõ est differẽtia in effectu. hoc dr. Hoc. qđ inter utilẽ, z directã non est diffrentia in effectu. Hor. qđ in libello non dz exprimi an qs agat utili vel directa. Pro huiꝰ declaratione ꝙro, primo quãdo dicat directa, vel utilis? Glo. dr, directa dat ex verbis, z ex mente spõtaneo gestori, utilis datur gestori ex necessitate, z ex mente. doc. dicũt qđ illa q venit ex mete est directa, pbat in l. j. C. vti pos. cõiuncta. l. j. in princ. ſ. vti possid. Iz enim edictũ loquat de edibus, tamẽ cõperit directum ertiã p fundo. Pro hoc facit. ſ. de verbo. signific. l. nominis. z in ſ. verbũ ex lege. Dicendũ est ergo qđ utilis nõ venit ex mẽte nec ex vbis, qz ille q fecit legẽ de hoc nõ cogitauit, ſ3 venit ex interpretatiõe Iurisconsulti, pter identitatez rõnis. l. pe. ſ. si quad. pau. fec. dica. De quo p doct in l. j. C. de act. z oblig. ego etiam dixi in l. j. ſ. de act. z oblig. ✝ S3 qro vtrũ inter actionẽ utilẽ, z directã sit differẽtia in effectu? Respond. si qris hec vniuersaliter, Doc. tãgunt in l. j. de actio. z obli. z ego ibi dixi l. ũ. eo. ti. z l. j. ſ. de actio. z obli. Quãtũ ad ppositũ, si quidẽ agat ʒ ipsum gestorẽ principalẽ, inter utilẽ, z directã, non est differentia in effectu, z ita loquitur hic: si vero ageretur contra heredem gestoris, tunc esset differẽtia, quia in directa negotiorum gestorum actione tenetur equaliter heres, sicut defunctus. In utili vero que dat extra gestorẽ ex necessitate tenet heres in minus, vt C. de here. tute. l. j. z ũ. de in litẽ iuran. l. ũ. z gl. ſ3 hic, z bene, licet alibi gl. no. cõtrariũ, vt dixi in l. iũ. ſ. hec autẽ actio, ſ. eo. ✝ Itẽ qro vtrũ sit necesse qđ exprimatur in libello, vtrum qs agat directa, vel utili? Tex. declarat hic quando directa, z utilis est eiusdẽ effectus, nõ est necesse qđ exprimatur, sed si essent diuersi effectꝰ, tũc debẽt exprimi. Pro hoc. ſ. d' admin. tuto. l. quotz z qs ibi no. z ſ. d' sol. l. si duo. z ibi p Dy. z ibi de hoc dixi. z de hoc ista litera maxime q̃ est hic, superabundat, vt dr glo. z doc.

ADDITIO.

a P. PAV. P. Scdo modo legit. Que dicat actio utilis, z q dicta, vide Fely. in c. aduersario, in pcip. extra de excep. z dicit ferẽtias inter utile, z directũ, vide p Jaſ. i l. cũ fundus. ſ. tuũ. ſ. fi cer. peta. Ant. Alex. Vide duas differẽtias inter ne utilẽ, z directã, quas ponit Jaſ. alleg. Bal. in l. cũ fundus. seruũ tuũ imprudens. fi cer. pet. z q̃ dicat actio utilis, z declarat Paul. de Caſt. vbi z Alex. ponit. in l. ij. C. de tabu, ꝛc.

LEX L.

Ignorante. Qui hz actionẽ p aliꝰ petitionẽ debitoris, qui ignorare, hoc dr. Intellige hic stipulationẽ esse in pſonam fratris nõe sororis: Secus si in rem sororis, qz non valeret, qz alteri p alterũ, ꝛc. infra de verb. stipulatio ista. ſ. alteri. sed acquireret ei actionem ex stipu per l. j. C. de rei vxo. actio.

LEX. LI.

a **Item.** Negotiũ nõ meo nõe gestũ in fu ratũ, vt mihi hec actio cõcedat. h. d. Lego l. ista lectu. Ista sõm quã lex ista ponit tres casus, z ria huius. l. declarat gl. pleni⁹ quã alibi in l. mater. C. de re dica. z ibi per Doc. Ego subtilius hoc tractaui in l. si eum num. ſ. fi cer peta.

ADDITIO.

a ALEX. Si rẽ. Vãc l. limita, vt dixi post Jmo. in l. si here seruus. de legatis primo.

De calumniatoribus. Rubrica. vi.

Glo. continuat dic vt in ea.

LEX. PRIMA.

Item. Primo ponit mẽtẽ edicti. Sc incipit exponere, Scda ibi, aũt. Opponit infra de obseq. parẽs. Sol bi ʒ parẽtes nõ dat hec actio, vt ibi, sed dat a in factũ gñalis. Quero vtrũ quando de ctio in factũ ʒ parentẽ det ad quadruplũ? qs sic, dic vt in ea. Quero qd si eo q dedit vt faceret negcalũniosum. Bl. dr idẽ, argumẽt. l. si quenquã. C. de episc cleri. Quero an hec actio infamet? Dic vt habuistis no ſ. ʒ. de his q not. infam. Quero dr hic negotium, de quo tio loquitur. Respond. dic qs de eo, quod fit in iudicio, vt gl. rubri. z declaratur statim in proximo. ſ.

§. Hoc autem. Hic exponit verbũ, negotiũ, siue i cã ciuili, siue in criminali, siue puata, siue publica. Querit gl. qualiter teneat q accepit pecuniã, vt litẽ sam exerceat, vel nõ exerceat? dic vt in gl. In eo qs dr lia repetund. intellige, si ille q recipit, erat iudex, z cã criminalis, vt l. iũ. ad l. Juliã repetund. Itẽ quero ista que cõperũt ʒ istum. in quo defferũt, z vtrum vnum ex medijs tollatur per aliud? Dic vt in gl. z bene.

1 Qui vult corrumpere iudicem, perdit causam, non sp sed per sententiã, num. z.
2 Corrumpere principalem quando liceat, z num. 6. z 10. nõ in criminalibus.
4 Contumacia vbi quis deberet haberi pro confesso, si super hoc pronuntietur, decedat, nõ preiudicat hẽdi, pro ca pronunciandi contra corrumpentem iudicem. ſ.
7 Pena, de qua hic, an habeat locum in actore z reo.
8 Procuratore corrupto succurritur domino contra ipsum.

Sed z constitutio. Qui corrumpit iudi
a deredebet, a secus si bona fide trãsigat. h. d. ✝ Nor. quod q
1 corrumpere iudices, perdit causam. Contra oppo. in au liti. iur. ſ. j. posita. C. de pena iudicis qui male iud. in auth no iure. Sol. hec limitatur per illaz, qz debet perdere litem intra certũ tempus spõte se offerat. Item oppo. quod licet
b uersariũ meum corrumpereb. Non enim in ipsum voleti